

**УНІВЕРСИТЕТ СУЧАСНИХ ЗНАНЬ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ЗОЛОТА ЛЕСЯ ВОЛОДИМИРІВНА

Прим. № _____

УДК:342.95 (477)

**ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВА
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В УКРАЇНІ**

12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне
право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають
посилання на відповідне джерело

Науковий керівник —
Куліш Анатолій Миколайович,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Суми — 2019

АНОТАЦІЯ

Золота Л. В. Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. — *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Університеті сучасних знань; Сумський державний університет. – Суми, 2019.

У дисертації наводиться теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності та особливостей адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Право інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності визначено як систему особистих немайнових прав інтелектуальної власності та (або) майнових прав інтелектуальної власності суб'єктів наукової діяльності (наукових працівників, науково-педагогічних працівників, аспірантів, докторантів, інших вчених, наукових установ, тощо) або інших суб'єктів щодо володіння, користування та розпорядження належними їм відповідно до закону (договору) результатами наукової діяльності — науковими результатами.

До особливостей права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони запропоновано віднести такі: 1) охорона та захист такого права реалізуються за допомогою адміністративних, а не цивільно-правових способів; 2) в основі охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності лежать адміністративні методи і засоби управління такою охороною; 3) режим охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності встановлюється не цивільним, а адміністративним законодавством; 4) стан дотримання права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності залежить від ефективності діяльності органів державної влади, одним із основних завдань яких є охорона такого права.

Адміністративно-правову охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності визначено як діяльність органів державного управління, яка спрямована на вжиття відповідних заходів профілактики вчинення правопорушень щодо інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності засобами адміністративного права, підтримання стабільної ситуації у сфері забезпечення права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності, виявлення та відновлення порушених немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

До системи заходів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності віднесено: 1) розроблення та прийняття нормативно-правових актів, які регулюють питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) формування та проведення державної політики, що стосується охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) впровадження державних програм щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) здійснення Міністерством економічного розвитку і торгівлі України державної реєстрації прав автора на результати наукової діяльності (твори науки) за його заявкою, а також реєстрації договорів, які стосуються права автора на наукові результати, та ведення відповідного реєстру; 5) здійснення державного та громадського контролю за дотриманням національного законодавства, яке регулює питання інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 6) заборону будь-якої діяльності фізичних та юридичних осіб, яка створює загрозу порушення прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності.

Запропоновано перелік елементів механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а саме основні елементи, без яких механізм не може апріорі функціонувати: 1) адміністративно-правові норми, які врегульовують питання щодо охорони

права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) адміністративно-правові відносини, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) акти безпосередньої реалізації суб'єктами адміністративно-правових відносин, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, своїх прав та обов'язків; 4) форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; та допоміжні (факультативні) елементи, наявність чи відсутність яких залежить від певних обставин: 1) акти застосування адміністративно-правових норм суб'єктами охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Визначено систему суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні

Виокремлено наступні форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні: 1) основні: а) превентивні — спрямовані на запобігання порушенням права інтелектуальної власності; б) захисні — форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, що застосовуються у разі виявлення вчиненого порушення; 2) допоміжні — дії організаційного та матеріально-технічного характеру, які здійснюються суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності з метою реалізації інших зазначених вище форм, а також планування та організації своєї діяльності.

До методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності запропоновано віднести: метод субординації, метод координації, метод контролю, метод встановлення нормативів (стандартизації), дозвільно-реєстраційний метод.

Встановлено основні завдання оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

До напрямів удосконалення взаємодії суб'єктів правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності запропоновано віднести такі: 1) посилення співпраці між науковцями й органами державної влади, громадськими організаціями, іншими суб'єктами щодо забезпечення дотримання відповідних немайнових та майнових прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, тощо); 2) розробка чіткого спільного плану дій щодо підвищення рівня правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) підвищення ролі громадськості шляхом забезпечення здійснення належного громадського контролю за дотриманням немайнових та майнових прав авторів на результати наукової діяльності; 4) забезпечення конструктивного діалогу між суб'єктами правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 5) проведення спільних координаційних нарад органів державної влади та громадських організацій щодо питань удосконалення правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, право інтелектуальної власності, наукова діяльність, особисті немайнові права, майнові права, автор, наукове відкриття, адміністративно-правова охорона, адміністративна відповідальність, оптимізація.

SUMMARY

Zolota L. V. Administrative and Legal Protection OF Intellectual Property Right in the Field of Scientific Activity in Ukraine. – *Qualifying scientific work as the manuscript.*

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law. – The University of Modern

Knowledge; Sumy State University. – Sumy, 2019.

The author of the dissertation has provided theoretical generalization and a new solution to the scientific problem, which consists in determining the essence and specific features of administrative and legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity.

Intellectual property right in the field of scientific activity has been defined as the system of personal non-property rights of intellectual property and (or) property rights of intellectual property of the subjects of scientific activity (scientific employees, scientific and pedagogical workers, postgraduate students, doctoral students, other scholars, scientific institutions, etc.) or other subjects concerning the possession, use and disposal of the results of scientific activity – scientific results, which belong to them in accordance with the law (agreement).

The peculiarities of intellectual property right in the field of scientific activity as an object of administrative and legal protection have been offered to regard the following: 1) the security and protection of such a right are implemented through administrative rather than civil methods; 2) administrative methods and means of managing such a protection are the basis of the protection of intellectual property right in the field of scientific activity; 3) the regime for the protection of intellectual property right in the field of scientific activity is established not by civil law, but by administrative law; 4) the state of observance of intellectual property right in the field of scientific activity depends on the efficiency of the activity of state authorities, whose one of the main tasks is the protection of such a right.

Administrative and legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity has been defined as the activity of state administration agencies, which is aimed at taking appropriate measures to prevent the commission of offenses against intellectual property in the field of scientific activity by means of administrative law, at maintaining a stable situation in the field of ensuring intellectual property right to the results of scientific activity, at detecting and restoration of violated non-property and property rights of the subjects of intellectual property right to the results of scientific activity, at bringing the perpetrators to

administrative liability for the violation of intellectual property right in the field of scientific activity.

The system of measures of administrative and legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity includes: 1) the development and adoption of normative and legal acts regulating the protection of intellectual property right in the field of scientific activity; 2) the formation and implementation of state policy regarding the protection of intellectual property right in the field of scientific activity; 3) the implementation of state programs on the protection of intellectual property right in the field of scientific activity; 4) the state registration by the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine of the rights of an author to the results of scientific activity (scientific works) according to his application, as well as the registration of contracts relating to the author's right to scientific results and the maintenance of the relevant register; 5) the implementation of state and public control over the observance of the national legislation regulating the issues of intellectual property in the field of scientific activity; 6) the prohibition of any activity of individuals and legal entities that creates a threat for the violation of intellectual property rights to the results of scientific activity.

The author has suggested the list of elements of the mechanism of administrative and legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity, namely, the main elements without which the mechanism can not function a priori: 1) administrative and legal norms, which regulate the issues concerning the protection of intellectual property right in the field of scientific activity; 2) administrative and legal relations that arise in the course of the realization of protection of intellectual property right in the field of scientific activity; 3) acts of direct realization by the subjects of administrative and legal relations, which arise in the course of the realization of protection of intellectual property right in the field of scientific activity, their rights and duties; 4) forms and methods of administrative and legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity; and subsidiary (optional) elements, the presence or absence of which depends on certain circumstances: a) acts of the application of administrative and legal norms by the

subjects of protection of intellectual property right in the field of scientific activity;
b) administrative liability for the violation of intellectual property right in the field of scientific activity.

The system of the subjects of administrative and legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity in Ukraine has been determined

The following forms of administrative and legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity in Ukraine have been singled out:

1) the main: a) preventive – aimed at preventing violations of intellectual property right; b) protective – forms of administrative and legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity in Ukraine, which are used in case of detection of the committed violation; 2) subsidiary – actions of organizational, material and technical nature, carried out by the subjects of administrative and legal protection of intellectual property right in order to implement other forms mentioned above, as well as planning and organization of their activities.

The methods of administrative and legal protection of intellectual property right have been offered to include: the method of subordination, the method of coordination, the method of control, the method of setting standards (standardization), the licensing and registration method.

The main tasks for the optimization of the system of subjects of administrative and legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity have been established.

The following areas have been suggested to improve the interaction of the subjects of legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity: 1) strengthening of cooperation between scholars and state authorities, public organizations, and other subjects on ensuring the compliance with relevant non-property and property intellectual property rights in the field. scientific activity (conduction of scientific and practical conferences, seminars, round tables, etc.); 2) the development of a clear joint plan of action to increase the level of legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity; 3) increasing the role of the public by ensuring proper public control over the observance of non-

property rights and property rights of authors to the results of scientific activity; 4) ensuring a constructive dialogue between the subjects of legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity; 5) holding joint coordination meetings of state authorities and public organizations on issues of improving the legal protection of intellectual property right in the field of scientific activity.

Key words: intellectual property, intellectual property right, scientific activity, personal non-property rights, property rights, an author, scientific discovery, administrative and legal protection, administrative liability, optimization.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА:

1. Золота Л. В. Сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. *Верховенство права*. 2019. № 1. С. 64–71.
2. Золота Л. В. Поняття та ознаки наукової діяльності. *Європейські перспективи*. 2019. № 1. С. 68–73.
3. Золота Л. В. Визначення поняття та змісту права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони. *Наше право*. 2019. № 1. С. 42–48.
4. Золота Л. В. Форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 4 (25). Том 2. С. 68–73.
5. Золота Л. В. Особливості адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Випуск 43. Т. 4. С. 155–159.
6. Золота Л. В. Особливість правового регулювання права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Право і суспільство*. 2018. № 2. С. 129–135.
7. Золотая Л. В. Содержание и структура механизма административно-правовой охраны права интеллектуальной собственности в сфере научной деятельности. *Понятие и признаки принципов осуществления адвокатской деятельности в Украине. Право и политика (Кыргызская Республика)*. 2017. № 4. С. 122–128.
8. Золота Л. В. Щодо напрямків удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. *Правове забезпечення політики держави на сучасному етапі її розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 4–5 березня 2016 р.)*. Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2016. С. 32–36.

9. Золота Л. В. Щодо принципів оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 14–15 липня 2017 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2017. С. 48–52.

10. Золота Л. В. Щодо напрямків удосконалення взаємодії суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. *Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 17–18 серпня 2018 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2018. С. 65–68.

11. Zolota L. V., Ovcharenko N. M. «Problematic issues of intellectual property criminal protection in Ukraine». *Порушення прав інтелектуальної власності та боротьба з ними*: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 7 грудня 2017 року). Київ: Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності, 2017. С. 35–40.

12. Золота Л. В. Національне законодавство щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 15 березня 2018 року). РІНЦ. С. 10–15.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	14
ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	26
1.1 Поняття права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та його особливості як об'єкта адміністративно-правової охорони.....	26
1.2 Сутність та зміст адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.....	43
1.3 Сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.....	54
Висновки до розділу 1.....	74
РОЗДІЛ 2 МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	81
2.1 Поняття та елементи механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.....	81
2.2 Суб'єкти адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.....	96
2.3 Форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.....	113
2.4 Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.....	132
Висновки до розділу 2.....	146

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	153
3.1 Напрямки удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.....	153
3.2 Оптимізація системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні та удосконалення взаємодії між ними.....	170
Висновки до розділу 3.....	187
ВИСНОВКИ.....	193
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	200
ДОДАТКИ.....	221

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ:

ВОІВ — Всесвітня організація інтелектуальної власності

CISAC — Міжнародна конфедерація товариств авторів і композиторів

Мінекономрозвитку — Міністерство економічного розвитку і торгівлі
України

НДІ інтелектуальної власності — Науково-дослідний-інститут
інтелектуальної власності Національної академії правових наук України

ДО УААСП — Державна організація «Українське агентство з авторських
та суміжних прав»

НОІВ — Національний офіс інтелектуальної власності

НАН України — Національна академія наук України

Укрпатент — Український інститут інтелектуальної власності

КУпАП — Кодекс України про адміністративні правопорушення

ЦК України — Цивільний кодекс України

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з рушійних сил прогресу українського суспільства, підвищення та зростання інтелектуального рівня наших громадян є розвиток наукової діяльності. У зв'язку з цим держава намагається створити всі належні умови для реалізації інтелектуального потенціалу у різних сферах життєдіяльності людини, в тому числі і в науковій сфері, для задоволення соціальних, економічних, культурних потреб. Так, об'єкти права інтелектуальної власності у процесі наукової діяльності створюються безперечно і перманентно як її продукт та очікуваний результат. Відповідно, і якість та ефективність охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності впливають на оцінку її суб'єктами безпеки своїх авторських прав, утворюють відчуття правової і фактичної захищеності науковця, формують необхідну мотивацію та стимули до зайняття науковою діяльністю в подальшому.

Тому одним із пріоритетних напрямків державної політики є охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, оскільки розвиток і реформування наукової сфери позитивно впливають на економіку країни та підвищують рівень інноваційних досягнень, виводять економіку країни на новий міжнародний рівень. Також підвищення наукового потенціалу не тільки сприяє модернізації України у сфері науки, але й підвищує її національну безпеку і обороноздатність.

Сьогодні спостерігається негативний стан дотримання законодавства, яке регулює питання інтелектуальної власності у сфері наукової власності, збільшується кількість правопорушень відповідних прав. Причиною такого стану є недосконалість механізму правової охорони, захисту прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, відсутність закріплення на нормативно-правовому рівні національної системи охорони права інтелектуальної власності в Україні, неврегульованість питання щодо правової охорони наукових відкриттів тощо.

Проблемні питання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності в Україні вивчали такі вчені, як: В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, А. І. Берлач, Ю. П. Битяк, В. В. Волік, В. В. Галуцько, В. М. Гаращук, Ю. В. Гаруст, С. Т. Гончарук, Б. В. Дерев'яно, О. І. Кисельова, Ф. О. Кіріленко, Т. А. Кобзева, О. В. Когут, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. Є. Користін, С. О. Короєд, Т. М. Кравцова, О. В. Кузьменко, А. М. Куліш, В. І. Курило, О. А. Ляшенко, А. Г. Майданевич, В. В. Марков, О. М. Музичук, О. П. Орлюк, В. В. Пахомов, Д. В. Приймаченко, О. М. Рєзнік, Г. С. Римарчук, А. І. Саєнко, М. В. Старинський, В. В. Сухонос, В. В. Сухонос, Є. В. Юркова, М. Ю. Яковчук тощо. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, можемо стверджувати, що й дотепер існує ціла низка загальнотеоретичних та практичних питань, пов'язаних із комплексним вивченням адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.

Таким чином, необхідність забезпечення ефективної реалізації права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, недостатня розробленість теоретичних положень, недосконалість правового регулювання у цій сфері обумовлюють актуальність дослідження адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію підготовлено в межах основних положень Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., Пріоритетних напрямів наукових досліджень Університету сучасних знань на 2017–2022 рр. (протокол Вченої ради Університету сучасних знань № 3 від 08.12.2016).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на підставі узагальнення наукових праць учених, аналізу чинного законодавства та практики його реалізації визначити сутність та особливості адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та окреслити напрямки вдосконалення відповідного адміністративного законодавства.

Для досягнення зазначеної мети в дисертації необхідно було виконати такі основні завдання:

- визначити особливості права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони;
- встановити сутність та зміст адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності;
- охарактеризувати сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні;
- розкрити сутність, структуру та особливості механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні;
- окреслити систему суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні;
- систематизувати форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні;
- визначити особливості адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні;
- опрацювати напрямки удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні;

– узагальнити зарубіжний досвід охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та можливості його використання в Україні;

– запропонувати шляхи оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні та заходи удосконалення взаємодії між ними.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Предметом дослідження є адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів та прийомів наукового пізнання, серед яких: загальнонаукові (аналізу, узагальнення) та спеціально-юридичні (формально-логічний, порівняльно-правовий, системно-структурний).

За допомогою застосування методу аналізу охарактеризовано сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні (підрозділ 1.3). З використанням методу узагальнення сформульовано висновки щодо реформування національної системи правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (підрозділи 1.3, 3.1, 3.2). Під час застосування формально-логічного методу удосконалено понятійно-категоріальний апарат, який застосовувався у дисертації (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1–2.4, 3.2). Порівняльно-правовий метод використано в ході визначення основних напрямків удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні (підрозділ 3.1). Системно-структурний метод дав змогу визначити систему суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, узагальнити систему

законодавства, яке врегульовує відносини щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, та розробити відповідні пропозиції щодо його удосконалення (підрозділи 1.3, 2.2, 3.1). В роботі використано й інші методи наукового пізнання.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження становлять праці вчених у галузі філософії, соціології, управління, теорії та історії права, адміністративного права та процесу, конституційного права, кримінального права та інших галузевих правових наук.

Нормативно-правовою основою роботи є Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, ратифіковані у встановленому законом порядку, чинні законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, що закріплюють адміністративно-правові засади охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Інформаційну та емпіричну основу дисертації становлять узагальнення практики охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, довідкові видання, статистичні матеріали.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших спроб комплексно, на підставі узагальнення наукових праць учених, аналізу чинного законодавства та практики його реалізації визначити сутність та особливості адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні та окреслити напрямки її вдосконалення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових теоретичних і практичних висновків та положень, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

уперше:

– визначено особливості сучасного стану правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні: 1) наявність розгалуженої системи нормативно-правових актів щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, що ускладнює застосування їх на

практиці; 2) більш детальної регламентації потребують відносини з охорони наукових відкриттів, також відсутня чітка вказівка на те, що об'єктами авторського права є наукові твори (твори наукового характеру); 3) відсутність єдиного нормативно-правового акта, який би врегулював питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) не вирішено питання щодо визначення на нормативно-правовому рівні національної системи охорони інтелектуальної власності; 5) не прийнято положення про створення Національного органу інтелектуальної власності; 6) необхідність імплементації міжнародно-правових норм у національне законодавство, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності;

– здійснено класифікацію суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні за такими критеріями: 1) за обсягом поширеності діяльності суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) за правовою природою утворення; 3) за напрямками діяльності;

– оптимізацію системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності визначено як цілеспрямований процес, який полягає в удосконаленні системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності шляхом внесення відповідних змін до чинного законодавства (визначення оптимальних складових системи для повноцінного її функціонування, оптимальних повноважень суб'єктів відповідної системи тощо) з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів такої системи у напрямку забезпечення належної правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; визначено принципи оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності;

удосконалено:

– понятійно-категоріальний апарат дослідження шляхом наведення власних позицій щодо розуміння таких понять, як: «право інтелектуальної

власності у сфері наукової діяльності в суб'єктивному розумінні», «адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності»; «правове регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності», «механізм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності», «форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності», «методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності»;

– систему заходів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, до якої віднесено: 1) розроблення та прийняття нормативно-правових актів, які регулюють питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) формування та проведення державної політики, що стосується охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) впровадження державних програм щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) здійснення Міністерством економічного розвитку і торгівлі України державної реєстрації прав автора на результати наукової діяльності (твори науки) за його заявкою, а також реєстрації договорів, які стосуються права автора на наукові результати, та ведення відповідного реєстру; 5) здійснення державного та громадського контролю за дотриманням національного законодавства, яке регулює питання інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 6) заборону будь-якої діяльності фізичних та юридичних осіб, яка створює загрозу порушення прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності;

– підхід до визначення елементів механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, які поділено на основні елементи, без яких механізм не може апріорі функціонувати, та факультативні елементи, наявність чи відсутність яких залежить від певних обставин;

дістали подальшого розвитку:

– системний підхід до визначення основних ознак адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а саме: 1) є елементом державного управління правових відносин, які виникають у процесі реалізації суб'єктами інтелектуальної власності своїх прав у сфері наукової діяльності; 2) здійснюється за допомогою адміністративно-правових засобів; 3) суб'єктом виступають органи публічного управління: державні органи загальної і спеціальної компетенції, установи, організації; 4) об'єктом адміністративно-правової охорони є авторські права на результати наукової діяльності (наукові дослідження і висновки, які викладені у наукових статтях, монографіях тощо, наукові відкриття); 5) представлена системою правових заходів, які спрямовані на забезпечення прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності;

– завдання оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а саме: 1) забезпечення ефективного функціонування системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) підвищення рівня протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності на результати наукової діяльності; 3) створення ефективних механізмів дотримання законодавства у сфері інтелектуальної власності на результати наукової діяльності у цифровому середовищі; 4) зміцнення співробітництва та взаємодії між органами, установами, організаціями, діяльність яких спрямована на забезпечення правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 5) створення у структурах державних органів, задіяних у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, спеціальних підрозділів; 6) удосконалення практичних механізмів підвищення рівня інституційного потенціалу суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності;

– визначення напрямів удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, до яких віднесено такі: 1) адаптація та гармонізація національного законодавства, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності, до норм і стандартів міжнародного права; 2) систематизація чинного законодавства у сфері правової охорони права інтелектуальної власності шляхом прийняття комплексного кодифікованого нормативно-правового акта – Кодексу інтелектуальної власності; 3) урегулювання питання правової охорони права інтелектуальної власності на наукові відкриття; 4) більш детальне врегулювання питання правової охорони права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності; 5) ліквідація створеної нещодавно Державної організації «Національний офіс інтелектуальної власності».

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що положення, отримані в результаті проведеного в дисертації дослідження, можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – як основа для подальших досліджень адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 18.02.2019 р.);

– правотворчості – в ході уточнення та доповнення чинних законодавчих та підзаконних актів, що регулюють питання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 19.02.2019 р.);

– правозастосовній діяльності – з метою підвищення ефективності охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність Навчально-тренувального центру боротьби з кіберзлочинністю та моніторингу

кіберпростору Харківського національного університету внутрішніх справ від 20.02.2018);

– освітньому процесі – під час підготовки підручників та навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Суд та правоохоронні органи» (акт впровадження Сумського державного університету від 21.02.2019 р.).

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що містяться в дисертації. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, усі сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовані на основі особистих досліджень автора. Нові наукові результати дисертації отримані дисертантом особисто. У співавторстві опубліковано тези доповіді «Problematic issues of intellectual property criminal protection in Ukraine». Порушення прав інтелектуальної власності та боротьба з ними: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7 грудня 2017 р.) (дисертантом охарактеризовано проблемні питання охорони права інтелектуальної власності в Україні (обсяг – 0,9 д.а.))

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення і висновки було оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, зокрема: «Правове забезпечення політики держави на сучасному етапі її розвитку» (м. Харків, 2016 р.), «Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування» (м. Київ, 2017 р.), «Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні» (м. Львів, 2018 р.), «Порушення прав інтелектуальної власності та боротьба з ними» (м. Київ, 2017 р.), «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (м. Тернопіль, 2018 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в семи статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та п'яти тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на дев'ять підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 229 сторінок. Список використаних джерел включає 198 найменувань та розміщений на 22 сторінках, додатки розташовано на дев'яти сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Поняття права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та його особливості як об'єкта адміністративно-правової охорони

З розвитком демократичного суспільства, різних суспільних відносин все більшого значення для економічної стабільності України, політика якої спрямована на європейську інтеграцію, її добробуту загалом набувають питання та проблеми розвитку науки та наукової діяльності, вирішення яких є запорукою досягнення єдиного європейського наукового простору. Наукова діяльність — це завжди процес проведення наукових досліджень, в межах яких здійснюється пошук нових знань, новаторських ідей, пропозицій, тощо.

Також погоджуємось з думкою Н. П. Христинченко, що на сьогодні наукова діяльність становить підвищений інтерес в Україні. Держава всіляко підтримує та забезпечує розвиток науки. Так, на законодавчому рівні закріплено пріоритетність наукової діяльності як джерела економічного зростання і невід'ємної складової національної культури та освіти, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян [1, с. 50]. Так, проблемні аспекти розвитку науки та наукової діяльності в Україні досліджували у своїх працях такі вчені як: Г. О. Барабаш, В. Буряк, С. Г. Головка, В. Козаков, Ю. М. Козловський, Л. С. Лобанова, О. Савченко, В. Стащенко, С. М. Черновська та ін. Проте, наукова діяльність є розумовою діяльністю, результатом та продуктом якої є насамперед науковий результат, призначений для реалізації, який виражається в різних змістовних формах (наукових творах, наукових відкриттях), які, в свою чергу, є об'єктами права інтелектуальної власності та потребують від держави особливого захисту та

охорони, в тому числі і адміністративно-правової. Тому важливе прикладне значення для нашого дослідження мають наукові праці вчених у сфері інтелектуальної власності, таких як: Г. О. Андрощук, С. В. Бондаренко, С. Г. Гордієнко, В. М. Крижна, Ю. М. Кузнецов, І. О. Мікульонок, О. П. Орлюк, О. В. Пічкур, О. Д. Святоцький, П. М. Цибульов, О. О. Штефан та ін.

Перш ніж перейти до безпосереднього дослідження поняття права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а особливо вивчення його як об'єкта адміністративно-правової охорони та визначення його особливостей, вважаємо за доцільне звернутись до наукових надбань науки цивільного права та відповідного правового інституту — права інтелектуальної власності. Тому з метою об'єктивного, всебічного вивчення нашої проблематики пропонуємо здійснити аналіз понятійно-категоріального апарату та узагальнення думок вітчизняних і зарубіжних вчених у вищезазначених правових сферах, а саме необхідно з'ясувати сутність таких понять як: «наука» «наукова діяльність», «інтелектуальна діяльність», «право інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності», тощо.

Так, у філософському словнику І. Т. Фролова наука розуміється як сфера дослідницької діяльності, що спрямована на вироблення нових знань і включає в себе умови цього процесу [2, с. 236]. Наука як система знань охоплює не тільки фактичні дані про предмети оточуючого світу, людської думки та дії, а й певні форми та способи усвідомлення їх. Отже, наука виступає як: специфічна форма суспільної свідомості, основою якої є система знань; процес пізнання закономірностей об'єктивного світу; певний вид суспільного розподілу праці; процес виробництва знань і їх використання [3, с. 9]. В. О. Рассудовський у термін «наука» вкладає такий зміст: дослідницька діяльність, а також інші види діяльності, що сприяють розвитку науки та застосуванню результатів наукових досліджень [4, с. 7–8]. У свою чергу, С. Г. Стеценко під наукою розуміє сферу людської діяльності, яка спрямована на здобуття та застосування нових знань за допомогою проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень [5, с. 426]. Науці властиві певні особливості:

універсальність, фрагментарність, загальна значущість, безособовість, систематичність, незавершеність, наступність, критичність, достовірність, позаморальність, раціональність, чуттєвість [6, с. 128].

Законодавством визначено поняття наукової діяльності, під якою запропоновано розуміти інтелектуальну творчу діяльність, спрямовану на одержання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження. Під фундаментальними науковими дослідженнями законодавець розуміє теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання нових знань про закономірності організації та розвитку природи, суспільства, людини, їх взаємозв'язків. Результатом фундаментальних наукових досліджень є гіпотези, теорії, нові методи пізнання, відкриття законів природи, невідомих раніше явищ і властивостей матерії, виявлення закономірностей розвитку суспільства, тощо, які не орієнтовані на безпосереднє практичне використання у сфері економіки. У свою чергу, прикладні наукові дослідження визначаються як теоретичні та експериментальні наукові дослідження, спрямовані на одержання і використання нових знань для практичних цілей. Результатом прикладних наукових досліджень є нові знання, призначені для створення нових або вдосконалення існуючих матеріалів, продуктів, пристроїв, методів, систем, технологій, конкретні пропозиції щодо виконання актуальних науково-технічних та суспільних завдань [7]. Проте, слід зауважити, що сама назва Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» говорить про те, що, окрім наукової, законодавець розрізняє і науково-технічну діяльність. Оскільки тема нашої дисертації стосується адміністративно-правової охорони прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, то виникає питання, чи є предметом нашого дослідження безпосередньо науково-технічна діяльність, так як вона з науковою діяльністю достеменно переплітається.

Так, у законі передбачено, що науково-технічна діяльність — це наукова діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань для розв'язання технологічних, інженерних, економічних, соціальних та

гуманітарних проблем, основними видами якої є прикладні наукові дослідження та науково-технічні (експериментальні) розробки. Також положення закону містить визначення поняття науково-технічного (прикладного) результату, під яким пропонується розуміти одержані під час проведення прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, нові або істотно вдосконалені послуги, введені в дію нові конструктивні чи технологічні рішення, завершені випробування, розробки, що впроваджені або можуть бути впроваджені в суспільну практику. Науково-технічний (прикладний) результат може бути у формі ескізного проекту, експериментального (дослідного) зразка або його діючої моделі, конструкторської або технологічної документації на науково-технічну продукцію, дослідного зразка, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів, тощо [7]. У свою чергу, під науково-технічними (експериментальними) розробками розуміється науково-технічна діяльність, що базується на наукових знаннях, отриманих у результаті наукових досліджень чи практичного досвіду, та провадиться з метою доведення таких знань до стадії практичного використання. Результатом науково-технічних (експериментальних) розробок є нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, об'єкти права інтелектуальної власності, нові або істотно вдосконалені послуги [7].

Отже, аналізуючи зазначені вище положення Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», зазначимо, що поняття наукової діяльності і науково-технічної діяльності не є тотожними, проте, вони переплітаються в тому аспекті, що як видом наукової діяльності, так і видом науково-технічної діяльності є прикладні наукові дослідження. В процесі нашого вивчення було зазначено, що прикладні наукові дослідження — це нові знання, які спрямовані на подальше їх застосування на практиці. Тобто це конкретні пропозиції щодо вдосконалення чогось або щодо створення нового,

які можуть бути виражені як у формі теоретичних пропозицій, так і за допомогою відповідних креслень, розрахунків, схем, розробок, тощо. Також результатом прикладних наукових досліджень є не ті продукти, процеси, системи, які необхідно вдосконалити, а саме відповідні пропозиції по їх удосконаленню, а безпосередньо такі продукти, пристрої, процеси, системи, технології, тощо є результатом науково-технічних (експериментальних) розробок. І слід зауважити, що відповідні прикладні наукові дослідження знаходять своє відображення в наукових творах (працях) різного характеру, на які розповсюджується дія охоронних норм авторського права. Отже, з викладеного можемо зробити висновок, що предметом нашого дослідження є адміністративно-правова охорона прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, яка включає як суто наукову діяльність, так і науково-технічну в частині її прикладних наукових досліджень.

Наукова діяльність володіє низкою особливостей проти інших видів діяльності. Наукові знання становлять певну систему, яка підпорядкована поняттям, які знаходяться у взаємозалежності. Безпосередня мета науки — опис, пояснення та передбачення процесів та явищ дійсності на основі відкритих нею законів [8, с. 11]. Так, наукова діяльність має важливе значення в процесі функціонування науково-технічного прогресу в Україні, підвищення розвитку українського суспільства, держави та її економіки, збільшення впливу України на міжнародній арені, як у науковому просторі, так і в сфері міжнародної економіки та політики.

Слід також зауважити, що законодавче визначення наукової діяльності є не зовсім доречним, оскільки потребує більш детального уточнення таких категорій як інтелектуальна та творча діяльність. Також вважаємо стилістичною помилкою визначати наукову діяльність через термін «діяльність», оскільки такий підхід не в повній мірі розкриває сутність та зміст досліджуваного поняття. Тому в процесі нашого дисертаційного дослідження ми запропонуємо власне визначення поняття «наукова діяльність» та виокремимо його основні ознаки.

Для того, щоб в повній мірі розкрити зміст зазначеного вище поняття, необхідно окремо з'ясувати, що собою являє творча діяльність, інтелектуальна діяльність.

Як вважає С. Л. Рубінштейн, творчою є всяка діяльність, яка створює дещо нове, оригінальне, що при тому входить в історію розвитку не тільки самого творця, а й науки, мистецтва і т.д. [9, с. 104]. Слушно зазначає свою думку Л. І. Пташнік з приводу того, що творча діяльність полягає в умінні самостійно знаходити способи вирішення виникаючих проблемних ситуацій і завдань. Продуктами творчої діяльності можуть бути наукові відкриття (наукова творчість), винаходи (технічна творчість), витвори мистецтва і літератури (художня творчість) [10, с. 177]. Творча діяльність характеризується неповторністю, оригінальністю та суспільно-історичною унікальністю. Творчість властива людині, тому що передбачає творця — суб'єкта творчої діяльності, яким може бути тільки людина [11, с. 439]. Законодавець в Законі України «Про культуру» від 14.12.2010 р. № 2778-VI вужче визначив поняття творчої діяльності, під якою запропонував розуміти індивідуальну чи колективну творчість, результатом якої є створення або інтерпретація творів, що мають культурну цінність [12]. Отже, творча діяльність характеризується індивідуальним, оригінальним підходом особи до створення нового результату, вона є елементом прояву особистості та сприяє її розвитку.

Що стосується інтелектуальної діяльності, то тенденції розвитку науки, культури, техніки і виробництва, особливо у другій половині ХХ ст. та на початку ХХІ ст., свідчать про те, що людство у своєму розвитку підійшло до тієї межі, коли подальший прогрес буде зумовлюватися саме розумовою діяльністю суспільства. Тобто саме результати інтелектуальної діяльності будуть визначати стратегію і тактику соціально-економічного розвитку будь-якої країни [13, с. 15]. Під інтелектуальною діяльністю розуміється розумова (творча, духовна) праця людини у різних сферах суспільного життя. Інтелектуальна діяльність втілюється і виявляється у певних результатах, а саме інтелектуальних продуктах. Необхідно пам'ятати про те, що не всяка

інтелектуальна діяльність є творчою працею, водночас, будь-який творчий результат — продукт інтелектуальної діяльності [14, с. 48].

Так, результатом інтелектуальної діяльності є саме інтелектуальна власність, яка розуміється як право на результати розумової діяльності людини та є благом нематеріальним, зберігається за його творцями й може використовуватись іншими особами лише за узгодженням з ними, крім випадків, зазначених у законодавстві. При цьому, сам процес інтелектуальної діяльності як такої право на власність зазвичай не регулює. У разі досягнення відповідного результату інтелектуальної діяльності і створення відповідного її об'єкта діють норми цивільного права [15, с. 4].

Проаналізувавши вищезазначений матеріал, пропонуємо наукову діяльність розуміти у широкому та вузькому значенні. Так, у широкому розумінні наукова діяльність — це процес створення, за допомогою застосування аналітичного підходу, систематизованих нових об'єктивних наукових знань, які виражаються в різних змістовних формах — результатах наукової діяльності (наукові твори, наукові відкриття, прикладні наукові дослідження, тощо), з метою подальшого їх застосування (впровадження) в соціальну практику та супроводження відповідних наукових результатів.

У вузькому розумінні наукову діяльність пропонуємо визначити як систематичне здійснення суб'єктами такої діяльності (науковими працівниками, науково-педагогічними працівниками, аспірантами, докторантами, іншими вченими, науковими установами, тощо) наукових досліджень, спрямованих на вироблення нових оригінальних теоретичних напрацювань та наукових ідей (результатів наукової діяльності) з метою їх подальшого застосування в практичній діяльності [16, с. 70].

Визначившись зі змістом поняття «наукова діяльність» і комплексно оцінюючи широкий і вузький підходи до його визначення, пропонуємо виокремити основні його ознаки, до яких слід віднести такі: 1) є систематичним процесом; 2) процес із застосуванням інтелектуальних (розумових) і творчих здібностей суб'єктів наукової діяльності; 3) процес спрямований на створення

нових результатів; 4) мета такої діяльності полягає в подальшому практичному застосуванні отриманих наукових результатів; 5) виконані дослідження в процесі наукової діяльності повинні бути оригінальними і містити елемент новизни.

Підсумовуючи вищевикладене, слід констатувати, що наукова діяльність є творчою та інтелектуальною діяльністю, а її наукові результати визнаються об'єктами права інтелектуальної власності.

Основою терміну інтелектуальна власність є термін інтелект (здатність до мислення, раціонального пізнання), який безпосередньо не створює матеріальних об'єктів, тому результати інтелектуальної діяльності не є об'єктами відносин власності в класичному розумінні [15, с. 4].

Слід зауважити, що поняття права інтелектуальної власності знайшло своє відображення як в національному законодавстві, так і в міжнародних актах. Наприклад, у Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (Україна приєдналася у 1970 році) від 14.07.1967 р. зазначається, що інтелектуальна власність «включає права, які стосуються: 1) літературних, художніх і наукових творів; 2) виконавської діяльності артистів, звукозапису, радіо- і телевізійних передач; 3) винаходів у всіх областях людської діяльності; 4) наукових відкриттів; 5) промислових зразків; 6) товарних знаків, знаків обслуговування, фірмових найменувань та комерційних позначень; 7) захисту від недобросовісної конкуренції, а також всі інші права, що стосуються інтелектуальної діяльності в виробничій, науковій, літературній і художній областях [17]. По суті, в зазначеній конвенції право інтелектуальної власності визначається не через характерні його особливості та ознаки, а шляхом визначення переліку об'єктів такого права, що, на нашу думку, не в повній мірі розкриває його сутність і зміст.

Національне законодавство до визначення права інтелектуальної власності підійшло інакше, а саме у ст. 418 Цивільного кодексу України зазначено, що право інтелектуальної власності — це право особи на результат

інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений Цивільним кодексом України та іншим законом [18].

Слід звернутись і до теоретичних надбань вчених щодо розуміння поняття «право інтелектуальної власності». На думку О. П. Сергєєва, право інтелектуальної власності є сукупністю виключних прав як особистого, так і майнового характеру на результати інтелектуальної та, насамперед, творчої діяльності, а також на деякі інші прирівняні до них об'єкти, конкретний перелік яких встановлюється законодавством відповідної держави з урахуванням прийнятих нею міжнародних зобов'язань [19, с. 19]. Наприклад, О. І. Харитонова констатує, що право інтелектуальної власності є саме правом творця (та інших осіб, вказаних у законі) на одержаний ним результат інтелектуальної, творчої діяльності, який законом визнається об'єктом правового регулювання і охорони [20, с. 150].

Узагальнюючи та здійснюючи системний аналіз вищезазначених думок, норм чинного законодавства, слід зауважити, що і автори, і законодавець розглядають право інтелектуальної власності у суб'єктивному розумінні, оскільки об'єктивне значення даного поняття представлене системою правових норм, які регулюють питання у сфері інтелектуальної власності. Оскільки перед нами стоїть завдання щодо визначення сутності права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони, то доцільно саме визначати право інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в суб'єктивному розумінні, як систему особистих немайнових прав інтелектуальної власності та (або) майнових прав інтелектуальної власності суб'єктів наукової діяльності (наукових працівників, науково-педагогічних працівників, аспірантів, докторантів, інших вчених, наукових установ, тощо) або інших суб'єктів щодо володіння, користування та розпорядження належними їм відповідно до закону (договору) результатами наукової діяльності — науковими результатами (об'єктами права інтелектуальної власності).

Серед ознак права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності пропонуємо виділити наступні: 1) змістом є особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) об'єктами права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є наукові результати (наукові твори (наукові статті, наукові доповіді, монографічні дослідження, дисертаційні дослідження), наукові відкриття, тощо); 3) правом інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності законом наділені спеціальні суб'єкти: наукові працівники, науково-педагогічні працівники, аспіранти, докторанти, інші вчені, наукові установи, тощо (інші суб'єкти — за договором); 4) право інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності виникає з моменту створення наукового результату; 5) право інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності характеризується такими правомочностями суб'єктів, які наділені таким правом, а саме: володіння, користування та розпорядження належними їм відповідно до закону науковими результатами [21, с. 44].

Відповідно до п. 22 ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII, науковий результат тлумачиться як нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації. Науковий результат може бути у формі звіту, опублікованої наукової статті, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову, тощо [7]. Проте, слід зауважити, що не всі зазначені вище форми наукового результату Цивільний кодекс України визнає об'єктами права інтелектуальної власності.

Так, Цивільний кодекс України визначає такі об'єкти права інтелектуальної власності як літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми,

передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [18]. Так, попередньо нами було зазначено про відмінність наукової і науково-технічної діяльності і акцентовано увагу на необхідності дослідження адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності саме у сфері наукової діяльності, не охоплюючи об'єкти права інтелектуальної власності, які створюються в процесі науково-технічної діяльності, оскільки ми вийдемо за предмет нашого дисертаційного дослідження. З цього виходить, що такі науково-технічні результати як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, тощо знаходяться поза межами нашого дослідження.

Слід також звернути увагу, що наведений перелік об'єктів права інтелектуальної власності не містить таких об'єктів як наукові твори, до яких саме і належать наукові статті, наукові доповіді, монографічні дослідження, дисертації, тощо, на відміну від міжнародних документів, де, наприклад, в Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності наукові твори зазначаються поряд з літературними і художніми творами, на які також розповсюджується дія норм авторського права.

Так, ст. 433 Цивільного кодексу України передбачено, що: 1. Об'єктами авторського права є твори, а саме: 1) літературні та художні твори, зокрема: романи, поеми, статті та інші письмові твори; лекції, промови, проповіді та інші усні твори; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні, інші сценічні твори; музичні твори (з текстом або без тексту); аудіовізуальні твори; твори живопису, архітектури, скульптури та графіки; фотографічні твори; твори ужиткового мистецтва; ілюстрації, карти, плани, ескізи і пластичні твори, що стосуються географії, топографії, архітектури або науки; переклади, адаптації, аранжування та інші переробки літературних або художніх творів; збірники творів, якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових

частин є результатом інтелектуальної діяльності; 2) комп'ютерні програми; 3) компіляції даних (бази даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності; 4) інші твори [18]. Так, даний перелік також не містить конкретну вказівку, що до об'єктів авторського права належить наукові твори, що, на нашу думку, є значним упущенням. Проте, аналізуючи зазначену норму статті, слід зауважити, що наведений перелік об'єктів авторського права є невичерпним, так як пункт 4 чітко вказує, що до об'єктів авторського права належать й інші твори, серед яких ми можемо виділити твори науки.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, пропонуємо в нашому дисертаційному дослідженні акцентувати увагу на адміністративно-правовій охороні права інтелектуальної власності на наукові твори та наукові відкриття.

Так, наукові твори і наукові відкриття є об'єктами права інтелектуальної власності, які охороняються як загальним, так і спеціальним законодавством. Щодо них автор наділений як особистими немайновими, так і майновими правами інтелектуальної власності.

Так, Цивільним кодексом зазначено, що право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається Цивільним кодексом [18]. Оскільки зміст права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності автора наукового твору і майнові права інтелектуальної власності на науковий твір, а також на наукове відкриття, то для всебічного дослідження права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності пропонуємо їх визначити.

Відповідно до положень Цивільного кодексу України, особистими немайновими правами інтелектуальної власності є: 1) право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником, тощо) об'єкта права інтелектуальної власності; 2) право перешкоджати будь-якому посягання на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації

творця об'єкта права інтелектуальної власності; 3) інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом; 4) вимагати зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору, якщо це практично можливо; 5) забороняти зазначення свого імені у зв'язку з використанням твору; 6) обирати псевдонім у зв'язку з використанням твору; 7) на недоторканність твору [18].

Більш детально особисті немайнові права автора визначені в ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ: 1) вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо; 2) забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом; 3) вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках і під час будь-якого його публічного використання; 4) вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора. Особисті немайнові права автора не можуть бути передані (відчужені) іншим особам [22].

Отже, до основних особистих немайнових прав інтелектуальної власності в сфері наукової діяльності слід віднести: 1) право на визнання особи автором наукового результату — наукового твору, шляхом зазначення належним чином його імені; 2) право на охорону та захист права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) право на захист честі та репутації автора наукового твору; 4) право на недоторканість наукового твору; 5) право вимоги щодо зазначення імені автора у зв'язку з використанням його наукового твору.

Також Цивільний кодекс визначає і майнові права інтелектуальної власності, до яких відносяться: 1) право на використання об'єкта права інтелектуальної власності; 2) виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності; 3) виключне право перешкоджати

неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом (ч. 1 ст. 424) [18]. Майновими правами інтелектуальної власності на твір є: 1) право на використання твору (використанням твору є його: опублікування (випуск у світ); відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі; переклад; переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни; включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій, тощо; публічне виконання; продаж, передання в найм (оренду), тощо; імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок, тощо); 2) виключне право дозволяти використання твору; 3) право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. 2. Майнові права на твір належать його авторіві, якщо інше не встановлено договором чи законом [18].

Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ визначає: до майнових прав автора (чи іншої особи, яка має авторське право) належать: а) виключне право на використання твору; б) виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами. Майнові права автора (чи іншої особи, яка має авторське право) можуть бути передані (відчужені) іншій особі згідно з положеннями статті 31 цього закону, після чого ця особа стає суб'єктом авторського права [22]. Таким чином, до основних майнових прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності належать: 1) виключне право на використання наукового результату — наукового твору; 2) виключне право на дозвіл або заборону використання наукового результату — наукового твору.

Щодо питання права інтелектуальної власності на наукове відкриття, то це питання регламентоване главою 38 Цивільного кодексу України. Так, спочатку визначимось з поняттям наукового відкриття, під яким законодавець розуміє встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять

докорінні зміни у рівень наукового пізнання [18]. Виділяють наступні критерії охороноздатності наукових відкриттів: закономірність матеріального світу як об'єкт наукового відкриття; явище матеріального світу як об'єкт наукового відкриття; наукова новизна, яка встановлюється за датою пріоритету; вірогідність, яку повинен довести заявник [23, с. 4–5]. Схожої думки щодо визначення ознак дотримується і В. Б. Харченко, який зазначає, що права охорона надається науковому відкриттю, якщо воно володіє сукупністю таких основних ознак: 1) фундаментальність; 2) наявність світової новизни; 3) достовірність (доведеність) [24, с. 3].

Також в Цивільному кодексі зазначено, що автор наукового відкриття має право надати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву. Право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом [18]. Отже, немайновими правами автора наукового відкриття є більш вузький перелік, оскільки після оприлюднення досліджень, які стосуються наукового відкриття, воно стає надбанням всього людства. Тому до особистих немайнових прав автора на наукові відкриття належать: 1) визнання особи автором наукового відкриття; 2) право автора на надання науковому відкриттю свого мені або спеціальної назви. Також особливість характеру наукового відкриття зумовлює відсутність виключних прав автора на такі відкриття.

Таким чином, дослідивши особливості наукової діяльності та її результатів як об'єкта права інтелектуальної власності, слід зауважити, що на сьогодні переважна більшість країн має усвідомлення того, що держава зацікавлена у розвитку науки і, відповідно, повинна її підтримувати. Така підтримка науки та інновацій може включати пряме бюджетне фінансування науки, певні податкові пільги для наукових установ та інноваційних підприємств, технопарків і технополісів, систему стимулювання інвестицій у наукові дослідження та розробки, тощо [13, с. 16]. Також державна підтримка науки і наукової діяльності в Україні повинна проявлятися і в розробці відповідними державними органами основних напрямків щодо забезпечення

охорони і захисту права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, так як вона має важливе значення. З приводу цього висловлює свою думку О. М. Мельник: «Необхідність охорони та захисту прав об'єктів інтелектуальної власності зумовлена такими потребами: забезпечення інтересів творців шляхом надання їм обмежених у часі прав щодо контролю над використанням власних творів; стимулювання творчої інтелектуальної праці, заохочення творчої активності та впровадження її результатів у інтересах соціально-економічного прогресу суспільства; активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, впровадження досягнень науково-технічного прогресу та нововведень у всі сфери суспільного життя; створення цивілізованого ринкового середовища, надійного захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності; захисту економічної безпеки держав за умов глобалізації світового господарського розвитку, створення сприятливих умов для трансферу нових технологій; поширення інформації, уникнення втрат внаслідок дублювання зусиль, спрямованих на пошук шляхів вирішення нагальних науково-технологічних і соціально-економічних проблем; захисту інтересів суспільства щодо вільного доступу до світової інтелектуальної скарбниці» [25, с. 259], з якою ми безсумнівно погоджуємось. Також відомо, що у світовій практиці питання охорони прав інтелектуальної власності, комерційного і некомерційного використання результатів науково-дослідних робіт займає важливе місце. Тому проблема своєчасного й адекватного захисту результатів фундаментальних досліджень і науково-дослідних робіт є важливою на сьогодні [26, с. 14].

Одним із видів правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є його адміністративно-правова охорона, дослідження сутності і змісту якої ми більш детально проведемо у наступному підрозділі. А зараз пропонуємо в загальному розглянути зазначену категорію з метою визначення особливостей права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони.

Так, С. О. Мосьондз визначає адміністративно-правову охорону як різновид державного управління, під якою він розуміє відповідну форму державної діяльності щодо практичної реалізації функцій та завдань держави в процесі безпосереднього керівництва економічним, соціально-культурним, адміністративно-політичним будівництвом [27, с. 24]. У юридичній літературі адміністративно-правова охорона також розглядається як складова частина державного управління. Як різновид управлінської діяльності, адміністративно-правова охорона обумовлена характером суспільних відносин, що її створюють, оскільки спеціалізація управління обумовлена специфікою його об'єкта [28, с. 25]. В даному випадку об'єктом адміністративно-правової охорони, який є предметом нашого дослідження, є право інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, яке, як уже зазначалося нами вище, представлене особистими немайновими правами інтелектуальної власності та майновими правами інтелектуальної власності автора на результати наукової діяльності.

Таким чином, враховуючи характер адміністративно-правової охорони та специфіку охоронюваного об'єкта — права інтелектуальної власності, пропонуємо до особливостей права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони віднести такі:

- 1) охорона та захист такого права реалізується за допомогою адміністративних, а не цивільно-правових способів;
- 2) в основі охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності лежать адміністративні методи і засоби управління такою охороною;
- 3) режим охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності встановлюється не цивільним, а адміністративним законодавством;
- 4) стан дотримання права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності залежить від ефективності діяльності органів державної влади, одним із основних завдань яких є охорона такого права.

1.2 Сутність та зміст адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності

Охорона та захист прав, свобод і законних інтересів особи є пріоритетним напрямком демократичної соціальної держави, оскільки права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ч. 2 ст. 3 Конституції України) [29]. Так, в цьому полягає охоронна функція держави, яка реалізується уповноваженими на те органами в різних сферах життєдіяльності людини. Не виключенням є і права інтелектуальної власності у науковій діяльності. З розвитком наукового прогресу, збільшенням обсягу результатів наукової діяльності почастішали випадки порушення прав суб'єктів інтелектуальної власності на наукові результати, тому важливим аспектом в забезпеченні таких права є їх адміністративно-правова охорона.

Погоджуємось з думкою І. М. Коросташової, що однією з основних функцій виконавчої влади у будь-якій державі є функція адміністративно-правової охорони прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Особливе значення має те, що сьогодні значного осмислення потребує співвідношення інтересів держави та інтересів громадян, виконання органами виконавчої влади їхніх функцій на якісно новому рівні, що відповідає вимогам сьогодення. Зазначене спонукає науковців до пошуку ефективних та якісно нових шляхів урегулювання адміністративних відносин, уточнення понять, сутності й значення основних правових категорій, розробки стандартів виконання органами виконавчої влади функцій держави з охорони прав, свобод та законних інтересів громадян [30, с. 66–67].

Таким чином, питанням адміністративно-правової охорони присвячені праці таких вчених як: В. Б. Авер'янов, А. І. Берлач, Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, Ф. О. Кіріленко, О. В. Когут, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. Є. Користін, С. О. Короед,

О. В. Кузьменко, А. М. Куліш, О. А. Ляшенко, А. Г. Майданевич,
О. О. Михальський, О. М. Музичук, О. П. Орлюк, Д. В. Приймаченко,
Т. О. Проценко, Г. С. Римарчук, А. І. Саєнко, В. О. Шамрай, Є. В. Юркова,
М. Ю. Яковчук, Х. П. Ярмачі, О. Н. Ярмиш та ін. Проте, теоретико-правові
засади та проблеми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної
власності у сфері наукової діяльності досліджені не в повній мірі, що зумовило
актуальність нашої дисертаційної роботи.

Так, слід зауважити, що в законодавстві, яке регулює питання інтелектуальної власності у науковій діяльності, вживаються такі поняття як «захист» та «охорона». Наприклад, в положеннях Закону України «Про авторське право і суміжні права» зазначається, що законодавство України про авторське право і суміжні права базується на Конституції України [29] і складається з відповідних норм Цивільного кодексу України [18], цього закону, Законів України «Про кінематографію» [31], «Про телебачення і радіомовлення» [32], «Про видавничу справу» [33], «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» [34] та інших законів України, що охороняють особисті немайнові права та майнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав [22]. Також міститься вказівка про те, що захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством [22]. У Законі України «Про наукову і науково-технічну діяльність» також передбачено, що набуття, охорона та захист прав інтелектуальної власності на науковий та науково-технічний (прикладний) результат здійснюються відповідно до законодавства. У разі порушення права інтелектуальної власності його захист здійснюється у порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством [7].

Отже, вважаємо за необхідне звернутись до етимологічного значення цих двох понять. Так, термін «захист» у Великому тлумачному словнику сучасної української мови тлумачиться як: обороняти, охороняти кого-, що-небудь від

нападу, замаху, удару, ворожих, небезпечних і т. ін. дій [35, с. 380]. М. В. Вітрук зазначає, що охорона (захист) мають спрямованість щодо: попередження і припинення конституційних порушень, встановлення і використання засобів захисту від них і засобів відповідальності за їх вчинення [36, с. 175]. Тобто автор здійснює ототожнення понять «охорона» та «захист», надаючи захисту ширше значення. У свою чергу, І. В. Венедіктова розуміє поняття захисту права інтелектуальної власності як систему правових засобів, які вживаються спеціально уповноваженими на це державними органами (органи виконавчої влади, адміністративні органи, суди) для захисту суб'єктивних прав на об'єкти інтелектуальної власності [37, с. 25]. Проте, на нашу думку, дане визначення не в повній мірі відображає сутність захисту, оскільки не зазначено, коли саме у суб'єктів прав на об'єкти інтелектуальної власності виникає право на такий захист.

М. С. Малєїн визначає правовий захист як систему юридичних норм, які спрямовані на запобігання правопорушенням та ліквідацію їх наслідків [38, с. 142]. Не можемо в повній мірі погодитись з автором, оскільки право на захист у особи виникає після того як її права та інтереси були порушені, а запобігання правопорушенням — це прерогатива правової охорони.

Погоджуємось з думкою М. Галянтича з приводу того, що адміністративно-правовий захист становить зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності державних органів, має тимчасовий характер і після досягнення своїх цілей трансформується в адміністративно-правову охорону [39, с. 15].

Що ж до поняття «охорона», то Великий тлумачний словник сучасної української мови тлумачить його як: 1) оберігати від небезпеки кого-, що-небудь, убезпечувати від загрози нападу, замаху і т. ін.; 2) стояти на варті біля кого-, чого-небудь, вартувати, стерегти; 3) забезпечувати, гарантувати недоторканність кого-, чого-небудь; 4) оберігати від руйнування, знищення, завдання шкоди і та ін., дбайливе ставлення; 5) захищати від чого-небудь [35, с. 825]. Так, відповідно до тлумачного словника, як бачимо, поняття «охорона»

тракується по-різному, і одним із варіантів є визначення його через захист. Проте, захист є тільки одним із складових елементів поняття охорони.

На підтвердження наведемо думку С. Я. Вавженчука з приводу того, що охорона — це ширше за своїм змістом поняття, яке охоплює і захист, та в широкому розумінні представлена сукупністю правових заходів, що спрямовані на попередження, профілактику правопорушень, а у разі їх порушень — захист [40, с. 47], з якою ми беззаперечно погоджуємось. На думку авторів В. В. Галуцько, В. І. Олефіра та інших, адміністративно-правова охорона — це діяльність уповноважених органів публічної влади щодо профілактики правопорушень та відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що здійснюються засобами адміністративного права з можливістю застосування заходів адміністративного примусу [41, с. 76]. У свою чергу, адміністративно-правову охорону О. Ю. Салманова розглядає, враховуючи важливе значення охоронної функції, якою наділена правова система держави. Адже вона не тільки спрямована на запобігання порушенням нормальних процесів розвитку суспільних відносин у різноманітних сферах та усунення таких порушень, але й виступає як ефективний організуючий і забезпечувальний засіб [28, с. 25–26].

І. І. Плохой, наприклад, розуміє під адміністративно-правовою охороною громадського порядку виконавчо-розпорядчу діяльність державних органів та громадських організацій щодо встановлення обов'язкових правил поведінки у сфері громадського порядку і застосування до порушників заходів впливу [42, с. 504]. У свою чергу, такі вчені як Ю. С. Шемшученко та В. Ф. Погорілко визначають адміністративно-правову охорону як виконавчо-розпорядчу діяльність із виявлення адміністративних правопорушень та застосування заходів впливу до винних осіб [43, с. 32, 33]. Проте, запропоноване авторами визначення адміністративно-правової охорони не в повній мірі розкриває її характер та зміст, оскільки адміністративно-правова охорона не обмежується діями уповноважених на те органів щодо виявлення адміністративних правопорушень та застосування ними відповідних заходів впливу.

І. П. Голосніченко вважає, що основною функцією адміністративно-правової охорони є протидія будь-яким протиправним посяганням [44, с. 22]. Так, автор говорить про одну із функцій адміністративно-правової охорони, проте, не згадує інших (захисна функція, профілактична функція, тощо), що також впливає на зміст даного поняття і призводить до його неоднозначного розуміння. Слушною вважаємо думку В. І. Книша, який стверджує, що адміністративно-правова охорона авторського права в Україні є саме елементом державного управління та охоплює не тільки застосування заходів впливу за вчинення протиправних діянь, але й передусім правомірну поведінку в інтересах її впорядкування, узгодження дій людей, їх колективів між собою і зовнішніми умовами [45, с. 33]. Так, під державним управлінням розуміється внутрішньоорганізаційна діяльність державних органів, спрямована на регулювання суспільних відносин у різних сферах державної політики з метою задоволення соціально-економічних, політичних та інших інтересів. Отже, основна особливість державного управління полягає в тому, що його суб'єктами, як правило, є державні органи. Відповідно, суб'єктами самоврядного (муніципального) управління є органи місцевого самоврядування; громадського управління — громадські організації, інші об'єднання громадян, окремі громадяни; корпоративного — органи господарських товариств і об'єднань підприємств [46, с. 12].

Таким чином, на основі вищевикладеного, враховуючи та аналізуючи різні думки вчених, пропонуємо адміністративно-правову охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності розуміти як діяльність органів державного управління, яка спрямована на вжиття відповідних заходів профілактики вчинення правопорушень щодо інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності засобами адміністративного права, підтримання стабільної ситуації у сфері забезпечення права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності, виявлення та відновлення порушених немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності та подолання негативних наслідків, притягнення винних

осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності [47, с. 36].

Враховуючи особливості адміністративно-правової охорони, а також специфіку її об'єкта — права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, пропонуємо визначити такі основні ознаки даного поняття, а саме:

- 1) є елементом державного управління правових відносин, які виникають в процесі реалізації суб'єктами інтелектуальної власності своїх прав у сфері наукової діяльності;
- 2) здійснюється за допомогою адміністративно-правових засобів;
- 3) суб'єктом виступають органи публічного управління: державні органи загальної і спеціальної компетенції; установи, організації (правоохоронні органи, Верховна Рада України (Комітет з питань науки і освіти), Кабінет Міністрів України, Департамент інтелектуальної власності при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі, організації колективного управління, Всесвітня організація інтелектуальної власності, тощо);
- 4) об'єктом адміністративно-правової охорони є авторські права на результати наукової діяльності (наукові дослідження і висновки, які викладені у наукових статтях, монографіях, тощо, наукові відкриття);
- 5) представлена системою правових заходів, які спрямовані на забезпечення прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності.

Так, до системи таких заходів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід віднести:

- 1) розроблення та прийняття нормативно-правових актів, які регулюють питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності;
- 2) формування та проведення державної політики, що стосується охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності;
- 3) впровадження державних програм щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності;
- 4) здійснення Міністерством економічного розвитку і торгівлі України державної реєстрації прав автора на результати наукової діяльності (твори науки) за його заявкою, а також реєстрації договорів, які стосуються права автора на наукові результати, та ведення відповідного

реєстру; 5) здійснення державного та громадського контролю за дотриманням національного законодавства, яке регулює питання інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 6) заборона будь-якої діяльності фізичних та юридичних осіб, яка створює загрозу порушення прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності.

І. М. Коросташова пропонує адміністративно-правову охорону розглядати в чотирьох аспектах, а саме, як: 1) одну з функцій держави (правоохоронна функція); 2) завдання адміністративного права; 3) функцію адміністративного права; 4) діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також осіб, що надають публічні послуги [30, с. 72]. Проте, нас цікавить саме адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в аспекті діяльності уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування щодо її здійснення та діяльності осіб, які надають публічні послуги.

Далі автор зазначає, що саме в четвертому аспекті, визначаючи адміністративно-правову охорону як діяльність суб'єктів владних повноважень (публічної адміністрації), така діяльність має декілька напрямів:

1) ця діяльність направлена на закріплення чи реалізацію прав учасників адміністративно-правових відносин, що засновується на їх суб'єктивному праві (правомочності) у вигляді права вимоги до суб'єктів, наділених владними повноваженнями з додержання або виконання юридичних обов'язків суб'єктами владних повноважень у будь-якій сфері діяльності відповідно до їх компетенції. Відповідне право вимоги до суб'єктів владних повноважень в більшості випадків реалізується за допомогою подання відповідної заяви до уповноваженого суб'єкта владних повноважень.

Так, наприклад, відповідно до Закону України «Про авторські і суміжні права», авторське право на твір (в тому числі і на науковий твір — прим. автора) виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагаються реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших

формальностей. Проте, суб'єкт авторського права для засвідчення авторства (авторського права) на оприлюднений чи не оприлюднений твір, факту і дати опублікування твору чи договорів, які стосуються права автора на твір, у будь-який час протягом строку охорони авторського права може зареєструвати своє авторське право у відповідних державних реєстрах. В такому випадку суб'єкт авторського права повинен звернутись до установи з відповідною заявою. Такою установою, на яку сьогодні покладено завдання з управління державною політикою у сфері інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України ((далі — Міністерство) діяльність Міністерства щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності більш детально ми дослідимо у розділі 2 нашої дисертаційної роботи), яке стало правонаступником Державної служби інтелектуальної власності, яка ліквідувалась у зв'язку з оптимізацією діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Так, Міністерство організує приймання і розгляд заявок на державну реєстрацію прав автора на твори науки, літератури і мистецтва, а також на реєстрацію договорів, які стосуються прав авторів на твори, і здійснення їх реєстрації; забезпечує складання і періодичне видання каталогів усіх державних реєстрацій авторського права [22]. Питання щодо подання заявки на реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, порядок її розгляду та порядок отримання свідоцтва про реєстрацію авторського права детальноше регулюються Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756 «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» [48];

2) діяльність суб'єктів владних повноважень, що спрямована на попередження правопорушень (профілактику злочинів), виконується шляхом розробки та проведення відповідних профілактичних заходів (наприклад, інформування, організації та проведення контролю й нагляду, тощо). Так, у статті 4 Закону України «Про авторське право і суміжні права» зазначено, що

установа (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України) аналізує стан застосування і дотримання національного законодавства і міжнародних договорів у сфері авторського права і суміжних прав; здійснює контроль за виконанням Закону України «Про авторське право і суміжні права» у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [22]. Діяльність Міністерства регулюється Положенням про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі» від 20 серпня 2014 р. № 459 [49]. Також питання здійснення контролю за дотриманням суб'єктами господарювання норм чинного законодавства, яке регулює відносини інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, та непорушення прав інтелектуальної власності на наукові результати регулюються Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р. № 877-V [50].

Превентивна діяльність і профілактика адміністративним правопорушень прав на об'єкти права інтелектуальної власності, в тому числі і на результати наукової діяльності, є одним із повноважень поліції, оскільки поліція: 1) здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; 2) виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; 3) вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення [51];

3) діяльність суб'єктів владних повноважень, що спрямована на відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, що здійснюються адміністративно-правовими засобами з можливістю застосування заходів адміністративного примусу, в тому числі засновується на суб'єктивному праві (правомочності) суб'єкта адміністративного права у вигляді домагання від суб'єкта, наділеного владними повноваженнями, виконання ним юридичних обов'язків (відповідно до

компетенції) щодо захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб (у разі порушення таких прав) [30, с. 68].

Порушенням права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності є: а) вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права та їх майнові права, з урахуванням визначених законодавством обмежень майнових прав; б) піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав — опублікування, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів; в) плагіат — оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору; г) ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право, примірників творів; ґ) вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права; ґ) підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема, в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права, що здійснюють таке управління; тощо [22].

У разі порушення права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності органи владних повноважень уповноважені притягати винних осіб до адміністративної відповідальності. Така відповідальність передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення, де зазначається, що про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженими на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу громадської самодіяльності. Про вчинення правопорушення, передбаченого ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП) [52] «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності», протокол складається органами Національної поліції. А розгляд таких справ про адміністративні правопорушення здійснюється районними, районними у місті, міськими чи міськрайонними судами.

Також право особи на звернення до суду у разі порушення прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності передбачено і Цивільним кодексом України, а саме ст. 432, яка регламентує, що особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності. Суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про: 1) застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів; 2) зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності; 3) вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та знищення таких товарів; 4) вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності, або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь; 5) застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення; 6) опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення [18].

Адміністративно-правова охорона та адміністративно-правовий захист прав на об'єкти інтелектуальної власності не можуть залежати від бажання певного суб'єкта й обмежуватися саморегуляцією. Це скоріше властиво цивільно-правовій охороні та захисту, які базуються на принципах диспозитивності, на відміну від адміністративного, в основі якого лежить імперативний вплив [53, с. 45].

Враховуючи вищевикладене, слід підсумувати, що адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності у широкому її розумінні полягає не тільки у розробці та здійсненні суб'єктами такої охорони відповідних охоронних заходів, які спрямовані на забезпечення в

подальшому режиму законності у зазначеній сфері, але й у притягненні винних осіб до адміністративної відповідальності, тобто містить в собі всі елементи захисту прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

1.3 Сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні

Важливу роль у досягненні пріоритетних завдань у сфері наукової діяльності необхідно відвести правовому регулюванню, основна мета якого полягає у впорядкуванні суспільних відносин, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. М. Ю. Осипов розглядає правове регулювання як таку систему, яка утворює цілісну і структуровану за принципом ієрархії сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих між собою статичних та динамічних елементів, серед яких до перших належать об'єкт, предмет, принципи, цілі, метод, механізм; а до динамічних — регламентація процесів установаження норм права, базових правовідносин, норм договору, процесу реалізації прав і обов'язків суб'єкта права, правозастосування [54, с. 56–57]. Під правовим регулюванням Р. Я. Демків пропонує розуміти систему дій та операцій, які здійснюються органами державної влади у встановлених процесуальних формах за допомогою певних методів та з використанням при цьому юридичних засобів, спрямованих на встановлення і реалізацію певних моделей суспільного розвитку [55, с. 22].

Правове регулювання складає собою механізм, який передбачає три стадії регулювання: загальна дія правових норм, стадія суб'єктивної реалізації цих норм та стадія державного примусу [56, с. 91]. Таким чином, правове регулювання передбачене як теоретичною складовою (встановлення норм права, які регулюватимуть відповідні суспільні відносини та визначають права,

обов'язки, повноваження органів державної влади, які залучені до процесу правового регулювання), так і практичною (реалізація органами державної влади, які залучені до правового регулювання відповідних суспільних відносин, своїх повноважень в межах чинного законодавства та видання відповідних актів застосування, а також застосування державного примусу).

Так, у правовому регулюванні адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності переважають адміністративні методи, оскільки направлені на врегулювання адміністративних відносин, які виникають під час здійснення охорони особистих немайнових прав та (або) майнових прав авторів об'єктів інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Таким чином, під правовим регулюванням адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід розуміти правовий вплив норм адміністративного права на суспільні відносини, які виникають в процесі реалізації суб'єктами управління адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, основна мета якого полягає у забезпеченні законних інтересів та прав суб'єктів права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності.

Дослідивши поняття правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, пропонуємо його ознаки поділити на загальні та спеціальні. Так, серед загальних ознак правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід виділити такі: 1) таке правове регулювання є видом соціального регулювання; 2) за допомогою такого регулювання відносини, які виникають під час здійснення адміністративно-правової охорони права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності, набувають державно-владного характеру; 3) це правовий вплив, який має конкретний, чітко виражений, цілеспрямований характер; 4) в основі такого регулювання лежать адміністративно-правові засоби, за допомогою яких досягається мета адміністративно-правової охорони

інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. До спеціальних ознак правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності пропонуємо віднести наступні: 1) спрямоване на врегулювання конкретно визначених відносин, а саме відносин, які виникають в процесі здійснення адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) реалізується шляхом прийняття органами державної влади нормативно-правових актів як загального, так і індивідуального характеру, які встановлюють порядок та умови охорони і захисту особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності суб'єктів авторського права на наукові твори, а також авторів наукових відкриттів; 3) здійснюється шляхом виконання органами державної влади наданих їм чинним адміністративним законодавством, яке регулює питання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, функцій і повноважень.

Слід зауважити, що основою правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є чинне національне та ратифіковане в нашій державі міжнародне законодавство. Таке законодавство представлене системою чинних законів та підзаконних нормативно-правових актів.

Найбільш поширеною класифікацією нормативно-правових актів у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є поділ їх за юридичною силою, до яких відносимо: 1) міжнародні документи (міжнародні договори (міжнародні договори міжвідомчого характеру; міжнародні договори, адміністративні функції яких виконує ВОІВ — Всесвітня організація інтелектуальної власності), міжнародні угоди, міждержавні угоди, які містять положення щодо врегулювання питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності); 2) Конституцію України; 3) Закони України щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) підзаконні

нормативно-правові акти, які містять положення щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Закони України та підзаконні нормативно-правові акти, які містять положення щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, можна поділити в залежності від напрямку їх дії на: а) правові акти, які визначають права суб'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності на їх охорону та захист; б) правові акти, які регулюють управлінську діяльність щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та визначають їх функції та повноваження у сфері охорони; в) правові акти, які встановлюють відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; г) інші правові акти, які регулюють питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності [57, с. 12].

Також можна здійснити класифікацію нормативно-правових актів з адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в залежності від специфіки результату наукової діяльності, який є об'єктом права інтелектуальної власності. Так, це норми, які містять положення щодо охорони прав суб'єктів авторського права на наукові твори (Закони України «Про авторське право і суміжні права» [22], «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [50], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [7], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [58], постанова Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» [48], постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 р. № 912 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством економічного розвитку і торгівлі» [59], наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13.02.2019 р. № 217 «Про затвердження Інструкції з оформлення державними

інспекторами з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України матеріалів про адміністративні правопорушення» [60], наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27.03.2019 р. № 518 «Про виконання повноважень державних інспекторів з питань інтелектуальної власності» [61], наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.01.2019 р. № 96 «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності, та форми припису щодо усунення порушень, виявлених під час проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності» [62] та ін.), а також норми, які містять положення щодо охорони прав авторів на наукові відкриття (проект Закону про охорону прав на наукові відкриття [63], Модельний закон про охорону прав на наукові відкриття [64]) [65, с. 133].

Проте, пропонуємо не відходити від класичного підходу до дослідження законодавства і взяти за основну класифікацію нормативно-правових актів за критерієм ієрархії. Тому пропонуємо почати наше дослідження з міжнародних договорів, оскільки відповідно до Закону України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 р. № 1906-IV: «чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору» [66].

Так, міжнародні договори, які визначають основні засади охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а саме охорони наукових творів та наукових відкриттів, пропонуємо поділити на: 1) загальні міжнародні

договори, які містять положення щодо охорони права інтелектуальної власності у будь-якій сфері, — Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 р. [17], Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою інтелектуальної власності України та Національним центром інтелектуальної власності Грузії Сакпатенті від 23.09.2014 р. [67], Угода про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності від 19.11.2010 р. [68], Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Узбекистан про співробітництво у сфері охорони прав інтелектуальної власності від 19.02.1998 р. [69], Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності від 28.05.2002 р. [7], Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки від 18.11.2002 р. [71], 2) спеціальні міжнародні договори, які визначають основні положення і напрямки охорони авторських прав на наукові твори, а також охорони наукових відкриттів (Всесвітня конвенція про авторське право від 06.09.1952 р. [72], Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 20.12.1996 р. [73], Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 р. [74], Угода про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав від 24.09.1993 р. [75]); 3) спеціальні міжнародні договори, які визначають основні положення і напрямки охорони права інтелектуальної власності на наукові відкриття (Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів від 07.03.1978 р. (не набрав чинності) [76], Модельний закон про охорону прав на наукові відкриття від 07.04.2010 р. [64]). Розглянемо деякі з них детальніше.

Одним із основних міжнародних документів є Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 р. [17], яка регулює питання діяльності Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі — ВОІВ), її функції щодо охорони інтелектуальної власності, в тому числі

і у сфері наукової діяльності, та встановлює такі цілі ВОІВ як: сприяння охороні інтелектуальної власності у всьому світі шляхом співпраці держав і взаємодії з будь-якою іншою міжнародною організацією; забезпечення адміністративного співробітництва союзів (Паризький союз, спеціальні союзи та спеціальні угоди, укладені в зв'язку з цим союзом, Бернський союз, а також будь-яка інша міжнародна угода щодо охорони інтелектуальної власності, адміністрацію щодо здійснення якої організація прийняла на себе).

До міжнародних договорів, адміністративні функції яких виконує ВОІВ щодо права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, належать: Всесвітня конвенція про авторське право від 06.09.1952 р., головна мета якої — створення універсального режиму для охорони і захисту авторських прав на літературні, наукові і художні твори на міжнародному рівні. В конвенції досить чітко регламентуються порядок публікації творів, оформлення авторства, конкретні гарантії матеріальних і нематеріальних прав авторів. У ній передбачається, зокрема, що період охорони авторського права не може бути коротшим життя автора і 25 років після його смерті. Для вивчення проблем, що стосуються застосування і дії конвенції, засновується міжурядовий комітет, який має такі завдання: а) вивчення питань щодо застосування і дії цієї конвенції; б) підготовка періодичних переглядів конвенції; с) вивчення будь-яких інших питань щодо міжнародної охорони авторського права у співробітництві з різними зацікавленими міжнародними організаціями, зокрема, з Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, з Міжнародною спілкою з охорони літературних і художніх творів та з Організацією американських держав; d) інформування Договірних Держав про діяльність комітету [72].

Наступним нормативно-правовим документом є Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24.07.1971 р. Як неодноразово нами зазначалось, що у як у Цивільному кодексі України, так і в Законі «Про авторське право і суміжні права» наукові твори конкретно як об'єкти права інтелектуальної власності не зазначаються, проте, вживаються терміни

літературні твори, художні твори. Проте, Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів визначає, що термін «літературні і художні твори» охоплює всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені: книги, брошури та інші письмові твори, лекції, звертання, проповіді та інші подібного роду твори; драматичні і музично-драматичні твори; хореографічні твори і пантоміми, музичні твори з текстом або без тексту; кінематографічні твори, до яких прирівнюються твори, виражені способом, аналогічним кінематографії; малюнки, твори живопису, архітектури, скульптури, графіки і літографії; фотографічні твори, до яких прирівнюються твори, виражені способом, аналогічним фотографії; твори прикладного мистецтва; ілюстрації, географічні карти, плани, ескізи і пластичні твори, що відносяться до географії, топографії, архітектури або наук [74]. Так, відповідна конвенція твори у сфері науки визначає як різновид літературних і художніх творів, а тому, застосовуючи положення даної конвенції до нашого національного законодавства, виходить, що Цивільний кодекс України, визначаючи об'єктами права інтелектуальної власності літературні і художні твори, має на увазі, що даний термін охоплює і твори у сфері науки.

Також Бернська конвенція має певні застереження з приводу того, що за законодавством країн Союзу зберігається право приписати, що літературні і художні твори або будь-які певні їх види не підлягають охороні, якщо вони не закріплені в тій або іншій матеріальній формі [74]. У Цивільному кодексі України зазначається, що твори є об'єктами авторського права без виконання будь-яких формальностей щодо них та незалежно від їх завершеності, призначення, цінності, тощо, а також способу чи форми їх вираження [18]. Тобто з цього можемо зробити висновок, що наукові твори в будь-якій формі, які апріорі містять творчу та інтелектуальну складову, а також наділені таким важливим елементом як новизна, є об'єктами права інтелектуальної власності.

Також в конвенції встановлюються відповідні гарантії автора твору, наприклад, незалежно від майнових прав автора і навіть після відступлення цих

прав він має право вимагати визнання свого авторства на твір і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні цього твору, а також будь-якому іншому посяганню на твір, здатному завдати шкоди честі або репутації автора. Встановлюється термін охорони літературних і художніх творів (в тому числі і наукових творів), який становить увесь час життя автора і п'ятдесят років після його смерті.

Автори літературних і художніх творів охороняються цією конвенцією, протягом усього терміну дії їх прав на оригінальні твори користуються виключним правом перекладати і дозволяти переклади своїх творів. Автори літературних і художніх творів користуються виключним правом дозволяти відтворення цих творів будь-яким чином і в будь-якій формі. Дозволяється використання цитат із твору, який правомірно зроблено доступним для загального відома, за умови дотримання добрих звичаїв і в обсязі, виправданому поставленою метою, включаючи цитування статей із газет і журналів у формі оглядів преси. При використанні творів відповідно зазначаються джерело і ім'я автора, якщо воно позначене на цьому джерелі [74].

Серед міжнародних договорів міжвідомчого характеру можна виділити Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою інтелектуальної власності України та Національним центром інтелектуальної власності Грузії Сакпатенті, мета якого полягає у забезпеченні ефективної охорони та розвитку співробітництва у сфері охорони прав інтелектуальної власності між Сторонами. Він включає наступні напрямки співробітництва у сфері охорони прав інтелектуальної власності: а) навчання спеціалістів/експертів Сторін; б) обмін досвідом у сфері інформаційних технологій (зокрема, щодо створення баз даних, розробки засобів автоматизованих систем діловодства за заявками на об'єкти інтелектуальної власності); с) співробітництво з вдосконалення та розробки законодавства; d) співробітництво між відповідними підрозділами Сторін стосовно дотримання положень міжнародних договорів, що адмініструються Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, та Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС); е) обмін

інформацією щодо популяризації інтелектуальної власності та освітньої діяльності, спрямованої на розвиток та зміцнення національної системи інтелектуальної власності; f) організація семінарів, робочих зустрічей; g) інші сфери співробітництва за погодженням Сторін [67].

До міжнародних угод держав–учасниць СНД можемо віднести Угоду про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав від 24.09.1993 р., яка визнає умови і порядок взаємної охорони авторського права. Так, в цій угоді встановлюються зобов'язання держав–учасниць щодо: 1) забезпечення виконання на своїй території міжнародних зобов'язань, визначених Всесвітньою конвенцією про авторське право; 2) вжиття необхідних заходів для розробки і прийняття законопроектів, що забезпечують охорону авторського права і суміжних прав на рівні вимог Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів; 3) проведення спільної роботи по боротьбі з незаконним використанням об'єктів авторського права і суміжних прав; 4) сприяння створенню і функціонуванню національних авторсько-правових організацій у сфері управління авторськими правами на колективній основі, укладенню між цими організаціями угод про співробітництво; 5) запобігання подвійному оподаткуванню авторської та іншої винагороди, визначення порядку взаємних розрахунків і вжиття заходів для своєчасного їх здійснення [75].

Ще однією міжнародною угодою держав–учасниць СНД, яка потребує нашої уваги, є Угода про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності від 19.11.2010 р., яка передбачає напрямки співробітництва сторін цієї угоди з метою координації спільної діяльності з удосконалення міждержавної системи охорони й захисту інтелектуальної власності, протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, а саме до таких напрямків належать: а) зміцнення контактів, проведення спільних досліджень та обміну думками у сфері охорони й захисту інтелектуальної власності; б) обмін інформацією про законодавство держав —

учасниць цієї угоди у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності; в) погодження питань, пов'язаних з охороною й захистом інтелектуальної власності, у ході здійснення співробітництва у сфері економіки, торгівлі, науки, техніки та культури, а також сприяння в укладенні відповідних міжнародних договорів; г) здійснення спільних дій із запобігання правопорушенням, а також виявлення та припинення їх у сфері інтелектуальної власності й протидії таким правопорушенням; г) ужиття ефективних заходів для запобігання правопорушенням та припинення їх у сфері інтелектуальної власності; д) взаємний захист суб'єктів господарської діяльності держав — учасниць цієї угоди від недобросовісної конкуренції у сфері інтелектуальної власності; е) створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності [68].

Наступним міжнародним документом є Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Узбекистан про співробітництво у сфері охорони прав інтелектуальної власності від 19.02.1998 р., метою якої є подальше розширення і поглиблення співробітництва Сторін угоди у сфері економіки, торгівлі, науки, технологій і культури шляхом забезпечення ефективної охорони прав інтелектуальної власності. Співробітництво включає: 1) координацію питань, пов'язаних з охороною прав на інтелектуальну власність, і сприяння укладанню між відповідними відомствами та організаціями двох Сторін конкретних угод про співробітництво у таких сферах як охорона авторських прав і суміжних прав, а також прав на об'єкти промислової власності; 2) обмін правовою інформацією, а також інформацією про практику застосування законодавства у сфері охорони прав інтелектуальної власності; 3) обмін інформацією про досвід проведення заходів у сфері інтелектуальної власності; 4) обмін навчальною, методичною і спеціальною літературою; 5) підготовку та підвищення фахової кваліфікації кадрів у сфері охорони прав інтелектуальної власності, обмін досвідом цієї роботи; 6) обмін досвідом міжнародного співробітництва та інформацією щодо участі кожної зі Сторін у багатосторонніх міжнародних договорах по охороні прав

інтелектуальної власності, а також виконання зобов'язань, пов'язаних із цими договорами; 7) обмін інформацією про стан торгово-економічного і науково-технічного співробітництва між двома Сторонами; 8) організацію виставок, семінарів і нарад із питань охорони прав інтелектуальної власності; 9) інші взаємно узгоджені Сторонами форми співробітництва [69].

Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності від 28.05.2002 р., яка містить положення, що визначають їх співпрацю у таких напрямках: 1) удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності; 2) удосконалення системи захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні; 3) сприяння розвитку та становленню організацій, що здійснюють управління на колективній основі майновими правами осіб, які мають авторські та/або суміжні права; 4) розвиток державної системи правової охорони інтелектуальної власності: співробітництво з Національною академією наук України, галузевими академіями стосовно використання інтелектуальної власності вченими і дослідниками; сприяння більш широкому використанню інтелектуальної власності малими і середніми підприємствами в Україні, тощо [70].

Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки від 18.11.2002 р. також містить положення про напрямки співробітництва урядів України і Китайської Народної Республіки щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, до яких належать такі: 1) узгодження питань, пов'язаних з охороною інтелектуальної власності при здійсненні співробітництва в сфері економіки, торгівлі, науки, техніки і культури, а також сприяння в укладенні угод між відповідними органами й організаціями обох держав про співробітництво в сфері охорони інтелектуальної власності; 2) обмін інформацією про законодавство в сфері охорони інтелектуальної власності; 3) обмін досвідом в організації колективного управління авторськими правами; 4) підготовка і підвищення кваліфікації кадрів у сфері

охорони інтелектуальної власності, обмін досвідом цієї роботи; 5) організація тематичних виставок, а також семінарів і нарад з питань науково-технічного обміну й охорони інтелектуальної власності та ін. [71]. Отже, на міжнародному рівні ситуація правової охорони права інтелектуальної власності на наукові твори (авторське право) є досить перспективною, так як основні її положення містяться в міжнародних договорах.

Що стосується безпосередньо охорони права інтелектуальної власності на наукове відкриття, то в даному випадку ситуація складніша, оскільки охорона такого результату наукової діяльності навіть на міжнародному рівні здійснюється не в повній мірі. Так, у Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності існує лише єдина згадка про наукові відкриття в тому аспекті, що вони належать до об'єктів права інтелектуальної власності. А отже, на міжнародному рівні відсутній відповідний окремий документ, який би регулював питання охорони наукових відкриттів. Слід зауважити, що вище ми згадували такий міжнародний документ як Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів від 07.03.1978 р. [76], проте, він так і не набрав чинності, оскільки не був підписаний всіма країнами-учасницями ВОІВ, що, на нашу думку, негативно впливає на рівень охорони наукових відкриттів, оскільки вони мають важливе значення для розвитку науки і науково-технічного прогресу. Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів врегульовував питання щодо порядку подання заявки на міжнародну реєстрацію таких відкриттів, отримання відповідного свідоцтва, відкликання заявки, анулювання міжнародної реєстрації, тощо.

Також слід увагу звернути і на Модельний закон про охорону прав на наукові відкриття від 07.04.2010 р. [64], який був прийнятий на тридцять четвертому пленарному засіданні Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД. Він регулює відносини, які виникають у зв'язку з отриманням, здійсненням та охороною прав на наукові відкриття. Відповідний закон врегульовує питання щодо повноважень центрального органу виконавчої влади в сфері інтелектуальної власності, повноваження Національної академії наук

щодо охорони прав на наукові відкриття, визначає умови та порядок отримання прав на наукові відкриття, визначає зміст прав на наукове відкриття, встановлює порядок державної реєстрації прав на наукове відкриття і ведення відповідного реєстру, тощо.

Основним законом, який знаходиться на вершині національного законодавства щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, є Конституція України, яка проголошує право особи на володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності (ч. 1 ст. 41) [29]. Також Конституція України охороняє права інтелектуальної власності, у тому числі і у сфері наукової діяльності, встановлюючи гарантії свободи, літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Держава сприяє розвитку науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством. Також ст. 55 Конституції України встановлює право особи на захист судом, звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, звернення з конституційною скаргою до Конституційного Суду [29], що є також складовими елементами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Наступну ланку в національній системі законодавства щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності становлять Закони України, які повинні прийматися на основі Конституції України і не суперечити її положенням. Останніми в ієрархії законодавства щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є підзаконні нормативно-правові акти, які приймаються на основі законів і здійснюють деталізацію їхніх положень.

У процесі нашого дослідження було здійснено класифікацію законів України і підзаконних нормативно-правових актів на: а) правові акти, які визначають права суб'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності на їх охорону та захист. Так, Цивільний кодекс України [18], де Книга четверта «Право інтелектуальної власності» визначає загальні положення про право інтелектуальної власності, в тому числі і встановлює загальні особисті немайнові права інтелектуальної власності, які також стосуються авторів наукових творів та авторів наукових відкриттів, а також визначає майнові права інтелектуальної власності. Глава 36 «Право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (авторське право)» Книги четвертої Цивільного кодексу України деталізує загальні положення про право інтелектуальної власності і визначає особисті немайнові права та майнові права автора на твір (науковий твір).

Також в кодексі містяться відповідні гарантії щодо охорони прав авторів, наприклад, гарантія забезпечення недоторканості твору (наукового твору), яка полягає в тому, що автор має право протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню або іншій зміні твору чи будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі та репутації автора, а також супроводженню твору без його згоди ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями, тощо. У разі смерті автора недоторканність твору охороняється особою, уповноваженою на це автором. За відсутності такого уповноваження недоторканність твору охороняється спадкоємцями автора, а також іншими зацікавленими особами [18]. Також кодекс визначає право особи на захист права інтелектуальної власності судом (ст. 432).

Розділ V «Захист авторського права і суміжних прав» Закону України «Про авторське право і суміжні права» містить положення, які визначають особливості захисту авторських прав, в тому числі і прав інтелектуальної власності на наукові твори. У ст. 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та ст. 64 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» зазначається, що захист права інтелектуальної власності

здійснюється у порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Адміністративним законодавством, яким встановлюється порядок захисту прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, є Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [52], положення якого передбачають, що справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 51-2 КУпАП «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності», розглядаються суддями районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності проявляється не тільки в забороні вчинення відповідних дій, які порушують такі права, але й у встановленні певних обов'язків суб'єктів права інтелектуальної власності. Так, наприклад, згідно з п. 2 ч.3 ст. 5 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [7], вчений під час провадження наукової, науково-технічної, науково-організаційної та науково-педагогічної діяльності зобов'язаний дотримуватися етичних норм наукового співтовариства, неухильно дотримуватися норм права інтелектуальної власності. З такого обов'язку випливає право вимоги суб'єктів наукового співтовариства з дотримання норм права, які регулюють відносини, що виникають в процесі набуття, реалізації права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Ще одним важливим нормативно-правовим актом щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» [58], який визначає зміст і сутність наукової і науково-технічної експертизи, суб'єктів та об'єктів експертизи, а також підстави для проведення експертизи та порядок її здійснення. Законом визначено, що окрім державних органів і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, замовниками експертизи є й зацікавлені у проведенні такої експертизи громадяни (це, наприклад, можуть бути і суб'єкти

права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, права яких порушені).

А оскільки під науковою і науково-технічною експертизою законодавець розуміє діяльність, метою якої є дослідження, перевірка, аналіз та оцінка науково-технічного рівня об'єктів експертизи і підготовка обґрунтованих висновків для прийняття рішень щодо таких об'єктів, одним із основних завдань якої є перевірка відповідності об'єктів експертизи вимогам і нормам чинного законодавства [58], а об'єктами такої експертизи є наукові праці у вигляді спеціально підготовлених рукописів, наукових доповідей, опублікованих монографій, дисертаційні дослідження, тобто наукові твори, а також права на об'єкти інтелектуальної власності, включаючи їх вартісну оцінку, то право вимоги суб'єктів на проведення наукової експертизи є одним із складових охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Наступним нормативно-правовим актом, який потребує нашої уваги, є Закон України «Про науково-технічну інформацію», який визначає, що науково-технічна інформація є суспільним надбанням, необхідною умовою продуктивної інтелектуальної діяльності, зокрема, наукової і технічної творчості. Науково-технічна інформація, що є продуктом інтелектуальної творчої праці, становить об'єкт права інтелектуальної власності, а відносини щодо її придбання, зберігання, переробки, використання і поширення регулюються чинним законодавством. Органи і служби науково-технічної інформації, яким передається така інформація, гарантують захист прав інтелектуальної власності, додержання комерційної таємниці, захист законних інтересів юридичних та фізичних осіб — творців інформації про науково-технічні досягнення [77];

б) правові акти, які регулюють управлінську діяльність суб'єктів охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та визначають їх функції та повноваження у сфері охорони. До них можна віднести: Закони України «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 р. № 794-VII [78], «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580-VIII [51], постанову

Кабінету Міністрів України від 11.05.2017 р. № 320 «Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі» [79], постанову Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 р. № 409 «Деякі питання виконання Угоди про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності» [80], постанову Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 р. № 550 «Деякі питання надання Міністерством освіти і науки і Міністерством економічного розвитку і торгівлі (у сфері інтелектуальної власності) платних адміністративних послуг» [81], наказ Міністерства освіти і науки України від 29.01.2019 р. № 96 «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності, та форми припису щодо усунення порушень, виявлених під час проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності» [82], указ Президента України «Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України» від 31.05.2011 р. № 634/2011 [83], тощо;

в) правові акти, які встановлюють відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Так, у КУпАП передбачена ст. 51-2, яка встановлює за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин, тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, покарання у вигляді штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її

виготовлення [52]. Також ст. 35 Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» [58] містить перелік правопорушень у сфері наукової і науково-технічної експертизи, такі як, наприклад, фальсифікація висновків наукової і науково-технічної експертизи; порушення суб'єктами експертизи авторського права і прав на об'єкти промислової власності стосовно об'єкта експертизи, результатів експертизи, порушення умов конфіденційності щодо інформації, отриманої експертом у процесі експертної роботи, тощо. Проте, відсутні положення, які б передбачали санкції за вчинення цих правопорушень, а лише міститься вказівка, що особи, винні у вчиненні зазначених правопорушень у сфері наукової і науково-технічної експертизи, притягаються до дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності відповідно до законів. Але не всі ці склади правопорушень знаходять своє відображення у Кримінальному кодексі України, Кодексі про адміністративні правопорушення, тому не зовсім зрозуміло, за яке правопорушення яка настає відповідальність.

Також у ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» міститься перелік дій, які вважаються порушеннями авторського права і суміжних прав, проте, також відсутні положення, які б передбачали санкції за вчинення відповідних правопорушень;

4) інші правові акти (постанови Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» від 27.06.2007 р. № 1243-V [84]; «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації»» від 27.06.2007 р. № 1244-V [85], «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів»» від 21.10.2010 р. № 2632-VI [86], розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції розвитку національної системи правової охорони інтелектуальної власності» від 13.06.2002 р. № 321-р [87], «Про схвалення Концепції

реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні» від 01.06.2016 р. № 402-р [88], тощо.

Аналізуючи систему міжнародного і національного законодавства, яке врегульовує питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, слід зауважити, що сучасний стан правового регулювання відповідних відносин характеризується такими особливостями: 1) наявність розгалуженої системи нормативно-правових актів щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, що ускладнює застосування їх на практиці; 2) правове регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності перебуває в процесі розвитку, оскільки більш детальної регламентації потребують відносини з охорони наукових відкриттів, оскільки в національному законодавстві не існує чинного нормативно-правового акту, який би регулював дане питання (розроблений проект Закону України «Про охорону прав на наукові відкриття від 14.12.2004 р.), також відсутня чітка вказівка, що об'єктами авторського права є наукові твори (твори наукового характеру); 3) відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який би врегулював питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, визначив би правовий режим наукових результатів як об'єктів права інтелектуальної власності, систему суб'єктів такої охорони, напрямки їх діяльності, повноваження, форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) не вирішено питання щодо визначення на нормативно-правовому рівні національної системи охорони інтелектуальної власності в Україні; 5) не прийнято положення про створення Національного органу інтелектуальної власності; 6) необхідність імплементації міжнародно-правових норм у національне законодавство, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності [89, с. 70].

Висновки до розділу 1

1. Запропоновано наукову діяльність розуміти у широкому та вузькому значенні. Так, у широкому розумінні наукова діяльність — це процес створення, за допомогою застосування аналітичного підходу, систематизованих нових об'єктивних наукових знань, які виражаються в різних змістовних формах — результатах наукової діяльності (наукові твори, наукові відкриття, прикладні наукові дослідження, тощо), з метою подальшого їх застосування (впровадження) в соціальну практику та супроводження відповідних наукових результатів.

У вузькому розумінні наукову діяльність пропонуємо визначити як систематичне здійснення суб'єктами такої діяльності (науковими працівниками, науково-педагогічними працівниками, аспірантами, докторантами, іншими вченими, науковими установами, тощо) наукових досліджень, спрямованих на вироблення нових оригінальних теоретичних напрацювань та наукових ідей (результатів наукової діяльності) з метою їх подальшого застосування в практичній діяльності.

2. Виокремлено основні ознаки наукової діяльності, до яких слід віднести такі: 1) є систематичним процесом; 2) процес із застосуванням інтелектуальних (розумових) і творчих здібностей суб'єктів наукової діяльності; 3) процес спрямований на створення нових результатів; 4) мета такої діяльності полягає в подальшому практичному застосуванні отриманих наукових результатів; 5) виконані дослідження в процесі наукової діяльності повинні бути оригінальними і містити елемент новизни.

3. Право інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в суб'єктивному розумінні визначено як систему особистих немайнових прав інтелектуальної власності та (або) майнових прав інтелектуальної власності суб'єктів наукової діяльності (наукових працівників, науково-педагогічних працівників, аспірантів, докторантів, інших вчених, наукових установ, тощо) або інших суб'єктів щодо володіння, користування та розпорядження

належними їм відповідно до закону (договору) результатами наукової діяльності — науковими результатами (об'єктами права інтелектуальної власності).

4. Серед ознак права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності запропоновано виділити наступні: 1) змістом є особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) об'єктами права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є наукові результати (наукові твори (наукові статті, наукові доповіді, монографічні дослідження, дисертаційні дослідження), наукові відкриття, тощо); 3) правом інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності законом наділені спеціальні суб'єкти: наукові працівники, науково-педагогічні працівники, аспіранти, докторанти, інші вчені, наукові установи, тощо (інші суб'єкти — за договором); 4) право інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності виникає з моменту створення наукового результату; 5) право інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності характеризується такими правомочностями суб'єктів, які наділені таким правом, а саме: володіння, користування та розпорядження належними їм відповідно до закону науковими результатами.

5. До особливостей права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони запропоновано віднести такі: 1) охорона та захист такого права реалізується за допомогою адміністративних, а не цивільно-правових способів; 2) в основі охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності лежать адміністративні методи і засоби управління такою охороною; 3) режим охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності встановлюється не цивільним, а адміністративним законодавством; 4) стан дотримання права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності залежить від ефективності діяльності органів державної влади, одним із основних завдань яких є охорона такого права.

6. Визначено адміністративно-правову охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як діяльність органів державного управління, яка спрямована на вжиття відповідних заходів профілактики вчинення правопорушень щодо інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності засобами адміністративного права, підтримання стабільної ситуації у сфері забезпечення права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності, виявлення та відновлення порушених немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності та подолання негативних наслідків, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

7. До основних ознак адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності належать такі: 1) є елементом державного управління правових відносин, які виникають в процесі реалізації суб'єктами інтелектуальної власності своїх прав у сфері наукової діяльності; 2) здійснюється за допомогою адміністративно-правових засобів; 3) суб'єктом виступають органи публічного управління: державні органи загальної і спеціальної компетенції; установи, організації (правоохоронні органи, Верховна Рада України (Комітет з питань науки і освіти), Кабінет Міністрів України, Департамент інтелектуальної власності при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі, організації колективного управління, Всесвітня організація інтелектуальної власності, тощо); 4) об'єктом адміністративно-правової охорони є авторські права на результати наукової діяльності (наукові дослідження і висновки, які викладені у наукових статтях, монографіях, тощо, наукові відкриття); 5) представлена системою правових заходів, які спрямовані на забезпечення прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності.

8. Так, до системи заходів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід віднести: 1) розроблення та прийняття нормативно-правових актів, які регулюють

питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) формування та проведення державної політики, що стосується охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) впровадження державних програм щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) здійснення Міністерством економічного розвитку і торгівлі України державної реєстрації прав автора на результати наукової діяльності (твори науки) за його заявкою, а також реєстрації договорів, які стосуються права автора на наукові результати, та ведення відповідного реєстру; 5) здійснення державного та громадського контролю за дотриманням національного законодавства, яке регулює питання інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 6) заборону будь-якої діяльності фізичних та юридичних осіб, яка створює загрозу порушення прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності.

9. Правове регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це правовий вплив норм адміністративного права на суспільні відносини, які виникають в процесі реалізації суб'єктами управління адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, основна мета якого полягає у забезпеченні законних інтересів та прав суб'єктів права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності.

10. Ознаки правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності запропоновано поділити на загальні та спеціальні.

Серед загальних ознак правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід виділити такі: 1) правове регулювання є видом соціального регулювання; 2) за допомогою такого регулювання відносини, які виникають під час здійснення адміністративно-правової охорони права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності, набувають державно-владного характеру; 3) це правовий вплив, який має конкретний, чітко виражений, цілеспрямований характер; 4) в

основі такого регулювання лежать адміністративно-правові засоби, за допомогою яких досягається мета адміністративно-правової охорони інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

До спеціальних ознак правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності пропонуємо віднести такі: 1) спрямоване на врегулювання конкретно визначених відносин, а саме відносин, які виникають в процесі здійснення адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) реалізується шляхом прийняття органами державної влади нормативно-правових актів як загального, так і індивідуального характеру, які встановлюють порядок та умови охорони і захисту особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності суб'єктів авторського права на наукові твори, а також авторів наукових відкриттів; 3) здійснюється шляхом виконання органами державної влади наданих їм чинним адміністративним законодавством, яке регулює питання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, функцій і повноважень.

11. Запропоновано класифікацію нормативно-правових актів з адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в залежності від специфіки результату наукової діяльності, який є об'єктом права інтелектуальної власності. Так, це норми, які містять положення щодо охорони прав суб'єктів авторського права на наукові твори (Закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», постанова Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» та ін.), а також норми, які містять положення щодо охорони прав авторів на наукові відкриття (проект Закону про охорону прав на наукові відкриття, Модельний закон про охорону прав на наукові відкриття).

Найбільш поширеною класифікацією нормативно-правових актів у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є поділ їх за юридичною силою, до яких відносимо: 1) міжнародні документи (міжнародні договори (міжнародні договори міжвідомчого характеру; міжнародні договори, адміністративні функції яких виконує ВОІВ — Всесвітня організація інтелектуальної власності), міжнародні угоди, міжурядові угоди, які містять положення щодо врегулювання питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності); 2) Конституцію України; 3) закони України щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) підзаконні нормативно-правові акти, які містять положення щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Закони України та підзаконні нормативно-правові акти, які містять положення щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, можна поділити в залежності від напрямку їх дії на: а) правові акти, які визначають права суб'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності на їх охорону та захист; б) правові акти, які регулюють управлінську діяльність щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та визначають їх функції та повноваження у сфері охорони; в) правові акти, які встановлюють відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; г) інші правові акти, які регулюють питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

12. Сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні характеризується такими особливостями: 1) наявність розгалуженої системи нормативно-правових актів щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, що ускладнює застосування їх на практиці; 2) правове регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності перебуває

в процесі розвитку, оскільки більш детальної регламентації потребують відносини з охорони наукових відкриттів, адже в національному законодавстві не існує чинного нормативно-правового акта, який би регулював дане питання (розроблений проект Закону України «Про охорону прав на наукові відкриття від 14.12.2004 р.), також відсутня чітка вказівка, що об'єктами авторського права є наукові твори (твори наукового характеру); 3) відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який би врегулював питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, визначив би правовий режим наукових результатів як об'єктів права інтелектуальної власності, систему суб'єктів такої охорони, напрямки їх діяльності, повноваження, форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) не вирішено питання щодо визначення на нормативно-правовому рівні національної системи охорони інтелектуальної власності в Україні; 5) не прийнято положення про створення Національного органу інтелектуальної власності; 6) необхідність імплементації міжнародно-правових норм у національне законодавство, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1 Поняття та елементи механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні

Результати, які отримані вченими під час здійснення наукової діяльності, мають важливе значення для досягнення поставлених цілей у різних сферах людської діяльності: медицина, юриспруденція, економіка, тощо. Крок за кроком наукові надбання сприяють підвищенню економіки нашої держави, розвитку технологій і технологічних процесів, вдосконаленню правової системи держави, тощо. Тому роль та значення наукової діяльності для держави та й суспільства в цілому важко переоцінити. З метою охорони та захисту результатів наукової діяльності, інтелектуальних прав її творців, запобігання та припинення правопорушень, які посягають на об'єкти права інтелектуальної власності, державою створюються відповідні механізми недопущення та подолання відповідних негативних наслідків, одним з яких необхідно виділити механізм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Слід зауважити, що механізм адміністративно-правової охорони у різних сферах суспільного життя досліджували такі вчені як: О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурка, Н. О. Бедрок, Ю. П. Битяк, Є. В. Валькова, В. В. Галунько, З. С. Гладун, І. П. Голосніченко, С. Т. Гончарук, В. І. Загуменник, Р. А. Калюжний, С. В. Ківалов, Т. О. Коломoeць, С. О. Мосьондз, В. І. Олефір, О. О. Онищук, О. І. Остапенко, В. В. Проценко та ін. Проте, питанням, що стосуються механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та його складових елементів, вченими

приділено недостатньо уваги, а комплексне наукове дослідження у цьому напрямку взагалі відсутнє, що зумовлює проведення нашого наукового пошуку.

Необхідно спочатку звернути нашу увагу на те, що у наукових працях вчених, як адміністративістів, так і інших галузей права, найчастіше вживаються таке поняття як «механізм правового регулювання», проте, щодо категорії «механізм правової охорони» можемо стверджувати, що вона є менш застосованою та вживаною. З приводу цього слід зазначити, що, як відомо нам з теорії держави і права, право здійснює відповідний вплив на суспільні відносини у різних напрямках, що представлені його функціями. Одними із основних функцій права є регулятивна та охоронна, які по-різному впливають на суспільні відносини, проте, вони взаємодіють одна з одною та в більшості випадків одна й та ж норма може здійснювати як регулятивний, так і охоронний вплив.

Слушною вважаємо думку С. А. Комісарова з приводу того, що адміністративно-правове регулювання і адміністративно-правова охорона мають єдину природу, а їх розрізнення необхідне лише для відображення різних сторін впливу норм адміністративного права на суспільні відносини (адміністративно-правова охорона — здійснення переважно захисних функцій права [90, с. 176–177]). Враховуючи вищевикладене, можемо зауважити, що механізми адміністративно-правової охорони і адміністративно-правового регулювання є подібними, тому, на нашу думку, для більш повноцінного вивчення досліджуваного питання є доречним та обґрунтованим з'ясування змісту та елементів механізму адміністративно-правового регулювання, що надасть нам в подальшому змогу детальніше розкрити сутність та виокремити елементи механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

На початку нашого дослідження необхідно звернутись до етимологічного значення поняття «механізм». Так, поняття «механізм» розкривається як система певних засобів, метою яких є захист прав людини, потреба в такому захисті виникає при вчиненні певного правового правопорушення чи

об'єктивно протиправного діяння [91, с. 54]. Л. П. Юзьков розглядає механізм в двох іпостасях: структурно-організаційній (характеризується як сукупність певних складових елементів, що створюють організаційну основу певних явищ, процесів, а механізм держави — як «сукупність установ», через які здійснюється «державне керівництво суспільством») та структурно-функціональній (під час визначення механізму того чи іншого державно-правового інституту (процесу, явища) акцент робиться не тільки на організаційній основі його побудови, але і на його динаміці, реальному функціонуванні) [92, с. 57, 59]. Не можемо не погодитись з вищенаведеними думками, так як будь-який механізм представлений відповідною системою своїх елементів, без яких він не може належним чином функціонувати (структурно-організаційна складова); також особливості механізму безпосередньо проявляються в його динаміці, тобто в процесі функціонування, здійснення впливу на відповідні об'єкти.

В юридичній літературі механізму правового регулювання приділялась значна увага вчених. Наприклад, А. О. Абрамова механізм правового регулювання пропонувала розглядати в якості комплексного процесуального явища, логічно послідовного та нормативно організованого, метою якого є ефективна реалізація юридичних норм за допомогою адекватних правових засобів [93, с. 12]. Все ж таки вважаємо, що доцільніше і змістовніше визначати механізм правового регулювання саме через систему правових (юридичних) засобів, які здійснюють правовий вплив на різні суспільні відносини, надаючи їм характеру правових.

Потребує уваги й думка О. В. Зайчука та Н. М. Оніщенко з приводу того, що механізм правового регулювання характеризується певними особливостями: правове регулювання та його механізм є складовою частиною соціального регулювання; є певною системою взаємодіючих між собою елементів, серед яких виділяють правові засоби (норми, суб'єктивні права та юридичні обов'язки, тощо), способи (дозволи, заборони та зобов'язання) і форми (дотримання, виконання і використання); він забезпечує регулювання

суспільних відносин, тобто є динамічною частиною правової системи; механізм правового регулювання має цілеспрямований та результативний характер [94, с. 305].

Наукові дослідження механізму правового регулювання і механізму правової охорони були проведені й у сфері адміністративного права вченими–адміністративістами. Наприклад, І. П. Голосніченко під механізмом адміністративно-правового регулювання розуміє сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється вплив на відносини, що виникають в процесі здійснення виконавчої влади [95, с. 20–21]. Подібну думку з приводу цього питання висловила і Т. О. Коломоєць, яка механізм адміністративно-правового регулювання визначає як сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права [96, с. 23]. Слушною вважаємо думку Н. О. Бедрак з приводу того, що механізм адміністративно-правового регулювання лежить в основі управлінських відносин між керуючою та керованою сторонами; при цьому воля керованих у певних межах підпорядкована єдиній керуючій волі суб'єкта виконавчої влади [97, с. 58].

Що ж до визначення поняття механізму адміністративно-правової охорони, то Є. В. Валькова механізм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності суб'єктів господарювання визначає як певну сукупність адміністративно-правових засобів, які забезпечують безпосередній юридичний вплив на поведінку суб'єктів та об'єктів суспільних відносин охорони права інтелектуальної власності з метою забезпечення її ефективності [98, с. 87]. Як бачимо, вчені як механізм адміністративно-правового регулювання, так і механізм адміністративно-правової охорони визначають через сукупність адміністративно-правових засобів, тим самим співставляючи ці поняття та визначаючи їх синонімічними.

Таким чином, враховуючи та аналізуючи вищенаведені думки вчених, пропонуємо під механізмом адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності розуміти систему

адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється правовий вплив на суспільні відносини, які виникають в процесі реалізації суб'єктами права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, з метою підтримання стабільної ситуації у сфері забезпечення права інтелектуальної власності на наукові результати, виявлення та відновлення порушених немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності та подолання негативних наслідків, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності [99, с. 125].

Щодо ознак досліджуваного поняття, то О. Ф. Скакун, виділяє такі: 1) є складовою частиною механізму соціального регулювання; 2) будучи категорією, широкою за обсягом, збирає воедино всі явища правової дійсності: засоби (норми права, суб'єктивні права і юридичні обов'язки, тощо), об'єктивовані в правових актах; способи (дозволяння, зобов'язання, заборона); форми (використання, виконання, додержання, застосування), які перебувають у взаємозв'язку і взаємодії; 3) є динамічною частиною правової системи суспільства; 4) його результатом є встановлення правопорядку в суспільстві [100, с. 498–499].

На нашу думку, до основних ознак механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід віднести наступні: 1) представлений системою адміністративно-правових засобів, які становлять собою відповідний правовий інструментарій, що направлений на забезпечення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) притаманний динамічний характер (за допомогою адміністративно-правових засобів здійснюється правовий вплив на суспільні відносини, які виникають в процесі реалізації суб'єктами права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) притаманний цільовий характер, який проявляється у встановленні відповідних заборон щодо порушення тих чи інших інтелектуальних прав творців, а також його дія спрямована на забезпечення права інтелектуальної власності на наукові результати, виявлення

публічних інтересів держави, відновлення порушених немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності та подолання негативних наслідків, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності).

Слід зауважити, що дослідження механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності неможливе без визначення і здійснення характеристики його елементів. З приводу цього питання серед фахівців у сфері права не існує одностайної точки зору. Так, наприклад, Ю. С. Шемшученко та С. В. Бобровник вирізняють такі головні складові елементи механізму правового регулювання: а) норми права; б) факти юридичні; в) власне правові відносини, тобто суспільні відносини, опосередковані нормами права; г) акти реалізації прав та обов'язків суб'єктів суспільних відносин, тобто дії цих суб'єктів у межах приписів відповідних правових норм; г) правові санкції щодо порушників норм права [101, с. 40–41].

Більш ґрунтовно до визначення елементів механізму правового регулювання підійшов Т. І. Тарахонич, який запропонував два способи виокремлення таких елементів: широкий та вузький. Використовуючи широкий підхід, автор до елементів механізму правового регулювання відносить такі: 1) норми права; 2) правовідносини; 3) юридичні факти; 4) реалізація права; 5) нормативно-правові акти; 6) законність; 7) тлумачення; 8) правосвідомість; 9) правова культура; 10) правомірна поведінка; 11) протиправна поведінка; 12) юридична відповідальність. Застосовуючи вузький спосіб, він виділив такі елементи механізму правового регулювання: норми права, нормативно-правові акти, правовідносини, реалізацію права, законність (тобто ті елементи, які складають основу регулятивної функції права) [102, с. 105]. Проте, ми не зовсім погоджуємось з переліком елементів механізму правового регулювання, який запропонував автор за широким підходом, оскільки, наприклад, виділення окремо таких елементів як правомірна поведінка, протиправна поведінка є недоречним, так як вони охоплюються поняттям юридичний факт.

У свою чергу, Т. О. Коломоєць в механізмі адміністративно-правового регулювання виокремлює органічні та функціональні елементи. До органічних елементів механізму адміністративно-правового регулювання автор відносить: 1) норми права; 2) акти реалізації норм права; 3) правові відносини. До функціональних: 1) юридичний факт; 2) правову свідомість суб'єктів адміністративно-правового регулювання; 3) законність; 4) акти тлумачення норм права; 5) акти застосування норм права [103, с. 67].

До елементів механізму адміністративно-правового регулювання І. П. Голосніченко відносить: норми адміністративного права, адміністративно-правові відносини, акти тлумачення норм адміністративного права та акти реалізації адміністративно-правових норм і відносин [95, с. 20–21]. Схожої думки притримується і С. О. Мосьондз, який до механізму адміністративно-правового регулювання відносить наступні елементи: 1) адміністративно-правові норми; 2) акти тлумачення адміністративно-правових норм; 3) акти реалізації адміністративно-правових норм; 4) адміністративно-правові відносини [27, с. 34].

Є. В. Валькова зазначає, що структура механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності складається з трьох елементів: адміністративно-правових норм, адміністративно-правових відносин та актів реалізації прав та обов'язків суб'єктів [98, с. 87]. Вважаємо, що такий вузький підхід до виокремлення елементів механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності не в повній мірі сприятиме розкриттю сутності досліджуваної категорії.

В. В. Галуцько до складу механізму адміністративно-правової охорони права власності відносить такі елементи: 1) адміністративно-правові норми; 2) адміністративно-правові відносини; 3) індивідуальні акти; 4) форми; 5) засоби діяльності суб'єктів управління, які використовуються з метою публічної охорони власників майна [104, с. 6–8, с. 25].

Аналізуючи наведені вище думки вчених, врахувавши всі пропозиції щодо визначення структури механізму адміністративно-правового регулювання

(охорони), пропонуємо власний перелік елементів механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а саме необхідно виокремити основні елементи, без яких механізм не може априорі функціонувати: 1) адміністративно-правові норми, які врегульовують питання щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) адміністративно-правові відносини, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності: суб'єкти у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; об'єкти адміністративно-правової охорони — права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та результати такої діяльності (науковий твір, наукове відкриття); юридичні факти (дії (правомірні, неправомірні), події); 3) акти безпосередньої реалізації суб'єктами адміністративно-правових відносин, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, своїх прав та обов'язків; 4) форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; та факультативні елементи, наявність чи відсутність яких залежить від відповідних обставин (наприклад, порушення прав суб'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності): 1) акти застосування адміністративно-правових норм суб'єктами охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Вважаємо доцільним дослідити вищевказані елементи механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності детальніше.

1. Адміністративно-правові норми, які врегульовують питання щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Слушною вважаємо думку О. В. Петришина, який стверджує, що від ступеня розробленості правових норм, ясності і чіткості обов'язкових приписів залежить рівень правовідносин, на їх основі складаються і видаються

правозастосовчі акти [105, с. 40]. Так, під адміністративно-правовою нормою С. В. Ківалов розуміє встановлене, санкціоноване або ратифіковане правило поведінки у сфері публічного управління з метою організації та регулювання суспільних відносин, які забезпечують умови реалізації учасниками цих відносин своїх прав та виконання покладених на них обов'язків [106, с. 37]. Адміністративні норми містяться в джерелах адміністративного права: міжнародно-правових актах, Конституції України, законах України, постановах Кабінету Міністрів України, указах Президента України та наказах нормативного характеру керівників підприємств, установ, організацій при здійсненні ними державних делегованих повноважень, тощо [98, с. 86]. Таким чином, адміністративно-правові норми, які врегульовують питання щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, містяться в таких нормативно-правових актах:

– міжнародних — Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 р. [17], Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою інтелектуальної власності України та Національним центром інтелектуальної власності Грузії Сакпатенті від 23.09.2014 р. [67], Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки від 18.11.2002 р. [71], Всесвітня конвенція про авторське право від 06.09.1952 р. [72], тощо (див. повний перелік у Розділі 1 підрозд. 1.3 «Сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні»);

– актах національного законодавства: Конституції України, законах України («Про авторське право і суміжні права» [22], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [7], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [58], «Про науково-технічну інформацію» [77], Кодекс України про адміністративні правопорушення [52], тощо); підзаконних нормативно-правових актах, які здійснюють деталізацію законодавчих актів з метою більш точного і правильного їх застосування (постанова Кабінету Міністрів України «Про

державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» та ін. [48], наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності, та форми припису щодо усунення порушень, виявлених під час проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності» [82] та ін.) (див. повний перелік у Розділі 1 підрозд. 1.3 «Сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні»).

З приводу ролі підзаконних нормативно-правових актів щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слушною вважаємо думку Є. В. Валькової, яка зазначає, що важливу роль у забезпеченні ефективної охорони права інтелектуальної власності відіграють норми права підзаконного характеру. Обумовлюється така ситуація тим, що загальні норми і правила поведінки не в змозі охопити всі аспекти адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності, внаслідок чого і виникає необхідність деталізації законодавчих норм до стадії їх застосування [98, с. 86].

2. Адміністративно-правові відносини, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності: суб'єкти у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; об'єкти адміністративно-правової охорони — права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності на результати такої діяльності (науковий твір, наукове відкриття); юридичні факти (дії (правомірні, неправомірні), події). Під адміністративно-правовими відносинами Т. О. Коломєць розуміє суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, суб'єкти яких наділені правами й обов'язками у сфері забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних і

юридичних осіб, а також у процесі публічного управління у сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку [107, с. 43–44]. Широкий перелік ознак адміністративно-правових відносин, які в своїй сукупності надають ясності щодо їх змісту, запропонувала Е. О. Шевченко. Автор до їх числа відносить наступні: 1) виникнення в сфері публічного управління; 2) однією зі сторін обов'язково є орган влади; 3) врегульовані адміністративно-правовими нормами; 4) їх учасники виступають носіями прав і обов'язків у сфері державного управління; 5) мають державно-публічний характер; 6) є стосунками влади–підпорядкування і визначаються юридичною нерівністю сторін; 7) можуть виникнути за ініціативою будь-якого суб'єкта адміністративного права, згода іншої сторони не є обов'язковою; 8) порушення стороною своїх обов'язків зумовлює її відповідальність перед державою в особі її компетентних органів; 9) для органів управління їх права є одночасно і обов'язками; 10) за порушення обов'язків застосовуються, як правило, заходи адміністративного примусу; 11) спори між сторонами мають особливий правовий режим забезпечення законності (адміністративний і судовий) [108, с. 1118]. Отже, адміністративно-правові відносини, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, мають публічний характер, спрямовані на забезпечення прав творців, режиму законності щодо встановлення і використання об'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — наукових результатів.

Відповідні адміністративно-правові відносини можуть виникати безпосередньо як між органами влади, так і між органом влади і суб'єктом права інтелектуальної власності на наукові результати. До суб'єктів у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності можемо віднести загальних суб'єктів: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України, Національна поліція, суди, прокуратура; спеціальних: Всесвітня організація інтелектуальної власності, Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту

інтелектуальної власності, Міністерство економічного розвитку і торгівлі (безпосередньо Департамент інтелектуальної власності), тощо (детальніше суб'єкти будуть розглянуті у підрозділі 2.2).

До об'єктів у складі адміністративно-правових відносин, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, слід віднести особисті немайнові права та майнові права суб'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності на результати такої діяльності, які є об'єктами права інтелектуальної власності. Це різного характеру наукові твори (наукові доповіді, наукові статті, дисертаційні дослідження, тощо), наукові відкриття.

До адміністративно-правових відносин, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, можемо віднести відносини, які виникають між органами державної влади, державними установами, організаціями, недержавними суб'єктами (наприклад, громадськими організаціями) та самими науковцями (авторами) у процесі їх взаємодії щодо розробки стратегічних напрямків удосконалення системи правової охорони права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності. Також до таких адміністративно-правових відносин належать і відносини між підпорядкованими суб'єктами щодо забезпечення належної правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, наприклад, адміністративні відносини між Департаментом інтелектуальної власності і Міністерством економічного розвитку і торгівлі, Радою з питань інтелектуальної власності і Міністерством економічного розвитку. Також до адміністративно-правових відносин, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, належать і відносини, де однією із сторін є науковець (автор наукових досліджень та наукових відкриттів), тобто суб'єкт особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності, наприклад, щодо отримання адміністративних послуг: отримання свідоцтв на об'єкти права інтелектуальної власності, реєстрація об'єктів права інтелектуальної власності,

реєстрація договорів про передачу прав на об'єкти права інтелектуальної власності, тощо; щодо реалізації права на адміністративно-правових захист.

Що стосується юридичних фактів, то вони представлені конкретними життєвими обставинами у формі дії чи події, з якими норми права пов'язують юридичні наслідки, тобто виникнення, зміну чи припинення правовідносин, набуття певних прав і обов'язків. Основними ознаками юридичних фактів є індивідуальність, соціальна змістовність, об'єктивоване вираження, зв'язок із правом, причинний зв'язок із правовими наслідками [109, с. 736]. Серед юридичних фактів виникнення адміністративно-правових відносин, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, можемо виділити як правомірні дії, так і неправомірні. Наприклад, до перших можемо віднести подання заявки на проведення експертизи об'єкта права інтелектуальної власності (наукового дослідження та відкриття, які викладені у наукових творах — дисертаціях, монографіях, наукових статтях), подання заяви на реєстрацію наукового твору, наукового відкриття, тощо. До неправомірних належать: вчинення правопорушень щодо об'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

3. Акти безпосередньої реалізації суб'єктами адміністративно-правових відносин, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності своїх прав та обов'язків. Погоджуємось з думкою М. Д. Гнатюк з приводу того, що реалізація права має величезне значення, оскільки шляхом правореалізації здійснюються суб'єктивні права та обов'язки, без яких учасники не зможуть самостійно втілити правові норми у життя; норми права встановлюють специфіку правовідносин, відповідно до якої визначається поведінка учасників правовідносин; реалізація норм права необхідна також у разі виникнення спору між учасниками правовідносин; реалізація норм права виникає з необхідності контролю з боку держави за законністю та доцільністю дій [110, с. 83]. Акти реалізації права — це самостійний процес механізму реалізації права, що виступає засобом

переведення суб'єктивних прав і інших правових можливостей (дозволів) в фактичну правомірну поведінку людей, є засобом здійснення дій і операцій, спрямованих на використання правових можливостей учасників правових відносин або коли вимагається офіційне підтвердження наявності або відсутності конкретних фактів та спеціальне їх юридичне оформлення [111, с. 83]. Наприклад, під реалізацією адміністративно-правових норм В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк пропонують розуміти практичне втілення правил поведінки (приписів), які вони містять, у діяльність суб'єктів суспільних відносин, що перебувають у сфері регулювання адміністративного права [112, с. 167–168]. До актів реалізації суб'єктами адміністративно-правових відносин, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, можемо віднести, наприклад, рішення Мінекономрозвитку про реєстрацію авторського права на результати наукової діяльності, рішення про реєстрацію договору, який стосується права автора на результати наукової діяльності, або рішення про відмову у такій реєстрації, рішення державного інспектора з питань інтелектуальної власності щодо проведення планових та позапланових перевірок суб'єктів господарювання, тощо.

4. Форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності детально будуть досліджені у підрозділі 2.3 нашої дисертаційної роботи.

5. Акти застосування адміністративно-правових норм суб'єктами охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (додатковий елемент). Правозастосування є формою реалізації права, якій притаманний державно-владний характер компетентних державних органів й уповноважених державою осіб. Результатом правозастосування є видання індивідуальних актів застосування правових норм, прийняття яких обумовлює виникнення, зміну, або припинення правових відносин. Застосування правових норм має управлінські, соціально-політичні функції, а також виконує профілактичні і виховні завдання [113, с. 42]. До таких актів застосування у досліджуваній

сфері можемо віднести, наприклад, розпорядження (приписи) державного інспектора з питань інтелектуальної власності щодо усунення суб'єктами господарювання порушень законодавства у сфері інтелектуальної власності, складення органами внутрішніх справ, державними інспекторами з питань інтелектуальної власності протоколів про адміністративні правопорушення у досліджуваній сфері, рішення суду про притягнення винних осіб за порушення прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності до адміністративної відповідальності, тощо.

6. Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. В. Печуляк під адміністративною відповідальністю пропонує розуміти застосування визначених у санкціях адміністративно-правових норм адміністративних стягнень до винних у вчиненні адміністративних проступків, що виявляється у негативних для них наслідках, які вони зобов'язані виконати, які мають на меті їх покарання, виправлення і перевиховання, а також охорону суспільних відносин у сфері державного управління [114, с. 63]. Так, адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення, проте, у кодексі не зазначено конкретно, які дії є безпосередньо порушенням права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Більш детально особливості адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності ми розглянемо у підрозділі 2.4 нашої дисертаційної роботи.

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, хочемо зауважити, що механізм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це ціла система взаємопов'язаних елементів, де кожен із них має особливу цінність, оскільки неефективність та недосконалість хоча б одного елемента ставить під загрозу функціонування такого механізму в цілому. Тому для злагодженої роботи всього механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності необхідно удосконалити чинну нормативно-правову базу у зазначеній сфері,

створити сприятливі умови для користування своїми інтелектуальними правами авторів наукових відкриттів та наукових творів, вжити необхідних заходів щодо забезпечення належного захисту їх інтелектуальних прав, тощо.

2.2 Суб'єкти адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні

Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, як неодноразово нами зазначалось в процесі нашого дослідження, є тим забезпечувальним механізмом, який спрямований на дотримання усіма учасниками прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, забезпечення інтересів творців, забезпечення моральних та економічних прав авторів на результати наукової діяльності. Одним з таких елементів відповідного механізму виступають суб'єкти, діяльність яких безпосередньо спрямована на охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. З метою всебічного та об'єктивного дослідження питання, що стосується суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, необхідно звернутись до теоретичних надбань вчених щодо загального розуміння поняття «суб'єкт права», «суб'єкт правовідносин».

Так, необхідно зазначити, що одним із ключових елементів структури адміністративно-правових відносин є його суб'єкти. Особливість їх полягає в тому, що адміністративне право наділяє правосуб'єктністю (адміністративною правоздатністю, дієздатністю та деліктоздатністю) широке коло учасників таких правовідносин, оскільки норми адміністративного права врегульовують досить широке коло суспільних відносин, що виникають у процесі державного управління. До їх числа віднесено: органи державної влади, їх структурні підрозділи та посадових осіб, об'єднання громадян, окремих громадян, іноземців та осіб без громадянства, тощо [115, с. 63].

У Великому енциклопедичному юридичному словнику за редакцією Ю. С. Шемшученка поняття «суб'єкт права» визначається як «учасник правовідносин як носій юридичних прав і обов'язків, яким може бути фізична або юридична особа, яка наділена правосуб'єктністю, тобто можливістю і здатністю бути суб'єктом правовідносин з усіма правовими наслідками» [116, с. 860]. Аналізуючи вищевикладене з приводу розуміння поняття «суб'єкт права», хочемо зауважити, що однією з основних його ознак є наявність у такого суб'єкта правосуб'єктності, без якої відповідний суб'єкт апріорі не може функціонувати.

Схожої з Ю. С. Шемшученком думки з приводу розуміння поняття «суб'єкт права» дотримується і Н. В. Дараганова, яка визначає суб'єкт адміністративного права як фізичну або юридичну особу (організацію), яка відповідно до встановлених адміністративним законодавством норм бере участь у здійсненні державного управління, реалізації функцій виконавчої влади. Суб'єкт адміністративного права — це учасник управлінських відносин, який має передбачені законодавством відповідні права, обов'язки, повноваження, несе юридичну відповідальність та наділений здатністю вступати в адміністративно-правові відносини [117, с. 228]. Отже, з визначень, які запропоновані Ю. С. Шемшученком та Н. В. Дарагановою, вбачається, що вчені автоматично ототожнюють суб'єкт права та суб'єкт правовідносин, тобто з їх розуміння суб'єкт права — це учасник правовідносин. Так, суб'єкти адміністративного права та суб'єкти адміністративних відносин є тісно пов'язаними між собою та взаємозалежними, але їх потрібно розмежовувати, оскільки суб'єкти адміністративно-правових відносин є вужчим поняттям. Тому ми не в повній мірі погоджуємось з вищенаведеними позиціями вчених, оскільки для того, щоб стати повноцінним суб'єктом будь-яких правовідносин, в тому числі й адміністративних, недостатньо лише наявності у суб'єкта прав та обов'язків, також необхідно, щоб в комплексі існували такі умови як правосуб'єктність, норми адміністративного права, які визначають відповідні права, обов'язки та юридичні факти. Отже, суб'єкти адміністративного права є

потенційними суб'єктами адміністративних правовідносин, оскільки вони можуть як вступити у відповідні адміністративні правовідносини, так і не скористатись таким правом.

Щодо визначення поняття суб'єкта правовідносин, то О. Ф. Скакун суб'єктів правовідносин визначає як правоздатних осіб суспільного життя, які є носіями юридичних прав і обов'язків, тобто це індивідуальні чи колективні суб'єкти права, які використовують свою правосуб'єктність у конкретних правовідносинах, виступаючи реалізаторами суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, повноважень і юридичної відповідальності [100, с. 354]. У свою чергу, В. В. Галуцько під суб'єктами адміністративно-правових відносин розуміє учасників адміністративно-правових відносин, які мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки й наділені специфічними юридичними властивостями. Іншими словами, до суб'єктів адміністративно-правових відносин з погляду публічного управління належать як суб'єкти публічної адміністрації, так і об'єкти публічного управління, а з погляду адміністративно-правового регулювання — усі суб'єкти адміністративного права [118, с. 131].

Д. М. Бахрах до суб'єктів адміністративно-правових відносин відносить: державні органи; структурні підрозділи органів держави, посадових осіб державних органів; об'єднання громадян, кооперативи, органи самоврядування, самодіяльні організації; громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, тощо [119, с. 50].

Таким чином, на основі вищевикладеного та аналізуючи наведені думки вчених, пропонуємо під суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності розуміти органів державної влади, міжнародних, національних громадських організацій, наукових установ, тощо, діяльність яких спрямована на забезпечення сприятливих умов для створення та використання прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, захисту особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності у

разі їх порушення та вжиття в подальшому співрозмірних заходів щодо відновлення порушених прав.

Слід зазначити, що для здійснення та забезпечення адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в державі була створена розгалужена система суб'єктів такої охорони. Так що ж собою представляє система суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності?

Система зводиться до сукупності елементів, взаємозалежність яких утворює єдину цілісну будову. Системі характерні такі риси: є цілісною категорією, що уособлює функціонування її складових; передбачає взаємозалежність складових між собою, при цьому розташування елементів виключає інстанційну структурованість; відсутність одного з елементів унеможливорює розгляд системи в цілому; єдина цільова спрямованість як окремих елементів, так і системи в цілому, яка полягає в дотриманні імперативних приписів у визначеній сфері правовідносин [120, с. 78].

Під системою суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності О. О. Михальський розуміє сукупність державних органів, які відповідно до норм чинного законодавства України наділені спеціальними функціями та мають спільну мету діяльності, а саме припинити та попередити виникнення правопорушень у сфері інтелектуальної власності [121, с. 128].

Таким чином, система суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це сукупність органів державної влади, міжнародних, національних громадських організацій, наукових установ, тощо, які відповідно до законодавства уповноважені здійснювати охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності шляхом вжиття превентивних, захисних, відновлювальних та інших заходів з метою забезпечення режиму законності у сфері інтелектуальної власності щодо наукової діяльності.

О. О. Михальським запропоновано власне бачення щодо конкретних суб'єктів, які складають систему протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності. Дана система має дуалістичний характер та складається з державних органів загальної юрисдикції та органів спеціальної юрисдикції. У свою чергу, до органів загальної юрисдикції відносяться Кабінет Міністрів України, його структурні підрозділи, місцеві органи виконавчої влади, а також Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності. З іншої сторони, до спеціальних державних органів слід віднести Міністерство внутрішніх справ України, Національну поліцію України, Службу безпеки України, Державну фіскальну службу України, Міністерство культури України, Державне агентство України з питань кіно, Антимонопольний комітет України, прокуратуру та ін. [122, с. 117].

До системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні можна віднести такі: 1) за обсягом поширеності діяльності суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності: міжнародні (наприклад, Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), Міжнародна конфедерація товариств авторів і композиторів, що об'єднує авторські організації з усього світу (CISAC)), міждержавні (Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності) та внутрішньодержавні (органи виконавчої, судової влади, тощо); 2) за своєю правовою природою створення: державні суб'єкти (органи виконавчої влади (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (Мінекономрозвитку), Рада з питань інтелектуальної власності, тощо), судові органи Вищий суд з питань інтелектуальної власності), державні органи зі спеціальним статусом, наукові установи (Науково-дослідний-інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України (НДІ інтелектуальної власності), тощо), державні підприємства та організації (Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент), Державна організація «Українське агентство з авторських та

суміжних прав» (ДО УААСП), Державне підприємство «Інтелзахист», Національний офіс інтелектуальної власності (НОІВ)) та недержавні (громадські організації, наприклад, Асоціація авторів наукових відкриттів України); 3) за напрямками своєї діяльності: а) суб'єкти, діяльність яких безпосередньо спрямована на здійснення адміністративно-правової охорони (в широкому її розумінні, яке включає і захист) права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (наприклад, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство внутрішніх справ, прокуратура, Вищий суд з питань інтелектуальної власності); б) які не мають прямих функцій і завдань щодо інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, але виконують особливу роль у формуванні чи забезпеченні сприятливих умов для створення та використання інтелектуальної власності (наприклад, Міністерство юстиції України, Національна академія наук України, Національна академія правових наук України, тощо).

Розглянемо діяльність деяких із суб'єктів охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності детальніше.

Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності діє на основі Угоди про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності від 21.12.2011 р. [68], в якій було визначено Положення про Міждержавну раду з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності, у якому вказано, що рада є органом галузевого співробітництва СНД, що здійснює свою діяльність у межах своїх повноважень та є підзвітним Раді глав урядів і Економічній раді СНД. Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності (далі — Рада) створюється відповідно до Угоди про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності з метою координації спільної діяльності держав — учасниць Угоди з

удосконалення міждержавної системи охорони й захисту інтелектуальної власності, протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності [68].

До основних функцій Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності належать: 1) координація спільної діяльності держав — учасниць угоди зі створення, розвитку та удосконалення механізмів правової охорони й захисту інтелектуальної власності, розвитку науково-технічного, торговельно-економічного та соціально-культурного співробітництва, здійснення спільних дій із запобігання правопорушенням, а також виявлення та припинення їх у сфері інтелектуальної власності; 2) сприяння обміні законодавчою, нормативною, методичною та іншою інформацією у сфері охорони й захисту інтелектуальної власності; 3) розробка рекомендацій зі створення системи: а) підвищення ефективності правової охорони й захисту інтелектуальної власності; б) протидії недобросовісній конкуренції у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності; в) протидії виробництву й розповсюдженню контрафактної продукції; г) удосконалення механізмів захисту об'єктів промислової власності, авторського права та суміжних прав; 4) підготовка для розгляду на засіданнях Ради глав урядів СНД та органів галузевого співробітництва СНД пропозицій стосовно розвитку співробітництва з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності; 5) розробка пропозицій стосовно співробітництва держав — учасниць угоди у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності; б) сприяння організаційному та навчально-методичному забезпеченню фахівцями у сфері інтелектуальної власності [68]. Зважаючи на повноваження Міждержавної ради, вона відіграє важливу роль у забезпеченні правової охорони права інтелектуальної, у тому числі і у сфері інтелектуальної власності.

Одним із центральних місць серед органів виконавчої влади, діяльність яких спрямована на охорону права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності, є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (далі — Мінекономрозвитку).

Діяльність Міністерства економічного розвитку і торгівлі України регулюється Указом Президента України від 31.05.2011 р. № 634/2011 «Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України», в якому передбачено, що Мінекономрозвитку України входить до системи органів виконавчої влади і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики економічного і соціального розвитку, цінової, інвестиційної, зовнішньоекономічної політики, державної політики у сферах торгівлі, інтелектуальної власності, державної регіональної політики, державної політики з питань розвитку підприємництва, технічного регулювання та захисту прав споживачів, а також міжвідомчої координації з питань економічного і соціального співробітництва України з Європейським Союзом [83]. Отже, одним із основних завдань Мінекономрозвитку є формування державної політики у сфері інтелектуальної власності. Слід зауважити, що у структурі Мінекономрозвитку створений Департамент інтелектуальної власності, який і займається питаннями у сфері охорони права інтелектуальної діяльності, у тому числі і у сфері наукової діяльності.

Так, відповідно до Наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15 червня 2017 року № 871 «Про затвердження Положення про департамент інтелектуальної власності», основними завданнями щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності департаменту є: забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності; організація в установленому порядку проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності та видачі патентів/свідоцтв на об'єкти права інтелектуальної власності; забезпечення здійснення державної реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності, проведення реєстрації договорів про передачу прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються на території України, та ліцензійних договорів; забезпечення визначення уповноважених закладів для проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності та

доручення їм проведення такої експертизи; організація ведення державних реєстрів об'єктів права інтелектуальної власності; аналіз стану застосування і дотримання національного законодавства та міжнародних договорів у сфері авторського права і суміжних прав; забезпечення здійснення міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності з відповідними органами інших держав; забезпечення представництва та участі України в діяльності відповідних міжнародних (зокрема, ВОІВ), європейських та інших регіональних організацій у сфері інтелектуальної власності; ужиття заходів щодо виконання зобов'язань, зумовлених участю України в міжнародних, європейських та регіональних організаціях у сфері інтелектуальної власності; координація співробітництва з європейськими співтовариствами та їх державами–членами у сфері інтелектуальної власності стосовно взятих Україною зобов'язань згідно з Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами–членами, з іншої сторони, та виконання Порядку денного асоціації Україна — ЄС; забезпечення виконання зобов'язань у сфері інтелектуальної власності, узятих Україною в рамках членства у Світовій організації торгівлі; забезпечення участі у двосторонньому співробітництві у сфері інтелектуальної власності, підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів для керівництва Мінекономрозвитку для участі в засіданнях двосторонніх міжурядових комісій, тощо; організація інформаційної та видавничої діяльності у сфері інтелектуальної власності; забезпечення видання офіційних бюлетенів з питань інтелектуальної власності; вивчення, узагальнення та аналіз досвіду зарубіжних країн, а також практики застосування законодавства України у сфері інтелектуальної власності, розроблення та внесення пропозицій щодо вдосконалення та гармонізації законодавства України з нормами міжнародних договорів, учасницею яких є або має намір бути Україна; ужиття заходів щодо приведення законодавства України у відповідність з нормами законодавства ЄС у сфері інтелектуальної власності; розроблення проектів законів та інших нормативно-правових актів у

сфері інтелектуальної власності; підготовка пропозицій щодо визначення основних напрямів розвитку сфери інтелектуальної власності та виконання заходів щодо її реформування з урахуванням міжнародного досвіду, у тому числі реформування системи охорони і захисту прав інтелектуальної власності, з метою забезпечення балансу інтересів між авторами, користувачами та споживачами; організація розроблення нормативів і таблиць щодо розміру мінімальної винагороди і її розподілу між авторами та іншими суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав, подання їх для затвердження в установленому порядку; здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням суб'єктами господарювання незалежно від форми власності вимог Законів України «Про авторське право і суміжні права» [123], тощо.

До структури Департаменту інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України входить, наприклад, такий структурний підрозділ як сектор державного нагляду за дотриманням законодавства у сфері інтелектуальної власності, робота якого безпосередньо спрямована на забезпечення дотримання суб'єктами чинного законодавства, яке регулює питання інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Також одним із основних суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності необхідно виділити державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі, який відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 р. № 674 «Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі»: здійснює контроль за дотриманням суб'єктами господарювання вимог Законів України «Про авторське право і суміжні права», тощо та інших актів законодавства у сфері інтелектуальної власності; звертається до Мінекономрозвитку за дозволом щодо проведення планових та позапланових перевірок суб'єктів господарювання; проводить планові та позапланові перевірки суб'єктів господарювання у процесі використання об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, публічного і

повторного виконання, сповіщення, демонстрації або використання іншим способом об'єктів авторського права і суміжних прав; тощо [124].

Як було зауважено, що з моменту створення твору, в тому числі і творів наукового характеру, та вираження його у відповідній формі автор набуває всіх прав на такий твір і, відповідно, права на його охорону. Проте, законодавством України також передбачена така процедура як реєстрація авторських прав, яка хоча і не є обов'язковою, але наявність відповідного охоронного документу, а саме свідоцтва про реєстрацію авторських прав на твір, в більшій мірі забезпечує авторів від посягань на їх авторські права (наприклад, у спірних моментах допомагає вирішувати питання щодо авторства того чи іншого твору).

Так, відповідна реєстрація здійснюється Мінекономрозвитку відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756 «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» [48].

До суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні необхідно віднести також Міністерство внутрішніх справ України, яке відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878 «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» забезпечує формування державної політики у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, в тому числі і прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Так, згідно зі ст. 255 КУпАП, посадові особи органів внутрішніх справ уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення у справах про адміністративні правопорушення, передбачених ст. 51-2 КУпАП, а саме «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності», до яких і належать твори наукового характеру.

Також в структурі Міністерства внутрішніх справ є Департамент державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства

внутрішніх справ України (далі — ДДСБЕЗ), діяльність якого також спрямована на адміністративно-правову охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Відповідно до Наказу Міністерства внутрішніх справ України від 03.09.2012 р. № 769 «Про організацію діяльності підрозділів державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України» [125], одним із основних завдань ДДСБЕЗ є виявлення та припинення фактів порушення прав інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності.

Особливу увагу варто присвятити характеристиці повноважень Національної поліції як суб'єкта протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні. Основне навантаження у цій царині покладено на Департамент захисту економіки, який утворено відповідно до Постанов Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015 року № 830 «Про утворення територіального органу Національної поліції» та від 28 жовтня 2015 року № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію». Основними завданнями департаменту є: участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері боротьби із злочинністю, захисту економіки та об'єктів права власності; виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах; боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування; протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов'язаним з корупцією; установлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення. І хоча серед завдань Департаменту захисту економіки прямо і не вказано таке завдання як протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, однак, серед функцій закріплено функцію — «уживає заходи з протидії злочинам в органах державної влади, проти власності, у сфері

інтелектуальної власності, пов'язаним з фальшивомонетництвом, а також із забезпечення відшкодування завданих зазначеними злочинами збитків» [122, с. 118–119]. Також в структурі Національної поліції діє Департамент кіберполіції (у складі кримінальної поліції), який виконує завдання із протидії злочинам у сферах інтелектуальної власності та господарської діяльності. Його функціями є: виявлення правопорушень у сфері права інтелектуальної власності, в тому числі й щодо результатів наукової діяльності; виявлення винних у вчиненні таких правопорушень, вжиття всіх необхідних заходів щодо притягнення їх до відповідальності, а також вжиття в подальшому превентивних заходів щодо запобігання правопорушенням у сфері права інтелектуальної власності.

Наступним суб'єктом адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є Антимонопольний комітет України, діяльність якого здійснюється відповідно до Закону України «Про Антимонопольний комітет України» від 26.11.1993 р. № 3659-XII [126]. Це державний орган із спеціальним статусом, що забезпечує захист інтересів суб'єктів підприємництва від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів права інтелектуальної власності. Органи комітету розглядають справи про порушення антимонопольного та конкурентного законодавства, ухвалюють обов'язкові для виконання рішення про припинення порушень, накладають штрафи у випадках, передбачених законодавством, надсилають правоохоронним органам матеріали про порушення законодавства, що містять ознаки злочину, та рекомендації щодо заходів, спрямованих на запобігання порушенням антимонопольного законодавства [122].

Також важливу роль у сфері захисту, який є частиною адміністративно-правової охорони прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності відіграють судові органи. Згідно із ст. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р. № 1402-VIII, суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та

повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [127]. Слід зауважити, що у 2017 році Указом Президента був створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності, який є спеціалізованим судом та діє як суд першої та апеляційної інстанції з розгляду справ про порушення прав інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності.

У складі Верховного Суду України діють касаційні суди різної спеціалізації, тому для вирішення спорів, сторонами в яких виступають юридичні особи та фізичні особи–підприємці, а предметом спору є захист прав інтелектуальної власності чи визнання прав інтелектуальної власності недійсними, у Касаційному господарському суді створюються окремі палати для розгляду справ щодо захисту прав інтелектуальної власності, а також пов'язаних з антимонопольним та конкурентним законодавством.

Міністерство юстиції України проводить правову експертизу проектів законів та нормативно-правових актів, що підлягають державній реєстрації, зокрема, тих, що стосуються прав інтелектуальної власності, в тому числі і щодо питань у сфері наукової діяльності, на відповідність законодавству України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, міжнародним договорам та правовій системі ЄС [128]. Так, відповідно до ч. 3 ст. 5 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», вчений під час провадження наукової, науково-технічної, науково-організаційної та науково-педагогічної діяльності зобов'язаний: ... додержуватися етичних норм наукового співтовариства, неухильно дотримуватися норм права інтелектуальної власності [7]. Проте, на практиці останнім часом досить часто виникають ситуації, коли відбувається порушення правил використання творів наукового характеру, що, в свою чергу, призводить до порушення прав інтелектуальної власності їх авторів (наприклад, використання плагіату).

Останнім часом спостерігається тенденція до посилення уваги правоохоронних та контролюючих органів до якості виконання науково-

дослідних робіт, зокрема, до наявності фактів використання у роботах, що створюються за рахунок коштів державного бюджету, недобросовісних запозичень з раніше створених наукових праць. Для з'ясування обставин, які мають істотне значення для справи і потребують спеціальних знань, призначається судова експертиза [129].

Для здійснення такої судової експертизи у структурі Міністерства юстиції діє спеціалізований Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності, який здійснює експертну діяльність щодо творів літератури, мистецтва, науки. Судові експертизи, пов'язані із авторським правом та суміжними правами, призначають: при вирішенні судом питання про порушення прав власника авторських прав; при визнанні використання твору, тощо. На сьогоднішній день загальні рекомендації проведення експертних досліджень літературних творів викладені у Методиці проведення судових експертиз літературних творів [130], що внесена до Реєстру методик судових експертиз Міністерства юстиції України. В той же час дослідження, які проведені при підготовці цієї методики, а також наявна експертна практика показали, що у зв'язку з тим, що твори науки за своєю сутністю істотно відрізняються від творів художньої літератури і мистецтва, такий специфічний об'єкт експертних досліджень вимагає розробки окремих методичних підходів до вирішення певних експертних завдань.

Міністерство юстиції організовує експертне забезпечення правосуддя та проведення науково-дослідних робіт у галузі судової експертизи, у тому числі у сфері інтелектуальної власності, забезпечує ведення Реєстру методик проведення судових експертиз та Державного реєстру атестованих судових експертів, забезпечує організацію роботи Центральної експертно-кваліфікаційної комісії при Міністерстві юстиції, основними функціями якої є проведення атестації фахівців, що не є працівниками державних спеціалізованих установ, з метою присвоєння (підтвердження) кваліфікації судового експерта, у тому числі у сфері інтелектуальної власності, та розгляд

питань дисциплінарної відповідальності судових експертів, що не є працівниками державних спеціалізованих установ [128].

Міністерство закордонних справ України відповідно до положень Постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 281 «Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України» одним із основних завдань має сприяння розвитку міжнародного освітнього та науково-технічного співробітництва України, співпраці у високотехнологічних галузях, трансферу технологій, захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності [131]. Міністерство закордонних справ України відповідає за забезпечення проведення зовнішньополітичного курсу України, спрямованого на розвиток політичних, економічних, гуманітарних, правових, наукових та інших зв'язків з іноземними державами та міжнародними організаціями. Міністерство зіграло важливу роль в приєднанні України до міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності [128].

Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630 «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України», Міністерство освіти і науки України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, трансферу (передачі) технологій, а також забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю закладів освіти, підприємств, установ та організацій, які надають послуги у сфері освіти або провадять іншу діяльність, пов'язану з наданням таких послуг, незалежно від їх підпорядкування і форми власності [132].

На теперішній час Міністерство освіти і науки України не має прямих функцій у сфері інтелектуальної власності. Разом з тим, діяльність міністерства спрямована на підвищення доступності якісної конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства та економіки, що визначено Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до

2021 року, тобто суспільства, побудованого на знаннях. Міністерство освіти і науки сприяє збільшенню потенціалу Національної системи інтелектуальної власності шляхом уведення в освітній процес дисциплін з питань інтелектуальної власності. Сучасний аспект освіти — збільшення кількості фахівців, підготовлених з питань інтелектуальної власності [128].

Наступним суб'єктом, який також відіграє важливу роль в охороні права інтелектуальної власності, є Національна академія наук України (далі — НАН України). Відповідно до Статуту НАН України вона сприяє інтеграції вітчизняного інтелектуального потенціалу у світовий науковий простір; дає дозвіл на передачу прав користування майном, об'єктами інтелектуальної власності, тощо як внесків при заснуванні та діяльності суб'єктів підприємницької діяльності й інших організацій, виступає засновником підприємств із змішаною формою власності; визначає згідно із законодавством порядок використання об'єктів інтелектуальної власності, що створюються в установах НАН України; має право згідно з чинним законодавством України реалізовувати на внутрішньому і зовнішньому ринках прилади, устаткування, матеріали та іншу наукомістку продукцію, права на об'єкти інтелектуальної власності й інші майнові права; здійснювати зовнішньоекономічні зв'язки; проводити наукову і науково-технічну експертизу; надавати науково-технічні послуги, тощо [133].

Що стосується недержавних суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, то до них можемо віднести, наприклад, громадські організації, однією з яких є Асоціація авторів наукових відкриттів України. Так, відповідно до «Положення про порядок подання матеріалів заявок на наукові відкриття, ідеї, гіпотези, проведення експертизи і видачі дипломів», громадська організація «Асоціація авторів наукових відкриттів України» здійснює наукову експертизу, яка має забезпечити отримання однозначних висновків по суті пропозиції, виходячи зі світового рівня знань на дату пріоритету положення, яке заявляється в якості наукового відкриття, наукової ідеї, гіпотези, або про відмову в цьому визнанні.

У разі отримання позитивного висновку проведеної експертизи матеріали заявки відповідним рішенням вносяться до Реєстру наукових відкриттів громадської організації «Асоціація авторів наукових відкриттів України» з подальшою видачею дипломів автору(ам) наукового відкриття. За проханням авторів науковій установі, у якій проводилися наукові дослідження, видається свідоцтво на наукове відкриття [134].

До інших суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід віднести громадські організації (Всеукраїнська асоціація інтелектуальної власності, Всеукраїнське об'єднання суб'єктів авторських і суміжних прав «Оберіг», Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнське агентство авторських прав»), які здійснюють безпосередній громадський контроль за виробництвом, розповсюдженням і використанням продуктів інтелектуальної власності в Україні, таким чином беручи участь в охороні права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

2.3 Форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні

Постійна трансформація українського суспільства і держави у напрямку наближення їхніх характеристик до світових стандартів, розвиток та покращення якості економічних, інформаційних, технічних, соціальних, правових та інших основ їхнього функціонування безпосередньо залежать від розвитку наукової діяльності у нашій державі. За таких умов питання ефективної правової охорони інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності стає надзвичайно актуальним.

У зв'язку з великою суспільною важливістю питання ефективної охорони інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності стає одним із важливих напрямків державного регулювання, адже розвиток наукової діяльності та

охорона прав інтелектуальної власності науковців відносяться до сфери публічного інтересу держави. Саме тому поряд з неюрисдикційною формою самозахисту права інтелектуальної власності в Україні та тими методами, що обираються самостійно її суб'єктами, активно розвиваються та удосконалюються юрисдикційні форми захисту і охорони зазначеного права — судова, а також інші форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Також удосконалюються методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.

Окремі аспекти, які стосуються здійснення адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності, були предметом дослідження таких учених як В. В. Галуцько, О. М. Головкова, Г. В. Довгань, І. Г. Запорожець, Ф. О. Кіріленко, Г. В. Корчевний, І. С. Кравченко, О. М. Мельник, А. С. Нерсесян, М. Ю. Потоцький, Р. Б. Шишка, Є. В. Юрков, О. М. Юрченко, С. В. Ярошенко, тощо.

Проте, на сьогодні відсутнє єдине комплексне дослідження форм та методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної діяльності в Україні, не з'ясований понятійно-категоріальний апарат стосовно зазначеної проблематики, що обумовлює актуальність проведення нашого дослідження.

Свій науковий пошук необхідно насамперед почати з розмежування понять «захист права інтелектуальної власності» та «охорона права інтелектуальної власності». Наприклад, під охороною Д. М. Бахрах розуміє сукупність різних взаємопов'язаних між собою заходів, які здійснюються як державними, так і громадськими організаціями і спрямовані на попередження порушень, усунення причин, що їх спонукали. Щодо захисту, то автор визначає його як примусовий спосіб здійснення суб'єктивного права, який застосовується з метою поновлення порушеного права. Суб'єктами захисту можуть виступати як безпосередньо компетентні органи, так і сама правомочна особа [119, с. 47].

М. В. Вітрук висловлює свою думку з приводу того, що поняття «охорона» та «захист» взаємопов'язані між собою. Але охорону прав автор розглядає як діяльність, спрямовану на усунення перешкод у реалізації прав та обов'язків, на профілактику і попередження порушень прав та обов'язків, а захист пов'язує із невиконанням обов'язку або зловживанням правом, виникненням перешкод для їх здійснення чи існуванням суперечки про наявність самого права або обов'язку [135, с. 54]. Погоджуючись із запропонованими думками наведених вище авторів, ми також вважаємо, що слід відрізнити поняття «форми захисту права інтелектуальної власності» та «форми охорони права інтелектуальної власності». Поняття форм охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні є значно ширшим за поняття форм його захисту. Оскільки форми захисту права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні пов'язані із обов'язковим застосуванням заходів державно-владного примусу, обумовлених встановленням факту порушення права інтелектуальної власності. Форми охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, на нашу думку, включають в себе як усі наявні форми захисту права інтелектуальної власності, так і інші форми діяльності публічної адміністрації щодо попередження порушення зазначеного права, створення умов і гарантій для їх подальшого визнання, використання, здійснення, передання, тощо.

Надалі перейдемо до визначення поняття та особливостей форм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, а також виділення їхніх специфічних правових ознак. Розкриваючи запропоновану проблематику, слід зазначити, що на сьогодні у науковій доктрині відсутнє визначення поняття форм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. Попри це, окремі дослідження присвячені визначенням загального поняття форм захисту права інтелектуальної власності, а також визначенням поняття адміністративно-правової форми охорони права інтелектуальної власності.

Так, велика кількість науковців на сьогодні розробили єдиний підхід до загальної класифікації форм захисту права інтелектуальної власності. Зокрема, В. М. Боковня, В. І. Василенко, Б. М. Гук зазначають, що у законодавстві розрізняють дві основні форми захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційну та неюрисдикційну. Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності полягає в тому, що особа, права якої порушено, звертається за захистом порушених прав до суду, інших компетентних державних органів, уповноважених вжити необхідні заходи для відновлення порушених прав і припинення правопорушення. У рамках юрисдикційної форми захисту прав, у свою чергу, виокремлюють загальний (судовий) і спеціальний (адміністративний) порядки захисту порушених прав інтелектуальної власності. Спеціальною формою захисту прав інтелектуальної власності є адміністративний порядок їх захисту. Він застосовується як виняток із загального правила, тобто тільки в прямо передбачених законодавством випадках. Згідно із законодавством, потерпілий може звернутися за захистом своїх порушених прав до уповноваженого на це державного органу, зокрема, до Антимонопольного комітету України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної митної служби України, Державної служби інтелектуальної власності, Міністерства освіти і науки України, або до вищого органу відповідача, який в разі необхідності може надати такий захист. Засобом захисту в цьому випадку є скарга чи заява, порядок подання і розгляду яких регламентується адміністративним законодавством. У рамках спеціальної юрисдикційної форми реалізується також кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності. Такий порядок захисту права інтелектуальної власності відповідає вимогам міжнародних договорів, зокрема, вимогам Угоди TRIPS. Неюрисдикційна форма захисту права інтелектуальної власності включає дії юридичних і фізичних осіб щодо захисту права інтелектуальної власності та охоронюваних законом інтересів, які здійснюються ними самостійно, без звертання за допомогою до державних або інших компетентних органів (самозахист прав) [136, с. 159].

Як слідує з вищевикладеного, адміністративно-правовий захист як складова адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності є частиною загальної системи форм захисту права інтелектуальної власності, посідаючи у такій системі важливе місце та виконуючи притаманні лише адміністративно-правовому захисту функції та завдання. Адже адміністративно-правова форма охорони права інтелектуальної власності насамперед (у порівнянні з, наприклад, неюрисдикційними формами охорони) характеризується можливістю застосовувати до порушника державно-владний примус. Під час реалізації заходів адміністративно-правової форми охорони прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності за результатами розгляду скарг та заяв, справ про порушення права інтелектуальної власності органи, що їх здійснюють, уповноважені приймати індивідуально-правові акти, що мають обов'язковий для виконання характер, притягати порушників до відповідальності, вживати інші заходи (наприклад, реєструвати право інтелектуальної власності), що тягнуть за собою поміщення окремих об'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності під державу охорону та гарантування їхнього захисту.

Аналізуючи матеріал, доходимо висновку про те, що поняття форм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні має досить широкий обсяг — включає в себе значну кількість дій та заходів, що вживаються уповноваженими органами з метою охорони права інтелектуальної власності. Поряд з тим, зазначене поняття має чіткий зміст, що характеризується наявністю притаманних лише йому правових ознак, які необхідно з'ясувати надалі. Для надання визначення поняттю форм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні слід звернутися до загального визначення поняття форм діяльності суб'єктів публічної адміністрації.

Р. С. Павловський під формами діяльності суб'єктів публічної адміністрації розуміє зовнішнє вираження межі конкретних управлінських дій, які здійснюються безперервно органами державного управління, службовцями

їх апарату [137, с. 164]. Т. О. Коломоєць форми діяльності публічної адміністрації розподіляє на правові (форми діяльності публічної адміністрації, які безпосередньо викликають правові наслідки, пов'язані з установленням або застосуванням норм права, наприклад, прийняття адміністративних (індивідуальних) актів; здійснення (вчинення) реєстраційних та інших юридично значущих дій, тощо) та неправові (форми діяльності публічної адміністрації, які не викликають правові наслідки) [107, с. 172–173].

На нашу думку, поняття форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні теж позначає собою відповідне зовнішнє вираження конкретних управлінських дій уповноважених органів публічної адміністрації щодо запобігання порушенню прав інтелектуальної власності, створення умов для його використання, здійснення, передання, тощо, а також захисту права інтелектуальної власності у разі його порушення. Правова охорона, передбачена Законом України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року № 3792-ХІІ [22], поширюється лише на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі. Твори науки, літератури і мистецтва можуть бути втілені в таких формах: усній (виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори); письмовій (статті, повісті, романи, тощо); звуко- або відеозапису (відтворення творів на відповідних матеріальних носіях); об'ємно-просторовій (скульптура, твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва); зображувальній (малюнки, ілюстрації, карти, плани, креслення, тощо).

Наприклад, відкриття у галузі науки охороняються як наукові відкриття відповідно до глави 38 Цивільного кодексу України від 16.03.2003 року № 435-IV [18] і не охороняються в рамках Закону України «Про авторське право і суміжні права». Об'єктом раціоналізаторської пропозиції, згідно із ст. 481 Цивільного кодексу України від 16.03.2003 року № 435-IV [18], може бути матеріальний об'єкт або процес, тому раціоналізаторська пропозиція як така,

що містить технологічне (технічне) або організаційне рішення щодо здійснення процесу, не охороняється в рамках Закону України «Про авторське право і суміжні права». Таким чином, законодавство у сфері права інтелектуальної власності надає можливість вибору кумулятивної (одночасної) охорони у рамках авторського права і права промислової власності та режиму правового захисту [138].

Надаючи конкретне визначення поняттю форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, звертаємо увагу на думку А. П. Шпака, який зауважив, що адміністративно-правові форми охорони права інтелектуальної власності у сфері освіти — це зовнішнє вираження змісту адміністративної діяльності публічної адміністрації, що здійснюється з метою охорони права інтелектуальної власності у сфері освіти. У свою чергу, система форм охорони права інтелектуальної власності у сфері освіти складається із прийняття адміністративних (індивідуальних) актів, укладання адміністративних договорів; прийняття нормативних актів; укладення і ратифікації міжнародних договорів; патентування об'єктів права інтелектуальної власності; здійснення організаційних дій та виконання матеріально-технічних дій [139].

У свою чергу, вважаємо, що форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні слід розглядати як зовнішнє вираження діяльності суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, що полягає у реалізації ними конкретних дій та вжитті конкретних заходів щодо запобігання порушенням права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, створення належних умов його реалізації, застосування відповідних захисних механізмів у разі порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності з метою його відновлення.

На нашу думку, форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні входять до загальної системи форм адміністративно-правової діяльності органів державної

влади та органів місцевого самоврядування та в загальному спрямовані на утвердження правопорядку, законності та дотримання норм права усіма суб'єктами правовідносин у державі. Поряд з цим, їхня специфіка, яка обумовлена спеціальною сферою їх застосування, спричиняє особливості тих заходів та конкретних дій, які здійснюються публічною адміністрацією для досягнення поставлених цілей.

Окремі науковці наводять різні міркування щодо переліку конкретних форм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності. Є. В. Юркова вважає, що адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності відноситься до спеціальної юрисдикційної форми охорони, яка здійснюється суб'єктами публічного управління у трьох основних формах: 1) шляхом здійснення державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності та видання на них охоронних документів; 2) застосування до порушників режиму інтелектуальної власності засобів адміністративного примусу; 3) у процесі адміністративного провадження за скаргами та заявами суб'єктів права інтелектуальної власності [140, с. 711].

Також О. С. Барладян стверджує, що адміністративно-правовий захист авторського права — це не владно-управлінська, а адміністративно-юрисдикційна діяльність. Адміністративна юрисдикція у сфері охорони та захисту авторського права розглядається у двох аспектах: а) у матеріальному аспекті — встановлена законодавством України сукупність повноважень державних органів у сфері інтелектуальної власності щодо розгляду і вирішення адміністративно-правових справ у відповідності з їх компетенцією; б) у процесуальному аспекті — діяльність органів виконавчої влади (посадові особи ОВС України, державні інспектори з питань інтелектуальної власності, тощо), яка пов'язана із розглядом і вирішенням адміністративно-правових спорів у сфері інтелектуальної власності, правовою оцінкою поведінки їх сторін та застосуванням у необхідних випадках заходів адміністративного примусу (складання на порушників, які допускають незаконне використання

охоронюваних творів і об'єктів, протоколів про адміністративні правопорушення) [141, с. 124].

Проте, з такими твердженням слід не погодитися, оскільки науковцями виділено лише окремі форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності, що реалізуються у конкретних видах діяльності спеціально уповноважених органів. Однак, вченими не розкрито усієї системи наявних форм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності, не враховано діяльність органів публічної адміністрації загальної компетенції щодо охорони права інтелектуальної власності.

У зв'язку з наведеним, доцільно виокремити наступні форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні: 1) основні: а) превентивні — спрямовані на запобігання порушенням права інтелектуальної власності; б) захисні — форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, що застосовуються у разі виявлення вчиненого порушення; 2) допоміжні — дії організаційного та матеріально-технічного характеру, які здійснюються суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності з метою реалізації інших зазначених вище форм, планування та організації своєї діяльності.

Превентивні форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні слід розподілити на: а) загальні (розробка та прийняття нормативно-правових актів, які регулюють питання правової охорони права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності; укладення договорів, тощо); б) спеціальні — форми, що реалізуються у конкретних випадках правовідносин, які виникають в процесі адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (здійснення державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності та видання на них охоронних документів) [142, с. 126].

Загальні превентивні форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні реалізує велике коло центральних органів державної влади: Верховна Рада України — шляхом прийняття законодавчих актів у сфері захисту права інтелектуальної власності, а також міжнародних угод у зазначеній сфері (Закону України «Про авторське право і суміжні права», та інших законодавчих актів, Кодексу України про адміністративні правопорушення, тощо), Кабінет Міністрів України — шляхом прийняття постанов та розпоряджень, що регулюють питання і порядок захисту права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (постанови Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір», «Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державної служби інтелектуальної власності, тощо), Міністерство економічного розвитку і торгівлі України — шляхом прийняття методичних рекомендацій, регуляторних актів, нормативних роз'яснень, тощо (наприклад, роз'яснення про поняття «дохід», з якого користувачі повинні виплачувати винагороду за використання об'єктів авторського права і суміжних прав, тощо), Міністерство освіти і науки України — прийняття нормативних актів з питань захисту права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Конкретні превентивні форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, такі як здійснення державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності та видання на них охоронних документів, реалізуються спеціальною установою, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони авторського права і суміжних прав. До 11.05.2017 року зазначені функції та завдання були покладені на Державну службу інтелектуальної власності України. Проте, із зазначеної дати відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі» від 11.05.2017 року № 320 [79] функції і повноваження Державної служби інтелектуальної власності, що ліквідується, покладені на Міністерство економічного розвитку і торгівлі.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» від 27.12.2001 року № 1756, конкретними превентивними формами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності зазначеної структури є: приймання заявок, поданих на реєстрацію, і розгляд їх з метою визначення відповідності вимогам розділів II і III цього Порядку, прийняття рішень про реєстрацію авторського права на твір, рішення про реєстрацію договору, який стосується права автора на твір, внесення відомостей про реєстрацію авторського права на твір та відомостей про реєстрацію договорів, які стосуються права автора на твір, до відповідного Державного реєстру, видання свідоцтва, тощо [48]. Також, на наш погляд, до конкретних превентивних форм охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності можна віднести і форми діяльності державного інспектора з питань інтелектуальної власності — проведення перевірок будь-яких документів, що підтверджують дотримання законодавства з питань інтелектуальної власності, надання в установленому порядку висновків щодо правомірності використання об'єктів права інтелектуальної власності та ін. (постанова Кабінету Міністрів України від 17.05.2002 року № 674 [124], якою затверджено Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Державної служби інтелектуальної власності, на сьогодні не втратила чинність).

Також конкретні превентивні форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності реалізуються і центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику. Відповідно до ст. 398 Митного кодексу України, він веде митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, на підставі заяв правовласників. Правовласник, який має підстави вважати, що під час переміщення товарів через митний кордон України порушуються чи можуть бути порушені його права на об'єкт права інтелектуальної власності, має право подати до центрального органу виконавчої

влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності шляхом внесення відповідних відомостей до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону [143].

Розкриваючи особливості захисних форм охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, слід відзначити, що вони реалізуються як спеціальною установою, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони авторського права і суміжних прав, так і правоохоронними органами — Міністерством внутрішніх справ України, Митною службою України. Зокрема, спеціальна установа, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони авторського права і суміжних прав (структура Міністерства економічного розвитку і торгівлі, державний інспектор з питань інтелектуальної власності), здійснює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності у таких захисних формах: складення протоколу про адміністративне правопорушення, що передбачене ст.ст. 51-2, 164-9 та 164-13 Кодексу України про адміністративні правопорушення [52], та направлення його на розгляд до місцевого суду загальної юрисдикції (районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів), проведення планових та позапланових перевірок, проведення огляду речей, видання приписів про усунення порушень права інтелектуальної власності, розгляд заяв та скарг суб'єктів права інтелектуальної власності, тощо.

Відповідно до ст. 399 Митного кодексу України, у разі якщо орган доходів і зборів на підставі даних митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, виявляє ознаки порушення прав інтелектуальної власності щодо товарів, пред'явлених до митного контролю та митного оформлення, їх митне оформлення призупиняється, а товари підлягають розміщенню на складі цього органу [143]. Відповідно, захисними формами адміністративно-правової охорони права

інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, що реалізуються органом доходів і зборів, є прийняття рішення про призупинення митного оформлення товарів, розгляд заяв та скарг суб'єктів права інтелектуальної власності, порушення, розгляд і вирішення по суті справи про порушення митних правил та застосування заходів адміністративного примусу, притягнення до адміністративної відповідальності.

Застосування захисних форм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні здійснюється і судовими органами шляхом розгляду справ про адміністративні правопорушення та застосування до правопорушників заходів адміністративного стягнення та притягнення до адміністративної відповідальності.

Отже, існування розгалуженої системи форм адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні свідчить про важливу роль захисту права інтелектуальної власності у процесах реалізації державної внутрішньої та зовнішньої політики, забезпечення належного функціонування усіх сфер життєдіяльності суспільства. Погоджуємося з позицією О. С. Барладян з приводу того, що існування адміністративно-правового механізму захисту авторських і суміжних прав має позитивні моменти, а саме: оперативність розгляду справ, що створює об'єктивні можливості для швидкого поновлення порушених прав; справи розглядаються на підставі спеціальної процедури, спрощеної порівняно з цивільним судочинством [141, с. 125].

Переходячи до аналізу та вивчення методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, слід насамперед сформулювати чітке визначення досліджуваного поняття. З приводу надання дефініції методів у адміністративно-правовому регулювання, методів адміністративної діяльності, методів адміністративного захисту та охорони на сьогодні існує ціла низка доктринальних визначень та підходів до розуміння, які наведемо далі.

Д. М. Бахрах пропонує у науці адміністративного права під методами регулювання розуміти способи дії на людей, засоби, прийоми досягнення якої-небудь мети, виконання поставленого завдання [144, с. 286]. У свою чергу, І. М. Воробйова, досліджуючи поняття та зміст методів у адміністративному праві, а також методів державного управління, зазначає, що під поняттям «методи державного управління» у його більш широкому значенні розуміють способи владного впливу державних органів на процеси суспільного й державного розвитку, на діяльність державних структур і конкретних посадових осіб [145, с. 231].

Таким чином, визначаючи зміст поняття «методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні», слід погодитися з тією позицією, що вони являють собою відповідні чітко окреслені засоби, прийоми та способи адміністративно-правового впливу на правовідносини, які виникають з приводу охорони інтелектуальної власності, що сприяють досягненню поставленої цілі адміністративно-правової охорони зазначеного суспільного блага.

Свою думку з приводу визначення поняття методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері освіти надав А. П. Шпак, який запропонував розуміти зазначене поняття як комплекс різноманітних засобів, прийомів, способів, за допомогою яких суб'єкти публічної адміністрації впливають на суспільні відносини з метою реалізації покладених на неї завдань щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері освіти [139]. С. Т. Гончарук метод регулювання визначає як сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у галузі публічного управління [146, с. 134].

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, доходимо до розуміння того, що методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності автор визначив як сукупність правових засобів та способів, які застосовуються суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, за

допомогою яких здійснюється охоронний, превентивний та захисний вплив на суспільні відносини, які виникають у процесі такої правової охорони, з метою виконання поставлених завдань та цілей адміністративно-правової охорони у зазначеній сфері.

Система конкретних методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності на сьогодні не визначена ні у законодавстві, ані у науковій доктрині. Окремі науковці пропонують різні підходи до характеристики структури та системи методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності. Як зазначає Л. В. Коваль, методи, що використовують суб'єкти управління (передусім державні органи), адекватні змісту первісної правової матерії, якою є регулятивні або правоохоронні, імперативні чи дозвільні норми адміністративного права. Таким чином, виконавча влада впливає на суспільні відносини методами правового регулювання, заборон, примусу, координації, контролю, тощо [147, с. 108].

О. М. Іващенко зазначає, що метод регулювання реалізується шляхом: використання приписів (встановлення обов'язків), встановлення заборон, надання дозволів. Відмічається, що сучасна трансформація методу управління засвідчує його змішану природу, тобто органічне поєднання в ньому типових ознак як імперативного, так і диспозитивного методів правового регулювання [148, с. 5–9]. А. П. Шпак вважає, що основними методами у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності слід вважати методи переконання та примусу [139]. Такої думки дотримується і Ю. П. Битяк [149, с. 107].

Свою систему методів пропонує С. Г. Серьогіна, яка зазначає, що за функціональним змістом розрізняють адміністративні (розпорядчі, регламентаційні, нормативні), економічні (планування, державне регулювання, ціноутворення, економічне стимулювання та ін.), правові (правове регулювання, переконання і примус, субординація і координація), соціально-психологічні (соціальні, морально-етичні, психологічні) методи. Методи

діяльності органів публічної влади можна класифікувати на правові, організаційні та соціально-психологічні [150, с. 252].

Кожен із наведених підходів є по-своєму слушним. На основі вищевикладеного, а також враховуючи особливості правовідносин адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, слід зазначити наступне. Перелік методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні залежить від аспекту розгляду правовідносин адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у досліджуваній сфері.

Особливостями сучасної адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні є поєднання імперативного та диспозитивного методу, їх трансформація, взаємовплив та відхід від традиційного превалювання імперативного методу адміністративно-правової охорони. Зокрема, як відомо, диспозитивний метод — це один із методів правового регулювання, який передбачає впорядкування суспільних відносин за допомогою дозволів, які передбачають вільну саморегуляцію суб'єктами власної поведінки, на основі принципів права. Особливостями охорони права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності в Україні є, наприклад, те, що особа, якій належать права на об'єкти, що одночасно можуть охоронятися як об'єкти авторського права і права промислової власності, на власний розсуд, виходячи із своїх прав та інтересів, вибирає способи їх захисту, передбачені законодавством. Також автор (науковець) для засвідчення авторства (авторського права) на оприлюднений чи неоприлюднений твір, факту і дати опублікування твору чи договорів, які стосуються права автора на твір, у будь-який час протягом строку охорони авторського права може зареєструвати своє авторське право у відповідних державних реєстрах, також особа, яка має авторське право (автор твору чи будь-яка інша особа, якій на законних підставах передано авторське майнове право на цей твір), для сповіщення про свої права може використовувати знак

охорони авторського права [22]. Тобто зазначене свідчить про добровільне обрання науковцями способу захисту та охорони своїх прав інтелектуальної власності, що не регламентується чітко та у строго визначеній формі. У зв'язку з наведеним, слід зазначити про те, що у сучасній адміністративно-правовій охороні права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні має місце застосування диспозитивного методу правового регулювання, що є безперечно обумовленим і особливостями тієї сфери, у якій запроваджена адміністративно-правова охорона, а також особливостями того суспільного блага, яке створюється та перебуває під охороною держави — науковий твір та науковий винахід, які створюються за результатами творчого процесу, який не може бути максимально детально регламентований адміністративно-правовими нормами. Також свідченням застосування диспозитивного методу у адміністративно-правовій охороні права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні є, наприклад, положення постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 року № 1756, відповідно до якої під час розгляду заявки Державна служба не проводить експертизу твору і не встановлює факт виникнення авторства. Автор або особа, яка має авторське право, самостійно вирішує, який обсяг твору потрібно подати у складі заявки на реєстрацію для його ідентифікації, тобто для того, щоб відрізнити цей твір від інших творів [48], що свідчить про невтручання держави у безпосередньо науково-творчу діяльність науковця та автора.

Поряд з цим, не втрачає своєї актуальності імперативний метод адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні як основний метод такої охорони, а також і будь-якої іншої діяльності держави щодо охорони будь-якого суспільного блага. Він полягає у встановленні чітких меж та рамок регламентації суспільних відносин у сфері захисту інтелектуальної власності. Прикладами прояву зазначеного методу є положення постанови Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 року № 1756, відповідно до яких чітко встановлені форми заяви, які подаються для реєстрації права автора на твір, а також вимоги для матеріальної форми твору.

Наприклад, встановлено, що залежно від того, щодо якого об'єкта авторського права подано заявку на реєстрацію, примірник твору подається у такій матеріальній формі: 1) літературні письмові твори (оприлюднені чи неоприлюднені) — в друкованому вигляді мовою оригіналу на паперовому або електронному носії; 2) усні твори — в друкованому вигляді мовою оригіналу на паперовому або електронному носії чи у вигляді звукозапису, тощо [48].

Імперативний метод у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності характеризується широким застосуванням зобов'язань та заборон як способів правового регулювання. Зокрема, забороняється вчинення дій, що передбачені статтею 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року № 3792-ХІІ, як, наприклад, плагіат — оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору, вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав, тощо [22]. Відповідно до ст. 52-2 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року № 3792-ХІІ, постачальники послуг хостингу зобов'язані передбачати у договорах про надання таких послуг умови і правила, що забороняють замовникам послуг вчиняти дії з розміщення електронної (цифрової) інформації з порушенням авторського права і (або) суміжних прав третіх осіб, а також зобов'язують замовників послуг вказувати достовірну і коректну інформацію про себе, у тому числі свої контактні дані, а у разі їх зміни — невідкладно інформувати про це в порядку, визначеному законодавством [22].

Поряд з цим, широке застосування у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності отримали також такі методи як переконання та примус. Переконання містить систему заходів правового і неправового характеру, яка проводиться державними та громадськими органами, що виявляється у здійсненні виховних, роз'яснювальних і заохочувальних заходів, спрямованих на формування у громадян розуміння необхідності чіткого виконання вимог законів та інших правових актів [151,

с. 4]. Звичайно, що метод переконання у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності застосовується первинно та полягає у проведенні різноманітних семінарів, нарад, роз'яснень чинного законодавства та формуванні у громадян й інших суб'єктів правовідносин бажання діяти в межах чинного законодавства, утверджуючи правопорядок та режим законності, дотримання прав і свобод людини і громадянина.

Щодо методу адміністративного примусу, то слід зазначити, що, на думку Т. О. Коломоець, це визначені нормами публічного права способи офіційного фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів, а у деяких випадках і громадських організацій, на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів у випадках вчинення цими особами протиправних діянь задля досягнення припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, тощо [152, с. 17]. Методи адміністративного примусу у галузі адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності полягають у встановленні та застосуванні заходів адміністративної відповідальності до порушників права інтелектуальної власності у випадках вчинення порушень, що передбачені Кодексом України про адміністративне правопорушення, тощо.

Також до методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності можна віднести наступні методи: метод субординації, метод координації, метод контролю, метод встановлення нормативів (стандартизації), дозвільно-реєстраційний метод.

2.4 Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні

Інститут адміністративної відповідальності загалом є важливим інститутом адміністративного права, охоплюючи у собі усі сфери адміністративно-правової охорони. Адміністративна відповідальність є хоча і найбільш радикальним, проте, одним із найдієвіших важелів правового впливу на суб'єктів адміністративних правовідносин, за допомогою якого забезпечуються ефективний захист і охорона суспільного блага у відповідній сфері, неухильне дотримання прав та свобод людини і громадянина.

Не є винятком галузь адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. Для забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у зазначеній сфері в Україні передбачено відповідні заходи адміністративної відповідальності, що характеризуються певними особливостями. Варто зазначити, що в українській та зарубіжній науковій літературі теоретичні й практичні питання щодо адміністративної відповідальності стали предметом досліджень таких авторів як, зокрема: В. Б. Авер'янов, Є. С. Герасименко, І. П. Голосніченко, Л. В. Коваль, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, В. О. Котюк, Д. М. Лук'янець, Т. О. Мацелик, С. Г. Стеценко та ін. Проте, на сьогодні відсутнє будь-яке системне доктринальне напрацювання, яке б відображало особливості адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. Такий стан наукових досліджень обумовлює нагальність проведення нашого наукового пошуку.

Перш ніж перейти до безпосереднього дослідження наведеної проблематики, розкрити поняття адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, її підстави, склади конкретних правопорушень та відповідні заходи адміністративного стягнення, які застосовуються до порушників, варто звернути увагу на позицію О. В. Кузьменка, М. В. Плугатира, І. Д. Пастуха та

інших, які наголошують на наступному. Особливість адміністративної відповідальності полягає в прагматичності її теоретичних концепцій, домінуюча спрямованість яких окреслена проблематикою Кодексу України про адміністративні правопорушення. Останніми роками адміністративне право перебуває в стані системної трансформації, параметри якої визначені Концепцією адміністративної реформи в Україні. У межах її положень відбувається становлення нової ідеології відносин між державою та громадянином, оновлюється адміністративне законодавство, зазнає докорінних змін адміністративно-правова доктрина. Залежно від цих реалій формуються якісно нові вимоги до набуття знань щодо специфіки й особливостей адміністративної відповідальності [153, с. 3].

Безперечно, тенденції реформування усіх інститутів адміністративного права здійснюють відчутний вплив на правове регулювання та безпосередню реалізацію адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, обумовлюючи особливості її підстав, складів адміністративних правопорушень, особливості адміністративних стягнень та порядку і умов їх накладення. Такі обставини спричиняють необхідність поглибленого та всебічного розгляду поняття адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні та з'ясування усіх теоретичних питань, що стосуються зазначеної наукової проблематики.

Розкриваючи поняття адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, звертаємо увагу на те, що на сьогодні як у законодавстві, так і у науковій доктрині відсутнє визначення наведеного поняття. Тож звернемося до поглядів науковців, які визначали подібні чи близькі за змістом поняття. М. Ю. Довгань під адміністративною відповідальністю за порушення порядку державної закупівлі товарів, робіт і послуг розуміє примусове, з додержанням встановленої процедури, застосування судом (суддею) до посадових осіб, які забезпечують державні закупівлі, передбачених законодавством за вчинення

адміністративних проступків цієї сфери адміністративних стягнень, які виконані такими особами [154, с. 10].

На думку М. В. Коваліва, Р. В. Кісіль, О. І. Остапенка, адміністративна відповідальність у найзагальнішому плані визначається як вид юридичної відповідальності, що визначає обов'язок суб'єкта зазнавати обмеження або позбавлення державно-владного характеру в зв'язку з вчиненням адміністративного правопорушення. Адміністративну відповідальність визначають як механізм реагування держави на прояв адміністративної протиправності, що містить матеріально-правові підстави та процесуальний порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення [155, с. 387].

О. В. Кузьменко, М. В. Плугатир та І. Д. Пастух розглядають адміністративну відповідальність за напрямом у часі, поділяючи її на перспективну (відповідальність «загалом», безособово, відповідальність на майбутнє, тобто заборона, що визначена нормативними актами та існує незалежно від факту скоєння правопорушення) та ретроспективну (результат конкретного протиправного вчинку, який реально настає щодо правопорушника у вигляді адміністративного стягнення). Науковці виділяють властивості адміністративної відповідальності: 1) вона є одним із самостійних видів правової відповідальності; 2) це специфічна форма правового реагування з боку держави в особі її компетентних органів на певну категорію протиправних проявів; 3) вона є одним із заходів адміністративного примусу; 4) це водночас правовий обов'язок правопорушника дати відповідь перед повноважним державним органам щодо своїх неправомірних дій і понести за це певне покарання; 5) засобами реалізації адміністративної відповідальності є адміністративні стягнення; тощо [153, с. 5].

Звичайно, усі запропоновані визначення поняття адміністративної відповідальності за правопорушення у різних сферах життєдіяльності суспільства є відображенням окремого підходу до розгляду зазначеного поняття та залежать від того аспекту, який розглядається автором визначення.

Проте, в цілому з усіма позиціями слід у певній мірі погодитися. Насамперед доцільно підсумувати, що поняття адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні неможливо ототожнювати з відповідним адміністративним стягненням, яке накладається на порушника права інтелектуальної власності. Досліджуване поняття є значно ширшим, воно позначає відповідну адміністративно-правову реакцію держави на порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, що відображає якість та рівень адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у зазначеній сфері. Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні характеризується її застосуванням з дотриманням відповідної процедури, за наявності визначених законодавством підстав, визначеним колом суб'єктів владних повноважень, що уповноважені притягувати до такої відповідальності.

У цьому контексті при визначенні сутності адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні доцільно погодитися із розрізненням перспективної та ретроспективної відповідальності. Поняття перспективної адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні дозволяє розкрити зазначене поняття в аспекті окремого превентивного заходу адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності, який досягає свого результату не лише у разі безпосереднього застосування (притягнення до відповідальності), а й з моменту самого закріплення державою складів адміністративних правопорушень та відповідальності за такі правопорушення.

Таким чином, адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні — це вид юридичної відповідальності, який застосовується уповноваженими на те органами у разі порушення інтелектуальних прав авторів наукових відкриттів

та наукових результатів та полягає у застосуванні до правопорушника заходів адміністративного примусу.

Надалі необхідно з'ясувати теоретичні питання підстав адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, а також складу адміністративного правопорушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. А. Ю. Пеховський, звертаючись до теорії адміністративного права, пропонує виділяти такі види підстав: фактичні (вчинення особою особливого виду правопорушення — адміністративного); юридичні (наявність в діях особи юридичного складу правопорушення: суб'єкта, суб'єктивної сторони, об'єкта, об'єктивної сторони); процесуальні (наявність процесуальних норм, які забезпечують притягнення винної особи до адміністративної відповідальності) [156, с. 135]. Схожої думки дотримується й Р. М. Пилипів, який наголошує на необхідній наявності лише двох підстав для настання адміністративної відповідальності. Автор стверджує, що певним компромісом є позиція тих правознавців, які виділяють дві підстави адміністративної відповідальності: нормативну (правові норми, що встановлюють відповідальність) і фактичну (вчинення конкретного правопорушення) [157, с. 58].

Відображаючи власний погляд, слід ствердити, що дійсно для притягнення до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності необхідна наявність цілої низки необхідних умов, які слід назвати підставами адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Очевидним є те, що самого лише фактичного вчинення адміністративного правопорушення та нормативного закріплення санкції за таке правопорушення у чинному законодавстві недостатньо для встановлення можливості притягнути особу до адміністративної відповідальності. Адже важливою умовою для належного встановлення усіх обставин у справі, обґрунтування їх належними доказами, що дозволяють стверджувати про наявність чи відсутність у діянні особи складу адміністративного

правопорушення, за яке законодавством передбачена адміністративна відповідальність, є дотримання порядку та процедури притягнення до адміністративної відповідальності, вчинення відповідних правових дій суб'єктами, що володіють відповідними повноваженнями у їх межах. Дотримання процедурних норм під час притягнення осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є важливою гарантією як дотримання прав і свобод особи, яка підозрюється у вчиненні правопорушення, так і встановлення усіх інших потерпілих осіб та інших осіб, чиї права порушено. Тому процедурно-процесуальні норми щодо дотримання порядку притягнення особи до відповідальності є важливою та невід'ємною складовою переліку підстав притягнення особи до адміністративної відповідальності.

Таким чином, підсумовуючи наведене, слід зазначити, що сукупність умов, наявність яких є необхідною для притягнення особи до адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, — це підстави адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Для притягнення особи до адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності необхідна наявність трьох підстав: 1) юридичної (закріплення у чинному законодавстві відповідного складу правопорушення (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт та суб'єктивна сторона), яке визнається порушенням права інтелектуальної власності та за яке законом передбачене застосування заходів адміністративної відповідальності); 2) фактична підстава (безпосереднє та фактичне вчинення особою порушення права інтелектуальної власності, за яке законом передбачене застосування заходів адміністративної відповідальності); 3) процедурно-процесуальна підстава (дотримання порядку та процедури притягнення до адміністративної відповідальності, а також притягнення до такої відповідальності суб'єктом у межах своєї компетенції та відповідно до покладених повноважень, складення

акту конкретного компетентного органу про накладення конкретного адміністративного стягнення).

Однією із найважливіших підстав адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є наявність у діях особи складу адміністративного правопорушення, який, як нами уже було зазначено, містить об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт та суб'єктивну сторону. Для визначення особливостей складу адміністративного правопорушення у досліджуваній сфері, а саме порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, за які передбачена адміністративна відповідальність, слід більш детально проаналізувати безпосередньо норми законодавства, якими вони закріплені.

Відповідно до ст.ст. 9, 12 Кодексу України про адміністративні правопорушення, адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку [52].

Основним нормативно-правовим актом, який передбачає адміністративну відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності, є Кодекс України про адміністративні правопорушення. Також важливу роль під час правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності відіграє Митний кодекс України [143], нормами якого передбачено адміністративну відповідальність за переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності. На думку О. П. Світличного, у зв'язку з тим, що правовідносини щодо окремих об'єктів права інтелектуальної власності регулюються спеціальними законами, при провадженні в адміністративній справі слід керуватися положеннями того спеціального закону, яким передбачено охорону особистих немайнових і

майнових прав авторів та їхніх правонаступників (права, пов'язані зі створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва), прав виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення, а також прав винахідників. Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності передбачена нормами ст. 51-2 КУпАП та нормами ст. 476 Митного кодексу України у вигляді штрафу та конфіскації і може бути застосована тільки судом [158, с. 107].

Надалі більш детально розглянемо склади зазначених адміністративних правопорушень прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Відповідно до ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин, тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, — тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення [52].

Відповідно, вчені пропонують розглядати наступні особливості у складі зазначеного правопорушення. Об'єктом цього правопорушення є майнові та немайнові права суб'єктів права інтелектуальної власності. Об'єктивна сторона цього правопорушення полягає в незаконному використанні об'єктів права інтелектуальної власності, привласненні права на цей об'єкт або іншому умисному порушенні прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом. Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачене цією статтею, настає у випадку, коли зазначені дії не спричинили матеріальної шкоди у великому розмірі. Матеріальна шкода вважається

завданою у великому розмірі, якщо вартість примірників незаконно відтворених чи розповсюджених творів, тощо або сума доходу, отриманого в результаті незаконного опублікування, виконання, показу чи публічного оприлюднення творів, у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі — якщо їхня вартість або сума доходу в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Суб'єктом цього правопорушення можуть бути як посадові особи підприємств, організацій та установ усіх форм власності, так і громадяни. Суб'єктивна сторона: зазначене правопорушення може бути вчинене тільки з умислом [136, с. 183].

Відповідно до ст. 164-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення, розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, упаковки яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок, — тягне за собою накладення штрафу від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних.

Та сама дія, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з правопорушень, зазначених у частині першій цієї статті, — тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією цих примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних [52].

Щодо особливостей складу зазначеного адміністративного правопорушення, О. П. Світличний зауважує, що об'єктивна сторона правопорушення полягає у вчиненні дій, які здійснюються шляхом незаконного розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм,

комп'ютерних програм, баз даних, упаковки яких не марковані контрольними марками, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок. Відповідно до Закону України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» від 23 березня 2000 р., розповсюдження на території України примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, а також їх прокат дозволяються лише за умови їх маркування контрольними марками. Для притягнення особи до адміністративної відповідальності за цією статтею достатньо, щоб правопорушник вчинив правопорушення щодо одного із об'єктів інтелектуальної власності чи/або їх сукупності [158, с. 108]. Об'єктом правопорушень, передбачених цією статтею, є суспільні відносини у сфері охорони авторських та суміжних прав. Суб'єктами правопорушення є особи, яким виповнилося 16 років, а суб'єктивна сторона правопорушення характеризується наявністю вини як у формі умислу, так і у формі необережності [136, с. 185].

Відповідно до ст. 476 Митного кодексу України, ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності — тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності [143].

Об'єктом правопорушення є встановлений порядок переміщення через митний кордон України об'єктів інтелектуальної власності, а також майнові та немайнові права інтелектуальної власності. Об'єктивна сторона правопорушення виражається у вчиненні дій, які полягають у незаконному переміщенні об'єктів інтелектуальної власності через митний кордон України. Під переміщенням треба розуміти ввезення на митну територію України

об'єктів інтелектуальної власності у будь-який спосіб і будь-яким способом. Обов'язковою ознакою цього правопорушення є місце його вчинення — митний кордон України [158, с. 109].

У Митному кодексі санкція за вчинення дій щодо перевезення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності є більшою: накладення штрафу в розмірі 1 тис. неоподатковуваних мінімумів доходу громадян з конфіскацією товарів (стаття 476) [143].

Також існує і певна процедура захисту прав інтелектуальної власності на митному кордоні:

1. Звернення власника/законного користувача прав інтелектуальної власності до Державної митної служби України із заявою про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності (промисловий зразок або об'єкт авторського права).
2. Внесення застави в розмірі 1000 євро або надання іншої еквівалентної гарантії (наприклад, банківської) у разі отримання повідомлення про можливість включення об'єкта інтелектуальної власності до митного реєстру.
3. Реєстрація Держмитслужбою об'єкта інтелектуальної власності та видача довідки про включення об'єкта інтелектуальної власності до митного реєстру.
4. Вжиття митними органами заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України контрафактних товарів. Дії у випадку виявлення митними органами ознак порушення прав інтелектуальної власності: призупинення митного оформлення товарів, щодо яких виявлено ознаки порушення прав інтелектуальної власності, та розміщення їх на складах тимчасового зберігання або на складах митних органів; повідомлення особи, якій належать права на об'єкт інтелектуальної власності, про факт пред'явлення таких товарів до митного оформлення не пізніше наступного робочого дня; звернення особи до суду з метою забезпечення захисту прав інтелектуальної власності або до митного органу з письмовим клопотанням про продовження строку призупинення митного оформлення протягом 15 днів з дня отримання повідомлення. В іншому випадку товари, митне оформлення яких було призупинено, підлягають митному оформленню. Якщо порушення прав

інтелектуальної власності буде підтверджене висновком експертизи/рішенням суду, то митний орган порушує справу про порушення митних правил, а товари — безпосередні предмети правопорушення — конфіскуються (безоплатно передаються) у дохід держави (Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2007 р. за № 622, якою затверджено «Положення про порядок реєстрації об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі, отримання інформації та взаємодії митних органів з іншими правоохоронними і контролюючими органами та власниками прав на об'єкти права інтелектуальної власності у разі призупинення митного оформлення товарів за ініціативи митного органу» [159]) [136, с. 185].

Щодо дотримання процедурних норм, то слід зазначити, що посадовими особами, які уповноважені складати протоколи про вчинення зазначеного складу адміністративного правопорушення, є державні інспектори з питань інтелектуальної власності — уповноважені складати адміністративні протоколи про порушення, що передбачені статтями 51-2, 164-9 та 164-13 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також посадові особи органів внутрішніх справ, що уповноважені складати протоколи про адміністративні правопорушення, що передбачені статтями 51-2 та 164-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення [52]. Також більш детально процедурні питання щодо оформлення інспекторами з питань інтелектуальної власності адміністративних протоколів регулюються Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13.02.2019 р. № 217 «Про затвердження Інструкції з оформлення державними інспекторами з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України матеріалів про адміністративні правопорушення» [60].

Протокол про порушення митних правил мають право складати: 1) посадові особи, які відповідно до посадових інструкцій уповноважені здійснювати митний контроль, митне оформлення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України і які безпосередньо виявили порушення митних правил; 2) посадові особи

органів доходів і зборів, які згідно з посадовими обов'язками мають таке право;
3) інші посадові особи, уповноважені керівником центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, або керівником митниці [143].

Справи про адміністративні правопорушення, що передбачені статтею 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення [52], а також справи про порушення митних правил, що передбачені статтею 476 Митного кодексу України [143], уповноважені розглядати виключно судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів.

Відповідно до ст. 294 Кодексу України про адміністративні правопорушення, постанова судді у справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржена протягом десяти днів з дня винесення постанови особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, її законним представником, захисником, потерпілим, його представником, а також прокурором у випадках, передбачених частиною п'ятою статті 7 та частиною першою статті 287 цього кодексу. Апеляційна скарга, подана після закінчення цього строку, повертається апеляційним судом особі, яка її подала, якщо вона не заявляє клопотання про поновлення цього строку, а також якщо у поновленні строку відмовлено. Апеляційна скарга подається до відповідного апеляційного суду через місцевий суд, який виніс постанову. Місцевий суд протягом трьох днів надсилає апеляційну скаргу разом із справою у відповідний апеляційний суд. Апеляційний перегляд здійснюється суддею апеляційного суду протягом двадцяти днів з дня надходження справи до суду [52].

Підсумовуючи наведене вище, слід виділити особливості складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 51-2 КУпАП «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності»:

1) об'єктом адміністративних порушень права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності завжди виступають права інтелектуальної власності (як майнові, так і немайнові), суспільні відносини у сфері охорони прав

інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — авторських і суміжних прав, прав на наукове відкриття;

2) відповідний склад адміністративного правопорушення є формальним, тобто момент вчинення правопорушення не пов'язується із завданням конкретної матеріальної шкоди чи збитків потерпілим особам, об'єктивна сторона правопорушень не характеризується обов'язковістю завдання шкоди суспільним відносинам, настання негативних наслідків відповідного діяння. Порухення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності вважається адміністративним правопорушенням та визнається вчиненим уже з моменту вчинення відповідних дій, що передбачені диспозицією ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

3) адміністративне стягнення, яке визначене санкцією ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, передбачене у вигляді штрафу. Такий стан правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, зокрема, встановлений розмір адміністративного стягнення, не забезпечує досягнення тієї мети, з якою його застосовують, — запобігання вчиненню нових правопорушень, а також свідчить про недостатню охорону прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності [160, с. 158–159].

Також слід зауважити, що чинним законодавством до адміністративних порушень віднесено дуже мало порушень прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та не враховано положень спеціальних законодавчих актів у зазначеній сфері — Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року № 3792-ХІІ, а також інших законодавчих актів. Зокрема, наприклад, не враховано того, що статтею 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» чітко визначено перелік порушень авторського права та суміжних прав, проте, у Кодексі України про адміністративні правопорушення жодної відповідальності за такі порушення не закріплено.

Також розмір штрафу, який передбачений санкцією статті 51-2 КУпАП, є надзвичайно низьким у порівнянні з вартістю та цінністю того блага, що поставлене під адміністративно-правову охорону, — наукових відкриттів, наукових творів, інших об'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Тому за таких умов існує реальна загроза того, що сплата штрафу як адміністративне стягнення за порушення прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, може перетворитися на відповідну формальність у порівнянні з тією вигодою, яку може отримати правопорушник унаслідок своєї діяльності.

Висновки до розділу 2

1. Під механізмом адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності запропоновано розуміти систему адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється правовий вплив на суспільні відносини, які виникають в процесі реалізації суб'єктами права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, з метою підтримання стабільної ситуації у сфері забезпечення права інтелектуальної власності на наукові результати, виявлення та відновлення порушених немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності та подолання негативних наслідків, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

2. До основних ознак механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід віднести: 1) представлений системою адміністративно-правових засобів, які становлять собою відповідний правовий інструментарій, що направлений на забезпечення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) притаманний динамічний характер (за допомогою адміністративно-правових засобів здійснюється правовий вплив на суспільні відносини, які виникають в

процесі реалізації суб'єктами права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) притаманний цільовий характер, який проявляється у встановленні відповідних заборон щодо порушення тих чи інших інтелектуальних прав творців, а також його дія спрямована на забезпечення права інтелектуальної власності на наукові результати, виявлення публічних інтересів держави та відновлення порушених немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності та подолання негативних наслідків, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності).

3. Запропоновано власний перелік елементів механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а саме основні елементи, без яких механізм не може апріорі функціонувати: 1) адміністративно-правові норми, які врегульовують питання щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) адміністративно-правові відносини, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності: суб'єкти у сфері адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; об'єкти адміністративно-правової охорони — права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та результати такої діяльності (науковий твір, наукове відкриття); юридичні факти (дії (правомірні, неправомірні), події); 3) акти безпосередньої реалізації суб'єктами адміністративно-правових відносин, які виникають в процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності своїх прав та обов'язків; 4) форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; та факультативні елементи, наявність чи відсутність яких залежить від відповідних обставин (наприклад, порушення прав суб'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності): 1) акти застосування адміністративно-правових норм суб'єктами охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової

діяльності; 2) адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

4. Під суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід розуміти уповноважені органи державної влади, міжнародні, національні громадські організації, наукові установи, тощо, діяльність яких спрямована на забезпечення сприятливих умов для створення та використання прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, захисту особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності у разі їх порушення та вжиття в подальшому співрозмірних заходів щодо відновлення порушених прав.

5. Система суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це сукупність органів державної влади, міжнародних, національних громадських організацій, наукових установ, тощо, які відповідно до законодавства уповноважені здійснювати охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності шляхом вжиття превентивних, захисних, відновлювальних та інших заходів з метою забезпечення режиму законності у сфері інтелектуальної власності щодо наукової діяльності.

6. До системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні належать: 1) за обсягом поширеності діяльності суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності: міжнародні (наприклад, Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), Міжнародна конфедерація товариств авторів і композиторів, що об'єднує авторські організації з усього світу (CISAC)), міждержавні (Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності) та внутрішньодержавні (органи виконавчої, судової влади, тощо); 2) за правовою природою створення: державні суб'єкти (органи виконавчої влади (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (Мінекономрозвитку,

Рада з питань інтелектуальної власності, тощо), судові органи Вищий суд з питань інтелектуальної власності), державні органи зі спеціальним статусом, наукові установи (Науково-дослідний-інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України (НДІ інтелектуальної власності), тощо), державні підприємства та організації (Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент), Державна організація «Українське агентство з авторських та суміжних прав» (ДО УААСП), Державне підприємство «Інтелзахист», Національний офіс інтелектуальної власності (НОІВ)) та недержавні (громадські організації, наприклад, Асоціація авторів наукових відкриттів України); 3) за напрямками своєї діяльності: а) суб'єкти, діяльність яких безпосередньо спрямована на здійснення адміністративно-правової охорони (в широкому її розумінні, яке включає і захист) права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (наприклад, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство внутрішніх справ, прокуратура, Вищий суд з питань інтелектуальної власності); б) які не мають прямих функцій і завдань щодо інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, але виконують особливу роль у формуванні чи забезпеченні сприятливих умов для створення та використання інтелектуальної власності (наприклад, Міністерство юстиції України, Національна академія наук України, Національна академія правових наук України, тощо).

7. Форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це зовнішнє вираження діяльності суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, яке полягає у реалізації ними конкретних дій та вжитті конкретних заходів щодо запобігання порушенням права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, створення належних умов його реалізації, застосування відповідних захисних механізмів у разі порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності з метою їх відновлення.

8. Виокремлено наступні форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні: 1) основні: а) превентивні — спрямовані на запобігання порушенням права інтелектуальної власності; б) захисні — форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, що застосовуються у разі виявлення вчиненого порушення; 2) допоміжні — дії організаційного та матеріально-технічного характеру, які здійснюються суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності з метою реалізації інших зазначених вище форм, планування та організації своєї діяльності.

9. Превентивні форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні слід розподілити на: а) загальні (розробка та прийняття нормативно-правових актів, які регулюють питання правової охорони права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності; укладення договорів, тощо); б) спеціальні — форми, що реалізуються у конкретних випадках правовідносин, які виникають в процесі адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (здійснення державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності та видання на них охоронних документів).

10. Методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це сукупність правових засобів та способів, які застосовуються суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, за допомогою яких здійснюється охоронний, превентивний та захисний вплив на суспільні відносини, які виникають у процесі такої правової охорони, з метою виконання поставлених завдань та цілей адміністративно-правової охорони у зазначеній сфері.

11. До методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності належать: метод субординації, метод координації, метод контролю,

метод встановлення нормативів (стандартизації), дозвільно-реєстраційний метод.

12. Адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні — це вид юридичної відповідальності, який застосовується уповноваженими на те органами у разі порушення інтелектуальних прав авторів наукових відкриттів та наукових результатів та полягає у застосуванні до правопорушника заходів адміністративного примусу.

13. Виокремлено особливості складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 51-2 КУпАП «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності»:

1) об'єктом адміністративних порушень права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності завжди виступають права інтелектуальної власності (як майнові, так і немайнові), суспільні відносини у сфері охорони прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — авторських і суміжних прав, прав на наукове відкриття;

2) відповідний склад адміністративного правопорушення є формальним, тобто момент вчинення правопорушення не пов'язується із завданням конкретної матеріальної шкоди чи збитків потерпілим особам, об'єктивна сторона правопорушень не характеризується обов'язковістю завдання шкоди суспільним відносинам, настання негативних наслідків відповідного діяння. Порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності вважається адміністративним правопорушенням та визнається вчиненим уже з моменту вчинення відповідних дій, що передбачені диспозицією ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

3) адміністративне стягнення, яке визначене санкцією ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, передбачене у вигляді штрафу. Такий стан правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, зокрема, встановлений розмір адміністративного стягнення, не забезпечує досягнення тієї мети, з якою його

застосовують, — запобігання вчиненню нових правопорушень, а також свідчить про недостатню охорону прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

14. Чинним законодавством до адміністративних порушень віднесено дуже мало порушень прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та не враховано положень спеціальних законодавчих актів у зазначеній сфері — Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 року № 3792-ХІІ, а також інших законодавчих актів. Зокрема, наприклад, не враховано того, що статтею 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» чітко визначено перелік порушень авторського права та суміжних прав, проте, у Кодексі України про адміністративні правопорушення жодної відповідальності за такі порушення не закріплено.

15. Розмір штрафу, який передбачений санкцією статті 51-2 КУпАП є надзвичайно низьким у порівнянні з вартістю та цінністю того блага, що поставлене під адміністративно-правову охорону — наукових відкриттів, наукових творів, інших об'єктів права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Тому за таких умов існує реальна загроза того, що сплата штрафу як адміністративне стягнення за порушення прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, може перетворитися на відповідну формальність у порівнянні з тією вигодою, яку може отримати правопорушник унаслідок своєї діяльності, не виконуючи при цьому свої захисні та охоронні функції відносно.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СФЕРІ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

3.1 Напрямки удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні

Розвиток світової економіки характеризується істотними змінами у визначенні напрямів економічного прогресу. Основні акценти сьогодні переміщуються на прискорений інноваційний розвиток, перехід до стратегії, що базується на знаннях та інтелекті. Основою такого розвитку є наукові досягнення, інтелектуальні надбання нації. Україна, визначаючи свій шлях подальшого розвитку в сучасному геоekonomічному просторі, наголосила на інноваційному шляху, який для нашої країни, виходячи з її потенціалу, є не тільки реальним, але й фактично єдиним. Забезпечення конкурентоздатності економіки та досягнення успіху Україною на інноваційному шляху її розвитку неможливо уявити без повного осмислення сучасного стану інтелектуальної власності. Разом з тим, економіку України вже неможливо уявити без надійної системи правового захисту інтелектуальної власності. Хоча є підстави стверджувати, що захист прав інтелектуальної власності не повною мірою відповідає сучасним вимогам з боку ефективності і надійності [161, с. 147]. На сьогодні стан правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності перебуває на етапі реформування. Урядом розробляються відповідні плани дій, заходів щодо удосконалення національної системи правової охорони права інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності. Так, наприклад, Кабінетом Міністрів України прийнято Розпорядження «Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні» від 01.06.2016 р. № 402-

р, «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні від 23 серпня 2016 року № 632-р та ряд інших нормативно-правових документів, які визначають пріоритетні напрямки створення якісної, оптимальної та ефективної правової охорони інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності. Більш детально відповідні нормативно-правові акти будуть розглянуті та проаналізовані нижче.

Слід зауважити, що проблемам адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності, а також дослідженню основних напрямків його удосконалення приділяли увагу у своїх працях такі вчені як: О. М. Головкова, І. Г. Запорожець, Ф. О. Кіріленко, І. С. Кравченко, Г. С. Римарчук, О. О. Тарасова, Н. В. Троцюк, І. А. Шишко, А. П. Шпак, Є. В. Юркова, тощо. Проте, відсутність комплексного вивчення основних напрямків адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності безпосередньо у сфері наукової діяльності, обумовлює актуальність нашого дослідження.

Так, як зазначає О. П. Денисюк, на початку ХХІ століття різко зростає цінність інтелектуальної власності, збільшуються масштаби її використання та швидкість освоєння. Інтелектуальна власність виступає однією з найважливіших складових економічного, наукового, виробничого потенціалу країни. Підтвердженням цього є досвід багатьох економічно розвинених держав сучасності, де інтелектуальна власність вже давно стала висококонкурентним продуктом. Актуальність дослідження проблем, пов'язаних з інтелектуальною власністю, в Україні обумовлена тим, що в ході формування ринкової економіки, зниження бюджетного фінансування науки збільшився відтік за кордон учених, творців нових, високотехнологічних розробок. Ситуація, яка склалася в сфері реєстрації та використання прав інтелектуальної власності в Україні, свідчить, на жаль, про неефективне функціонування системи її охорони. Хоча цивільно-правові механізми відіграють найважливішу роль у правовому регулюванні питань інтелектуальної власності, проте, дедалі більш

очевидним стає той факт, що у відриві від норм інших галузей вони не здатні забезпечити надійну правову основу для вирішення багатьох проблем повсякденної практики створення та використання результатів інтелектуальної діяльності [162, с. 38]. Ми погоджуємось з думкою О. П. Денисюк з приводу того, що права охорона інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, переживає не найкращі часи. Багато молодих вчених виїжджають за кордон у пошуках свого майбутнього, оскільки в Україні створені досить складні умови для досягнення амбітних цілей у науковій діяльності. Так, науковий потенціал великий, але не досить ефективно розроблені механізми його впровадження. Тому питання забезпечення належної охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності залишаються відкритими.

Слушною вважаємо думку О. А. Ляшенко, яка зазначає, що сьогодні інтелектуальна діяльність та інтелектуальна власність стають визначальною і вирішальною рушійною силою будь-якого розвитку. Передусім вони визначають стратегію і тактику соціально-економічного прогресу будь-якої країни, у тому числі й України. В основу українського адміністративно-правового законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності покладено вимоги міжнародних конвенцій, їх принципів і основ ринкової економіки. Проте, проблемним залишається виконання державними органами охоронної та превентивної функції, внаслідок чого зросла кількість правопорушень у сфері інтелектуальної власності [163, с. 1]. Погоджуємось, що останнього часу права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності порушуються все частіше, причиною такого стану ситуації є недосконалість національного законодавства, яке регулює питання правової охорони відповідних прав.

Г. С. Римарчук справедливо зазначає, що на сьогодні актуальним є вдосконалення правового регулювання наявних суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності та більш оптимальне і динамічне управління новими відносинами, що сприятиме зростанню інтелектуального потенціалу суспільства. У сфері науки адміністративного права проблема охорони та

захисту права інтелектуальної власності ще не має напрацьованого теоретичного підґрунтя, про що свідчать нечисленність проведених наукових робіт у цьому напрямку та неготовність науковців однозначно відповісти на запитання, що стосуються здебільшого адміністративної деліктності та заходів адміністративної відповідальності у галузі права інтелектуальної власності, а також необхідних заходів профілактики задля запобігання та протидії негативним виявам суспільно небезпечної та шкідливої поведінки [164, с. 1]. Слушною є думка автора, так як у процесі здійснення правової роботи щодо реформування національної системи правової охорони права інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, велику роль відіграють наукові дослідження вчених. Так, проблеми правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та перспективні напрямки їх вирішення повинні обговорюватись і досліджуватись науковцями, проводитись відповідні семінари, круглі столи, конференції з приводу порушених питань. Відповідні концепції щодо реформування системи правової охорони права інтелектуальної власності, які пропонуються органами державної влади, повинні бути науково обґрунтовані. Тільки забезпечення тісної співпраці у досягненні спільної мети між вченими—адміністративістами та іншими фахівцями у сфері інтелектуальної власності й органами державної влади, іншими суб'єктами правової охорони надасть об'єктивну реальну картину сучасного стану національної системи правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності і дозволить розробити конструктивні пропозиції щодо вирішення існуючих проблем у цій сфері.

Погоджуємось з думкою О. С. Барладяна з приводу того, що правова охорона інтелектуальної власності має велике значення для можливості функціонування інституту авторського права та для здійснення захисту авторських прав громадян в Україні та за кордоном. Правова охорона авторських прав базується на нормотворчій, організаційно-адміністративній, контролюючій, захисній та інших видах діяльності спеціальних державних органів. Однак, останнім часом особливу увагу держави звертають на те, що

охорона інтелектуальної власності залежить не тільки від правотворчої та захисної діяльності держави, а також і від самих власників майнових та особистих немайнових прав, які, як суб'єкти приватного права, повинні сприяти правотворчій і правоохоронній діяльності держави при реалізації та захисті своїх прав [141, с. 124]. Так, на думку О. П. Денисюк, одним з найважливіших безперечно залишається питання проведення національної освітньої кампанії, метою якої є підвищення у населення України рівня правової культури, отримання базових знань про основні права інтелектуальної власності та систему їх охорони, шанобливе ставлення до інтелектуальної власності взагалі [162, с. 41]. Рівень правової культури власників прав на інтелектуальну власність у сфері наукової діяльності та інших громадян безпосередньо впливає на стан забезпеченості правової охорони й захисту таких прав, так як їх обізнаність щодо правових питань у сфері інтелектуальної власності знизить ризики посягання та порушення відповідних прав.

Проблема захисту прав інтелектуальної власності не є унікальною лише для України, а є спільною для усього світового середовища. У цьому сенсі слід відзначити постійну діяльність Всесвітньої організації інтелектуальної власності в напрямі створення спільних майданчиків для обміну таким досвідом країнами світу, у тому числі й європейськими країнами, аби шукати найкращі шляхи не лише у частині удосконалення процедур правової охорони, а й безпосередньо захисту прав інтелектуальної власності [165, с. 59].

Н. С. Фесенко зауважує, що правовий супровід інтелектуальної діяльності та захист прав творчої особистості або винахідника у міжнародному законодавстві достатньо широко представлені та чітко структуровані. Процес удосконалення нормативної бази зазначеної сфери розпочався ще у XIX ст., але досконалості набув у XX ст., коли суспільство стикнулося із стрімкими глобалізаційними змінами. Продукти інтелектуальної діяльності є рушійною силою економік багатьох держав світу, а права на інтелектуальну власність приносять їх власникам чималі прибутки та створюють вагомі частки внутрішнього валового продукту розвинених країн. Україна сьогодні поступово

приєднується до світової спільноти у сфері охорони доробок розумової діяльності людини. І хоча система організаційно-правового забезпечення захисту результатів інноваційної активності має певні недосконалості, інституційне та нормативне поля реформуються та доповнюються державою, яка спирається на міжнародний досвід запровадження ефективної моделі захисту прав інтелектуальної власності [166, с. 5].

У свою чергу, М. В. Паладій зауважує на тому, що законодавство України, насамперед така важлива його складова як захист прав інтелектуальної власності, сьогодні відповідає міжнародним нормам і стандартам. Але необхідно активізувати роботу щодо подальшого вдосконалення положень, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності, що містяться в загальному й спеціальному законодавстві України. Першочерговим завданням є адаптація національного законодавства до законодавства ЄС. Необхідно також привести у відповідність правові норми й терміни, що застосовуються в кодексах України та спеціальних законах у сфері інтелектуальної власності. Сьогодні, як і в минулі роки, багато уваги приділяється вирішенню проблеми забезпечення ефективного адміністративного й судового захисту прав на результати інтелектуальної, творчої діяльності. Упроваджені в Україні механізми захисту прав інтелектуальної власності дають можливість юридичним і фізичним особам ефективно захищати власні права. Як свідчить аналіз судової практики розгляду спорів, пов'язаних з об'єктами права інтелектуальної власності, сьогодні юридичні й фізичні особи активніше захищають власні права в судах усіх рівнів, ніж кілька років тому, і кількість таких справ постійно зростає. Також слушною вважаємо думку автора з приводу того, недостатня поінформованість суспільства з питань охорони прав інтелектуальної власності призводить до порушення цих прав, а також гальмує введення об'єктів права інтелектуальної власності в цивільний оборот, що позначається на економічному розвитку держави й одержанні належного прибутку фізичними та юридичними особами [167, с. 44–45].

Погоджуємось з думкою Ю. Л. Бошицького з приводу того, що українська наука як середовище створення різних об'єктів інтелектуальної власності потребує найшвидшого реформування. На жаль, країну полишають кращі наукові кадри, що є неприпустимим для перспективи розвитку науки та економіки. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» передбачає шлях реформування наукової сфери. Зasadничими його принципами є децентралізація управління науковою сферою, демонополізація джерел її фінансування та європейські підходи. Даний закон дозволяє започаткувати реформу в сфері науки та створення об'єктів інтелектуальної власності. Реформу, яка дасть надію молодим ученим реалізувати себе в Україні й на благо України, яка допоможе відмовитися від забюрократизованої застарілої радянської системи управління наукою на користь створення креативного середовища, що спонукає до винаходів, реформу, яка започаткує моду в Україні на науку й перетворить науковців із жебраків на тих, хто формує суспільну думку, наслідки якої стануть відчутними в усіх сферах життя країни.

Також автор слушно зауважує, що є необхідність подальшого посилення правової культури для захисту прав інтелектуальної власності, підвищення загального рівня підготовки кваліфікованих фахівців з цих питань. А це потребує великого обсягу спеціальних теоретичних знань та практичного досвіду вдосконалення законодавства, спрямованого на охорону права на об'єкти інтелектуальної власності, створення сприятливих умов для розвитку цивілізованого ринку цих об'єктів. Економічне відродження нашої країни, орієнтація на розвиток ринкових відносин, прагнення співпраці зі світовим співтовариством потребують чітко визначених перспектив розвитку та удосконалення суспільних відносин у цій важливій галузі. Підвищення культури суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності сприятиме оптимізації необхідних умов для творчої інтелектуальної діяльності інженерів, винахідників, науковців, для розвитку цивілізованого ринку результатів їх роботи, комерціалізації широкого кола різних об'єктів інтелектуальної власності, ведення ефективного та чесного бізнесу, тощо. Все це є необхідним

для розвитку національної економіки, підвищення рівня добробуту громадян, забезпечення національної безпеки нашої держави і зростання загального рівня культури її громадян, що значно поліпшить передумови для євроінтеграції в недалекому майбутньому [168, с. 215].

Так, початковим етапом проведення реформування системи правової охорони прав інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, стала схвалена Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 р., мета якої полягає у забезпеченні рівня правової, інституційної та соціальної бази, який відповідає міжнародно визнаним стандартам, для створення, охорони, захисту та найбільш повного використання інтелектуального потенціалу нації в інтересах розвитку конкурентоздатної економіки України, максимально заснованої на знаннях та інноваціях. При цьому, інтелектуальна власність має стати фундаментальним і міцним інструментом створення сприятливого середовища для творчої активності та вільної конкуренції, як базових засад економічного, соціального й культурного розвитку нашої держави.

Ураховуючи визначену мету та відповідно до пріоритетних завдань економічного розвитку нашої держави, сформовані такі основні стратегічні напрями розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні та удосконалення Національної системи інтелектуальної власності: удосконалення нормативної бази в сфері інтелектуальної власності; удосконалення механізмів державного управління сферою інтелектуальної власності, подальший розвиток інституційної бази Національної системи інтелектуальної власності; покращення механізмів набуття правової охорони інтелектуальної власності; розвиток системи стимулювання в сфері інтелектуальної власності; удосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності, створення ефективних механізмів попередження та боротьби з контрафакцією та піратством; підвищення в суспільстві рівня обізнаності та культури в сфері інтелектуальної власності; підвищення рівня освіти та професійного рівня в сфері інтелектуальної власності; розвиток міжнародного, регіонального та

двостороннього співробітництва в сфері інтелектуальної власності і гармонійне інтегрування України в європейський та міжнародний інтелектуальний простір; забезпечення високого рівня інтелектуальної безпеки для надійного розвитку і збереження українського інтелектуального потенціалу; вирішення питань утилізації чи ліквідації виробів, в яких реалізовані об'єкти інтелектуальної власності, після їхнього використання в інтересах часткового розв'язання екологічних проблем забруднення [128].

Для вдосконалення національного законодавства у сфері інтелектуальної власності потрібні організація управління та розвиток інфраструктури у сфері правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Наприклад, для налагодження ефективного контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності суб'єктами господарювання потрібно: організувати продуктивну діяльність державних інспекторів з питань інтелектуальної власності у регіонах України; забезпечувати розробку планів проведення заходів у ЗМІ, які сприяють формуванню в українського населення поваги до прав інтелектуальної власності суб'єктів цих прав; сприяти формуванню правової культури в населення; активно надавати можливість здобуття освіти у сфері інтелектуальної власності за державним замовленням для працівників місцевих і центральних органів виконавчої влади, працівників правоохоронних органів, суддів, тощо [169, с. 205–206].

Одним із основних заходів реформування сфери інтелектуальної власності, в тому числі і щодо наукової діяльності, Ю. Л. Бошицький визначає правотворення. Автор виділяє такі його напрями.

Перший напрям — це необхідність удосконалення нормативно-правової бази інтелектуальної власності та удосконалення механізмів захисту прав у цій сфері. Потреба правотворення у даному напрямі пов'язана з необхідністю реформування управління інтелектуальною власністю, викликана необхідністю адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Потребує приведення у відповідність актів національного законодавства між собою та із загальним законодавством України й забезпечення лібералізації,

спрощення, прискорення, максимальної зручності для заявників процедур набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Другий напрям — це удосконалення процедур захисту прав авторів та володільців виключних прав інтелектуальної власності. Правотворення в цьому напрямі потребує забезпечення ефективного державного контролю та координації дій правоохоронних і контролюючих органів щодо боротьби з порушеннями прав інтелектуальної власності.

Третій напрям — це правотворення в галузі охорони та захисту авторського права й суміжних прав. Необхідні удосконалення чинного законодавства у сфері авторського права й суміжних прав у частині сприяння легальному бізнесу з метою детінізації цього ринку послуг; легалізація програмного забезпечення, яке використовується в органах виконавчої влади, та запровадження відкритого доступу до Державних реєстрів зареєстрованих об'єктів авторського права через мережу Інтернет.

Четвертий напрям — це кадрові проблеми. Сьогодні надзвичайно важливою залишається необхідність підготовки спеціалістів з питань інтелектуальної власності та поширення знань, рівня культури й освіти у зазначеній сфері. Специфіка правотворення у сфері інтелектуальної власності повинна спиратися на сформовану правову культуру всіх верств населення. Важлива роль належить в цій площині й сучасним телекомунікаційним засобам, які могли б забезпечити публічні інформаційні акції по роз'ясненню негативних наслідків неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності.

П'ятий напрям — це здійснення міжнародної політики з метою підвищення міжнародного іміджу нашої держави та її впливу на міжнародні процеси у сфері інтелектуальної власності. Правотворення в цій сфері матиме сенс в обстоюванні національних інтересів у рамках участі в керівних органах Всесвітньої організації інтелектуальної власності, участі в міжнародних проєктах. Надзвичайно важливим повинен стати і аналіз реалізації

національного законодавства у сфері інтелектуальної власності з урахуванням міжнародного досвіду [170, с. 215–216].

Погоджуємось з думкою автора щодо впровадження таких напрямів удосконалення сфери інтелектуальної власності. Також хочемо доповнити, що не менш важливим напрямком реформування всієї системи правової охорони прав інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, а також удосконалення чинного законодавства є його систематизація. Тому вважаємо доцільним звернути увагу на досвід Франції та прийняти єдиний нормативно-правовий акт — Кодекс інтелектуальної власності, в якому передбачити основні механізми правової охорони й захист прав інтелектуальної власності. Необхідно його розподілити на глави: Глава 1 «Авторське право та суміжні права», Глава 2 «Патентне право», Глава 3 «Національна система охорони інтелектуальної власності», які розподілити на відповідні розділи. Проте, необхідно зауважити, що процес прийняття Кодексу інтелектуальної власності досить складний та потребує значних витрат часу, фінансових та матеріальних ресурсів, консолідації зусиль науковців, депутатів та практиків у сфері права щодо розробки проекту кодексу, численних пропозицій щодо внесення змін у чинні норми національного законодавства у сфері інтелектуальної власності, тощо [171, с. 33–34].

У свою чергу, Т. В. Романчик виділяє такі напрямки вирішення проблем, пов'язаних із захистом прав та економічних інтересів суб'єктів інноваційного процесу, а саме: 1) вдосконалення законодавчо-правової бази з питань захисту прав інтелектуальної власності з впровадженням у життя країни результатів аналізу законодавчої бази економічно розвинених держав стосовно згаданої сфери; 2) інформаційний розвиток суспільства на принципах непорушності прав інтелектуальної власності, прищеплення правової культури з питань захисту об'єктів інтелектуальної власності; 3) впровадження механізмів стимулювання творчої активності членів суспільства, інноваційної діяльності підприємств та закладів та застосування їх результатів відповідно до інтересів

держави; 4) складання єдиних баз даних об'єктів права інтелектуальної власності та створення умов для вільного користування ними [172].

На впровадження вищезазначених напрямків реформування сфери інтелектуальної власності, в тому числі і щодо наукової діяльності, Кабінетом Міністрів України було прийнято Розпорядження від 1 червня 2016 р. № 402-р «Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні», у якій визначено основні завдання реформування правової охорони права інтелектуальної власності, у тому числі і у сфері наукової діяльності, а саме:

1) запровадження прозорої дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності, за якої Мінекономрозвитку забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності, а національний орган інтелектуальної власності виконує окремі публічні функції (владні повноваження) з реалізації державної політики у зазначеній сфері: ліквідація ДСІВ; створення національного органу інтелектуальної власності; ліквідація Державного підприємства «Інтелзахист»; трансформація Державної організації «Українське агентство з авторських та суміжних прав» у недержавну організацію колективного управління;

2) реорганізація системи колективного управління майновими авторськими та суміжними правами: приведення національного законодавства щодо унормування діяльності вітчизняних організацій колективного управління у відповідність з положеннями актів законодавства ЄС; забезпечення прозорості діяльності організацій колективного управління майновими авторськими і суміжними правами; запровадження прозорого механізму збору, розподілу та виплати винагороди суб'єктам авторського права та суміжних прав; прийняття нормативно-правових актів щодо визначення розміру справедливої винагороди за використання об'єктів авторського права та суміжних прав; прийняття нормативно-правових актів щодо порядку визначення розміру плати за управління майновими правами, яка утримуватиметься організаціями колективного управління із сум зібраної

винагороди, а також обґрунтованість та розумність таких утримань стосовно послуг, які надаються організаціями колективного управління правовласникам; проведення Мінекономрозвитку постійного моніторингу діяльності організацій колективного управління майновими авторськими і суміжними правами на відповідність вимогам законодавства; припинення непрозорої та демпінгової системи функціонування «19 ОКУ» у сфері колективного управління авторськими та суміжними правами; утворення в публічній та прозорий спосіб нової організації колективного управління шляхом трансформації Державної організації «Українське агентство з авторських та суміжних прав» в недержавну організацію колективного управління, яка буде збирати винагороду (роялті) у визначених законодавством сферах;

3) удосконалення національного законодавства та його гармонізація до законодавства ЄС: виконання плану імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; забезпечення створення умов, необхідних для функціонування режиму зони вільної торгівлі; внесення змін до законодавства щодо: правової охорони об'єктів авторського права та суміжних прав з урахуванням досвіду держав ЄС; порядку розподілу прав на об'єкти інтелектуальної власності, створені у зв'язку з виконанням трудового договору, договору за замовленням, за рахунок коштів державного бюджету; захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі щодо захисту авторського права та суміжних прав в Інтернеті; відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності (зміни до Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення) [88].

З метою впровадження положень вищезазначеної концепції було розроблено План заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, затверджений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 632-р [173].

На виконання завдання щодо запровадження прозорої дворівневої структури державної системи правової охорони інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, було визначено такі заходи: розроблення і подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту акта Кабінету Міністрів України щодо ліквідації ДСІВ, покладення функцій з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності на Мінекономрозвитку, віднесення цілісних майнових комплексів державних підприємств, установ та організацій до сфери управління Мінекономрозвитку; реорганізація Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» шляхом перетворення в державну організацію; прийняття рішення про ліквідацію Державного підприємства «Інтелзахист»; розроблення і подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту щодо внесення змін до деяких законодавчих актів України стосовно удосконалення державного управління сферою інтелектуальної власності (створення національного органу інтелектуальної власності); розроблення і подання на розгляд Кабінету Міністрів України проекту акта Кабінету Міністрів України щодо визначення державної організації, на яку покладатимуться функції національного органу інтелектуальної власності; затвердження положення про національний орган інтелектуальної власності, тощо [173].

З метою забезпечення виконання цих положень концепції Кабінетом Міністрів України було прийнято постанову від 23 серпня 2016 р. № 585 «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності» [174], у якій передбачено ліквідацію ДСІВ та віднесення цілісних майнових комплексів державних підприємств та організацій (Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності», Державна організація «Українське агентство з авторських та суміжних прав», Державне підприємство «Інтелзахист») до сфери управління Міністерства економічного розвитку і торгівлі.

Також на сьогодні юридичний статус Державного підприємства «Інтелзахист» визначено як «припинено». Проте, реорганізація Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» в державну організацію залишилася тільки на папері. Слід також звернути увагу, що станом на 2019 рік плани щодо створення національного органу інтелектуальної власності та прийняття відповідних нормативно-правових актів не реалізовані. Натомість, Наказом Мінекономрозвитку від 24.04.2018 р. № 718 створюється Державна організація «Національний офіс інтелектуальної власності», статус якої не в повній мірі визначений, а також не визначено її місце в системі суб'єктів правової охорони права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності та не зрозуміла доцільність її створення. Щодо створення такої організації виникають неоднозначні думки, оскільки по суті ця організація не є тим національним органом інтелектуальної власності, створення якого було заплановано в концепції. Ми вважаємо, що створення національного офісу інтелектуальної власності та функції, які йому надано Статутом цієї організації, суперечать нормам міжнародного законодавства, а також Закону України «Про авторське право та суміжні права», тощо. На нашу думку, відповідні реформування, які здійснює Мінекономрозвитку, є лише інституційними змінами і не підвищують рівень правової охорони права інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності. А навпаки, такі зміни сприяють перерозподілу спрямування коштів, що суперечить чинному законодавству, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної власності, у тому числі і у сфері наукової діяльності.

На виконання завдання щодо реорганізації системи колективного управління майновими авторськими та суміжними правами визначено таку систему заходів: 1) приведення національного законодавства щодо унормування діяльності вітчизняних організацій колективного управління у відповідність з положеннями актів законодавства ЄС (супроводження у Верховній Раді України проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо діяльності організацій

колективного управління»), 2) забезпечення прозорості діяльності організацій колективного управління майновими авторськими і суміжними правами; 3) запровадження прозорого механізму збору, розподілу та виплати винагороди суб'єктам авторського права та суміжних прав (розроблення та впровадження електронної системи обліку колективної винагороди); 4) розроблення і подання на розгляд Кабінету Міністрів України проектів нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України щодо визначення розміру справедливої винагороди за використання об'єктів авторського права та суміжних прав; 5) розроблення і подання на розгляд Кабінету Міністрів України проектів нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України щодо порядку визначення розміру плати за управління майновими правами, яка утримуватиметься організаціями колективного управління із сум зібраної винагороди, а також обґрунтованість та доцільність таких утримань з урахуванням послуг, які надаються організаціями колективного управління правовласникам; б) проведення моніторингу діяльності організацій колективного управління майновими авторськими і суміжними правами на відповідність вимогам законодавства; 7) утворення в публічний та прозорий спосіб нової організації колективного управління шляхом перетворення Державної організації «Українське агентство з авторських та суміжних прав» в недержавну організацію колективного управління, яка буде збирати винагороду (роялті) у визначених законодавством сферах.

Станом на 2019 рік трансформація УААСП не відбулася, воно так і залишилося державною організацією.

На виконання поставлених у концепції завдань щодо удосконалення національного законодавства та його гармонізації із законодавством ЄС запропоновано таку систему заходів: 1) розроблення і подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроектів щодо виконання глави 9 плану заходів з імплементації розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з

іншої сторони, на 2016–2019 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 217 (в частині вдосконалення правової охорони об'єктів авторського права та суміжних прав та щодо удосконалення захисту прав інтелектуальної власності); 2) супроводження у Верховній Раді України проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, розпорядження та охорони авторського права та суміжних прав»; 3) супроводження у Верховній Раді України проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет»; 4) розроблення і подання на розгляд Кабінету Міністрів України законопроекту щодо внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення прав у сфері інтелектуальної власності та захисту цих прав [173].

Таким чином, аналізуючи зазначені вище положення концепції, відповідні заходи щодо її реалізації і сучасний стан правової охорони права інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, хочемо зауважити, що лише незначна частина тих напрямів реформування, які були визначені Кабінетом Міністрів України у концепції, була впроваджена в життя. У подальшому перед владою стоїть ще багато невирішених завдань щодо удосконалення та підвищення рівня правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Отже, до пріоритетних напрямів удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, слід віднести такі: 1) адаптація та гармонізація національного законодавства, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, до норм і стандартів міжнародного права; 2) систематизація чинного законодавства у сфері правової охорони права інтелектуальної власності шляхом прийняття комплексного кодифікованого нормативно-правового акта — Кодексу інтелектуальної власності (з метою уникнення дублювань норм паралельно з прийняттям

кодексу необхідно внести численні зміни у Цивільний кодекс України, закони України у досліджуваній сфері шляхом прийняття відповідного Закону України «Про несення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України у сфері інтелектуальної власності»); 3) урегулювання питання правової охорони права інтелектуальної власності на наукові відкриття шляхом визначення окремого розділу у Кодексі інтелектуальної власності; 4) більш детальне врегулювання питання правової охорони права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності шляхом визначення окремого розділу у Кодексі інтелектуальної власності; 5) визначення у Кодексі інтелектуальної власності положень, які визначатимуть Національну систему охорони інтелектуальної власності в Україні; 6) у найкоротші строки ліквідувати створену нещодавно Державну організацію «Національний офіс інтелектуальної власності» та розробити та прийняти Положення про створення Національного органу інтелектуальної власності відповідно до положень Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні; 7) у найкоротші строки прийняття відповідного нормативно-правового акту про реорганізацію Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності»; 8) підвищення рівня адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

3.2 Оптимізація системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні та удосконалення взаємодії між ними

Державні процеси, які проходять в Україні, супроводжуються численними змінами законодавства, проведенням реформ у різних сферах суспільних відносин, удосконаленням системи державних органів, тощо. Значної уваги як законодавців, так і науковців потребує сфера інтелектуальної

власності, яка вимагає негайних системних змін. Одним із основних напрямків приведення сфери інтелектуальної власності у відповідність до сьогоденних реалій є оптимізація системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та удосконалення взаємодії між такими суб'єктами.

Беззаперечною є думка О. П. Орлюк з приводу того, що ідея реформування системи органів управління інтелектуальною власністю — не створення органу з іншою назвою, ідея полягає у розбудові національної системи правової охорони, за якої б автор/винахідник отримували охоронний документ високої якості. Документ, що надавав би реальний захист від потенційних порушень та гарантію того, що у разі вчинення протиправного посягання на право винна особа буде притягнута до юридичної відповідальності, а завдані збитки будуть відшкодовані [175, с. 141].

Як зазначає Т. О. Губанова, в юридичні літературі давно ведеться дискусія стосовно найкращих методів і способів організації як системи органів державної влади загалом, так і окремих її складових. Одним із найкращих методів такої організації вважається саме оптимізація. Варто відзначити те, що сама концепція оптимізації як способу підвищення ефективності явищ і процесів зародилася в межах природничих наук, а згодом була широко використана, зокрема, в економіці. За своєю сутністю оптимізація зводиться до найвигідніших характеристик, найбільшої ефективності певного процесу. На сьогодні оптимізація перейшла зі сфери точних наук у сферу гуманітарних, зокрема, юриспруденцію. Варто відзначити те, що універсальність оптимізації виявляється насамперед у тому, що вона широко використовується як щодо системи законодавства України, так і щодо системи органів державної влади України та інших державно-правових явищ і процесів [176, с. 108]. У тому числі оптимізацію можна застосовувати до системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Таким чином, з метою досягнення основних завдань, які ставляться перед нами у цьому підрозділі, а саме: визначення сутності оптимізації суб'єктів

адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, виявлення її складових та основних напрямків, необхідно спочатку звернутись до теоретичних надбань вчених з приводу досліджуваного поняття. Так, слід зауважити, що останнього часу термін «оптимізація» застосувався вченими у працях не тільки у прикладних науках, але й у різних сферах правових наук, до яких можемо віднести фінансове право, державне управління, адміністративне право, екологічне право, тощо.

Так, необхідно звернутись до етимологічного розуміння поняття «оптимізація» (лат. *optimus* — найкращий), що означає вибір найкращого, найбільш сприйнятливого варіанту із множини можливих умов, засобів, дій, тощо [177, с. 21]. Оптимізація як процес має подвійне тлумачення: по-перше, це процес вибору найкращого варіанту з можливих; по-друге, це процес приведення найкращої програми дій на бажаного результату. Причому ці два тлумачення не виключають один одного [178, с. 172]. «Під оптимізацією діяльності окремо взятого органу розуміють оптимізацію правовідносин органів системи в цілому. Зміна системи однієї структури неминуче спричинить зміни в системі всіх інших структур. Ці зміни необхідно передбачити передусім законодавчо» [179, с. 116].

У свою чергу, Д. В. Колесніков під оптимізацією системи державного управління в умовах демократизації публічних відносин пропонує розуміти цілеспрямований процес досягнення максимально можливого значення ефективності функціонування системи державного управління за мінімального значення якості функціонування такої системи в умовах перерозподілу політичної влади з урахуванням необхідності делегування владних повноважень іншим суб'єктам права, зокрема, безпосередньо громадянам, інститутам громадянського суспільства, реального виконання закріплених у законодавчих та інших нормативно-правових актах прав і свобод людини, скасування антидемократичних владних приписів та інститутів влади [180, с. 61].

Наприклад, В. Павліченко під оптимізацією законодавчої техніки гармонізації національного нормативно-правового забезпечення праці державних службовців із міжнародним законодавством вбачає процес, під час якого показник якості праці державних службовців за мінімального значення забезпечує досягнення найвищих результатів діяльності державних органів, у яких вони працюють, в умовах адаптації цілого масиву національних законів і підзаконних нормативно-правових актів у сфері службово-трудова відносин до міжнародних стандартів нормативно-правового регулювання праці такої категорії працівників [181, с. 96].

Слушною вважаємо думку Ю. Л. Власенко про те, що оптимізація законодавства спирається насамперед на положення теорії ефективності права та законодавства і вимагає детального аналізу таких понять як результативність, корисність, справедливість, якість, цінність, раціональність, доцільність, економічність, тощо. Під оптимізацією автор розуміє системний комплексний процес, спрямований на вдосконалення існуючої нормативно-правової бази певної сфери законодавства шляхом вибору найкращого (серед можливих) варіанта функціонування законодавства, що дасть змогу забезпечити досягнення максимального результату (мети законодавства) за наявних реальних умов (обмежуючих факторів) з метою розробки концепції стратегії розвитку законодавства у зазначеній сфері [182, с. 16].

Під оптимізацією системи суб'єктів протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні О. О. Михальський пропонує розуміти процес приведення її до стану оптимального функціонування з раціональною структурою, чітко визначеними повноваженнями та закріпленим у законодавстві процесуальним порядком діяльності. Визначальна роль в процесі оптимізації та у результаті її здійснення покладається на державні органи управління, оскільки саме вони формують політику діяльності в конкретно визначеній сфері, а також забезпечують належне функціонування підпорядкованих суб'єктів [122, с. 178]. Аналізуючи вищенаведені думки вчених щодо розуміння поняття оптимізації у різних його варіаціях:

«оптимізація законодавства», «оптимізація системи суб'єктів», «оптимізація діяльності», «оптимізація законодавчої техніки гармонізації...», «оптимізація системи державного управління», хочемо зауважити, що відповідні терміни перш за все визначаються як процес. Тобто вчені сходяться на думці, що оптимізація — це відповідний процес, з чим ми беззаперечно погоджуємось.

Таким чином, вважаємо доцільним викласти власне розуміння поняття «оптимізація системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності», під якою пропонуємо розуміти цілеспрямований процес, який полягає в удосконаленні системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності шляхом внесення відповідних змін до чинного законодавства (визначення оптимальних складових системи для повноцінного її функціонування, оптимальних повноважень суб'єктів відповідної системи, тощо) з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів такої системи у напрямку забезпечення належної правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Як і будь-яке правове явище, оптимізація системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності також наділена притаманними їй ознаками, до яких слід віднести наступні: 1) є комплексним цілеспрямованим процесом; 2) має відповідний об'єкт впливу: прямий, тобто в процесі оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності спочатку здійснюється безпосередній вплив на чинне національне законодавство, яке врегульовує діяльність таких суб'єктів, визначає їх завдання, функції, повноваження у зазначеній сфері, а також відповідальність; непрямий, тобто зміна системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності можлива лише шляхом внесення змін до чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності та прийняття відповідних нормативно-правових документів; 3) притаманний відповідний суб'єктний склад, який безпосередньо

здійснює цей процес оптимізації (до суб'єктів оптимізації належать не усі суб'єкти адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а лише ті, які наділені повноваженнями до створення та ліквідації суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, створення нового та внесення змін у чинне законодавство, яке регулює питання охорони права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності, визначає суб'єктів такої охорони, їх адміністративно-правовий статус, напрями у діяльності щодо охорони таких прав) (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України); 4) наявна чітка мета — підвищення ефективності діяльності суб'єктів системи у напрямку забезпечення належної правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Ефективність державного управління у розв'язанні стратегічних завдань залежить не лише від обґрунтованості їх визначення та якісного розрахунку, а і від створення дієвої системи органів управління. Саме органи управління є фактичними виконавцями державної політики в певній сфері. Від розподілу повноважень між ними та організації їх діяльності залежать результати та ефективність здійснення державного управління в певній сфері суспільних відносин, у тому числі у сфері інтелектуальної власності [88].

Слід зауважити, що оптимізація системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як процес має відповідні складові елементи, до яких належать суб'єкти такої оптимізації, об'єкти оптимізації (про які мова йшла вище), основні завдання оптимізації, принципи оптимізації. Розглянемо деякі з них.

Як вже зазначалося в процесі нашого дослідження, оптимізація системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це відповідний процес, який спрямований на досягнення певних результатів та виконання поставлених перед ним завдань. Суть основних завдань такої оптимізації зводиться до: 1) забезпечення

ефективного функціонування системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) підвищення рівня протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності на результати наукової діяльності; 3) створення ефективних механізмів дотримання законодавства у сфері інтелектуальної власності на результати наукової діяльності у цифровому середовищі; 4) зміцнення співробітництва та взаємодії між органами, установами, організаціями, діяльність яких спрямована на забезпечення правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 5) створення у структурах державних органів, задіяних у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності (МВС, митних органах, тощо), спеціальних підрозділів; 6) удосконалення практичних механізмів підвищення рівня інституційного потенціалу суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 7) розробка та запровадження суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності ефективних механізмів оцінювання причин та масштабів порушень прав інтелектуальної власності авторів творів наукового характеру, авторів наукових відкриттів; 8) підвищення рівня міжнародного співробітництва та співпраці з установами ЄС у сфері інтелектуальної власності.

Що стосується принципів оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, то на початку необхідно зазначити думку Б. Грек, Г. Грек з приводу того, що у процесі життєдіяльності всі ми, незалежно від політичної системи суспільства, класової або партійної приналежності, для обстоювання своїх ідей або пропозицій в науці, літературі чи мистецтві часто використовуємо термін «принципи», вкладаючи в нього загальновизначений зміст. Він характеризується стабільністю та шириною використання в різних сферах соціального життя суспільства. Принципи, які мають найбільше значення для розбудови держави і суспільства, принципи, на яких базується економічна,

екологічна, соціальна, гуманітарна та ряд інших сфер діяльності, закріплені в конкретних правових нормах і виступають в якості нормативного регулятора суспільних відносин, що гармонічно поєднує індивідуальні, групові і громадські інтереси. У свою чергу, ці загальноправові принципи, залежно від призначення, можуть стосуватися окремих галузей права [183, с. 93]. До таких галузей можемо віднести і галузь адміністративного права, а також безпосередньо адміністративно-правову охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Таким чином, принципи оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності пропонуємо розуміти як основні базові засади, ідеї, які лежать в основі процесу оптимізації, який полягає в удосконаленні системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, та визначають його напрями.

Вважаємо за необхідне визначити перелік принципів оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та закріпити відповідну систему принципів на нормативно-правовому рівні. До таких принципів пропонуємо віднести: 1) загальні принципи: верховенства права, законності, відкритості, прозорості, стабільності, відповідальності, тощо; 2) спеціальні принципи: принцип доцільності та наукової аргументованості оптимізації; принцип участі громадськості в процесі оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності за допомогою громадського контролю; принцип узгодженості та плановості дій суб'єктів оптимізації такої системи; принцип комплексного підходу до оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, принцип відповідності процесу оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності нормам міжнародного права; принцип дотримання паритету (балансу) при розподілі повноважень

суб'єктів щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; принцип створення єдиного повноцінного інформаційного простору; принцип матеріально-технічної та фінансової забезпеченості; принцип взаємодії учасників процесу оптимізації суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Розглянемо їх детальніше [184, с. 49].

Принцип доцільності та наукової аргументованості оптимізації. За словником С. І. Ожегова термін «доцільність» визначається як відповідність явища або процесу певному стану, матеріальна або ідеальна модель якого виступає як мета [185, с. 802]. Зміст цього принципу полягає у практичній доцільності структурних змін та має спиратися на основні ідеї, концепції дослідження у сфері інтелектуальної власності. Адже будь-які масштабні зміни в органах державної влади мають бути дієвими та виваженими з урахуванням усіх напрацювань у практичній сфері та сфері наукових досліджень [122].

Цей принцип полягає у тому, що на початку здійснення оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності не потрібно нехтувати таким його етапом як обговорення та вивчення питання доцільності здійснення такої оптимізації (створення нового чи ліквідація вже існуючого державного органу щодо охорони прав у сфері інтелектуальної власності, надання чи обмеження повноважень у відповідній сфері, тощо) науковцями, обґрунтування та висловлення ними наукової думки щодо необхідності та практичної доцільності внесення змін у чинне законодавство, яке регулює відносини, що виникають у сфері правової охорони права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності. Необхідно зауважити, що від того, як саме трансформується система суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, залежить рівень ефективності здійснення такої правової охорони, рівень забезпеченості інтелектуальних прав авторів творів наукового характеру, авторів наукових відкриттів.

Принцип участі громадськості в процесі оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності за допомогою громадського контролю. Громадський контроль, як вид соціального контролю, здійснюється об'єднаннями громадян та окремими громадянами. Як показує практика, громадський контроль є функцією громадянського суспільства, тому є способом залучення населення до управління суспільством та державою. Він є важливою формою реалізації демократії, оскільки дає можливість населенню брати участь у державному управлінні, у вирішенні державних і суспільних справ, активно впливати на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування [186, с. 74]. На думку Н. К. Дніпренко, громадський контроль представляє собою комплекс заходів, спрямований на отримання об'єктивної інформації про діяльність органів влади, що здійснюється інститутами громадянського суспільства на засадах прозорості і фаховості [187]. У свою чергу, А. С. Крупник громадський контроль розглядає як інструмент громадської оцінки ступеня виконання органами влади та іншими підконтрольними об'єктами їхніх соціальних завдань [188, с. 3]. Отже, підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що принцип участі громадськості відіграє важливу роль в процесі оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, оскільки громадська думка під час обговорення проблем правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, розробки нормативно-правових актів у зазначеній сфері має важливе значення та сприяє більш детальному вивченню питань у зазначеній проблематиці та виробленню конструктивних шляхів вирішення, а також врахуванню їх при формуванні повноважень органів державної влади, які реалізують державну політику у сфері інтелектуальної власності.

Принцип узгодженості та плановості дій суб'єктів оптимізації такої системи. В процесі нашого дослідження ми відзначали, що оптимізація системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це процес, тому задля досягнення

більш високого результату такої оптимізації суб'єкти, які її здійснюють, повинні спочатку запропонувати відповідний план узгоджених дій щодо реформування системи правової охорони права інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, та розробити механізми його впровадження. Одним із таких нормативно-правових актів є Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, яка була затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р (про яку вже йшла мова вище), у ній передбачено основні напрями реформування.

Проаналізувавши норми концепції, хочемо зауважити, що основною запорукою успішності здійснення оптимізації є безпосередньо комплексність та системність напрямів реформування правової охорони права інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності. Це полягає в тому, що дії, які передбачені концепцією, повинні запроваджуватись комплексно у трьох таких напрямках як: удосконалення інституційної системи державного управління у сфері інтелектуальної власності; удосконалення національного законодавства та приведення його у відповідність до міжнародних норм, удосконалення системи колективного управління майновими авторськими правами.

Принцип комплексного підходу до оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності полягає в тому, що досягнення мети такої оптимізації можливе лише після: 1) загальної оцінки стану існуючої системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) проведення загальної оцінки чинного національного законодавства, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) оцінки якості нормативно-правових актів, які регулюють діяльність та визначають повноваження суб'єктів правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) проведення оцінки відповідності національного законодавства у сфері

інтелектуальної власності міжнародному законодавству та законодавству ЄС;
5) виявлення та оцінки існуючих проблем сучасної системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Принцип відповідності процесу оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності нормам міжнародного права. Статтею 9 Конституції України передбачено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [29]. Цей принцип означає, що процес оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності повинен здійснюватися, враховуючи міжнародні норми, та відповідати міжнародним стандартам. І у разі виникнення суперечностей між нормами національного законодавства та міжнародними нормами застосовуються останні.

Принцип дотримання паритету (балансу) при розподілі повноважень суб'єктів щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Даний принцип полягає в тому, що у процесі створення нових органів, які реалізують політику у сфері інтелектуальної власності, в тому числі і щодо наукової діяльності та реорганізації вже існуючих, суб'єкти оптимізації, наділяючи відповідні органи повноваженнями, перш за все повинні уникати дублювання таких повноважень та забезпечити рівномірний їх розподіл між органами.

Принцип створення єдиного повноцінного інформаційного простору у сфері охорони прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності. Єдиний інформаційний простір — це сукупність баз і банків даних, технологій їх ведення та використання, інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж, що функціонують на основі єдиних принципів і за загальними правилами, що забезпечує інформаційну взаємодію організацій і громадян, а також задоволення їх інформаційних потреб [189, с. 221]. В іншому контексті

розуміє інформаційний простір М. Яковенко, а саме як домінуючу складову сучасного простору культури, що визначає рівень, характер і спрямованість культурного розвитку та зумовлює її провідні елементи: наукові, духовні та естетичні [190, с. 26]. В свою чергу, Є. А. Макаренко під єдиним інформаційним простором країни пропонує розуміти сукупність інформаційних ресурсів та інформаційної інфраструктури, що дає можливість на основі єдиних принципів і за загальними правилами забезпечувати безпечну інформаційну взаємодію держави, організацій і громадян за їх рівної доступності до відкритих інформаційних ресурсів, а також максимально повне задоволення їх інформаційних потреб на усій території держави за збереження балансу інтересів на входження у світовий інформаційний простір та забезпечення національного інформаційного суверенітету [191, с. 195].

Слушною вважаємо думку І. В. Кравчука, Р. В. Коробського з приводу того, що формування і розвиток єдиного інформаційного простору України і, зокрема, відповідних державних інформаційних ресурсів є міжгалузєвою та міжрегіональною проблемою, яка потребує вирішення складних організаційних і техніко-технологічних питань, а також врахування соціально-економічних, правових і політичних аспектів інформатизації суспільства [192, с. 147]. Таким чином, принцип створення єдиного повноцінного інформаційного простору у сфері охорони прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності полягає у створенні необхідних інформаційних ресурсів, які б сприяли обміну інформацією щодо стану правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, запровадження інформаційних технологій, які б сприяли підвищенню рівня автоматизації більшості дій органів державної влади, які реалізують політику у сфері наукової діяльності.

Принцип матеріально-технічної та фінансової забезпеченості. Сьогодні відсутній чіткий та прозорий порядок визначення обсягів державного фінансування на реформування органів, що забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері інтелектуальної власності. Це може мати наслідком, з одного боку, нераціональний розподіл, акумулювання та

використання як державних фондів коштів, так і тих, що виділяються міжнародними інституціями, а з іншого — може мати місце недофінансування окремих сфер, що, у свою чергу, матиме наслідком низьку ефективність втілення у життя Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні [122, с. 188]. Необхідно зауважити, що фінансове та матеріально-технічне забезпечення має неабиякий вплив на розвиток сфери інтелектуальної власності щодо наукової діяльності, оскільки здійснення процесу оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності неможливе без фінансової та матеріально-технічної бази. Реформування системи органів державної влади, які реалізують державну політику у сфері інтелектуальної власності, є витратним процесом, тому в процесі створення нових суб'єктів правової охорони права інтелектуальної власності та реорганізації вже існуючих необхідно не тільки визначити механізм впровадження окремих напрямків реформування, але й необхідно для цього визначати відповідний бюджет та здійснювати належне матеріально-технічне забезпечення з метою раціонального розподілу та використання виділених державою коштів на таке реформування.

Так, Національною стратегією розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року визначено напрямки підвищення розвитку сфери інтелектуальної власності, а саме: забезпечення необхідних фінансових і матеріально-технічних умов функціонування державної системи охорони інтелектуальної власності; запровадження системи значимих економічних стимулів (податкових, кредитних, страхових та ін.) щодо створення та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності; запровадження грантів, премій, стипендій та інших заохочень у системі освітніх, наукових і науково-дослідних установ за напрямом модернізації інструментів використання та просування інтелектуальної власності; збільшення бюджетного фінансування програм підготовки та підвищення кваліфікації фахівців Національної системи інтелектуальної власності (суддів, працівників правоохоронних та

контролюючих органів, тощо); залучення інвестицій приватного сектору в наукові дослідження, інновації та охорону інтелектуальної власності; залучення позабюджетних джерел фінансування через участь у проектах і програмах зовнішньої та технічної фінансової допомоги з боку донорів у межах сфери інтелектуальної власності [128].

Принцип взаємодії учасників в процесі оптимізації суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. У енциклопедичному словнику В. І. Шинкарука взаємодія визначається як філософська категорія, яка відображає особливий тип відношення між об'єктами, при якому кожен з об'єктів діє (впливає) на інші об'єкти, приводячи їх до зміни, і водночас зазнає дії (впливу) з боку кожного з цих об'єктів, що, у свою чергу, зумовлює зміну його стану [193, с. 512]. У свою чергу, Х. В. Приходько під взаємодією пропонує розуміти процес впливу різних об'єктів один на одного, їх взаємозв'язок, взаємообумовленість, взаємоперехід, породження одним об'єктом іншого. Вона має об'єктивний і універсальний характер. У ній відображуються взаємний зв'язок усіх структурних рівнів матерії, спосіб її існування, форми руху, матеріальна єдність світу. Основа взаємодії — причинно-наслідковий зв'язок [194, с. 48]. С. Л. Недов стверджує, що взаємодія проявляється в процесі взаємовпливу і використання можливостей один одного для досягнення власних цілей. Він наголошує на тому, що взаємодія виникає там і тоді, коли взаємозв'язок між суб'єктами об'єднаний спільною метою [195, с. 125]. Таким чином, взаємодія учасників процесу оптимізації суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це відповідний процес, який полягає у взаємному впливові, співпраці органів державної влади, які реалізують державну політику щодо інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, урядових та неурядових організацій, різних громадських формувань (громадських організацій), самих авторів та інших суб'єктів у напрямку забезпечення ефективності такої оптимізації та створення дієвої системи правової охорони інтелектуальних прав авторів творів наукового

характеру та авторів наукових відкриттів шляхом передання такими суб'єктами набутого досвіду, обміну інформацією, проведення публічних обговорень, колективних переговорів, конференцій (здійснення соціального діалогу).

Також слід зауважити, що взаємодія як форма державного управління відіграє велику роль безпосередньо і під час забезпечення правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. Взаємодія між суб'єктами правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності полягає у здійсненні ними відповідних координаційних дій, у розробці спільних напрямів діяльності [196, с. 66]. Так, наприклад, Департамент інтелектуальної власності відповідно до Положення про департамент інтелектуальної власності, затвердженого Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15.06.2017 р. № 871, організовує міжвідомчу взаємодію та забезпечує комунікацію департаменту з іншими самостійними структурними підрозділами Мінекономрозвитку та структурними підрозділами Секретаріату Кабінету Міністрів України з питань, які потребують спільного вирішення; організовує та забезпечує взаємодію між підприємствами, установами та організаціями, що належать до сфери управління Мінекономрозвитку і проводять діяльність у сфері інтелектуальної власності [123]. Аналізуючи вищенаведені норми, необхідно зазначити, що департамент здійснює як внутрішню взаємодію з іншими структурними підрозділами Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, так і зовнішню — з іншими органами державної влади, громадськими організаціями.

Ще одним нормативно-правовим актом, який регулює діяльність та визначає напрямки взаємодії органів правової охорони права інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, є Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 647 «Про затвердження Порядку взаємодії підрозділів митниці при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності» [197], в якому зазначено, що в структурі митниці діє спеціальний підрозділ, діяльність якого спрямовується безпосередньо на забезпечення належного захисту права

інтелектуальної власності. Також в наказі акцентовано увагу на такій формі взаємодії підрозділів митниці як надання інформації щодо питань, пов'язаних із сприянням захисту прав інтелектуальної власності шляхом програмно-інформаційного комплексу ЄАІС Держмитслужби України «Митний реєстр об'єктів права інтелектуальної власності».

Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 90 «Про утворення Ради з питань інтелектуальної власності», Рада під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, експертами, а також здійснює координацію взаємодії органів виконавчої влади у сфері інтелектуальної власності [198].

Державні інспектори з питань інтелектуальної власності в процесі своєї діяльності щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності взаємодіють з іншими контролюючими та правоохоронними органами, зокрема, органами МВС, ДФС, а також з центральними та місцевими органами виконавчої влади, державними, громадськими та іншими організаціями чи фізичними особами, уповноваженими представляти інтереси суб'єкта права інтелектуальної власності [124]. Також вони взаємодіють із засобами масової інформації у таких формах як публікація статей в журналах та інформації в Інтернеті, виступ на телебаченні, проведення навчально-методичної роботи серед правоохоронних органів, тощо.

Аналізуючи вищевикладене, а також сучасний стан взаємодії суб'єктів правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, та враховуючи існуючі проблеми такої взаємодії, пропонуємо основні напрями її удосконалення, а саме: 1) посилення співпраці між науковцями й органами державної влади, громадськими організаціями, іншими суб'єктами щодо забезпечення дотримання відповідних немайнових та майнових прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, тощо); 2) розробка чіткого

спільного плану дій щодо підвищення рівня правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) підвищення ролі громадськості шляхом забезпечення здійснення належного громадського контролю за дотриманням немайнових та майнових прав авторів на результати наукової діяльності; 4) забезпечення конструктивного діалогу між суб'єктами правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 5) проведення спільних координаційних нарад органів державної влади та громадських організацій щодо питань удосконалення правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Висновки до розділу 3

1. Під оптимізацією системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності запропоновано розуміти цілеспрямований процес, який полягає в удосконаленні системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності шляхом внесення відповідних змін до чинного законодавства (визначення оптимальних складових системи для повноцінного її функціонування, оптимальних повноважень суб'єктів відповідної системи, тощо) з метою підвищення ефективності діяльності суб'єктів такої системи у напрямку забезпечення належної правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

2. До ознак оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності слід віднести такі: 1) є комплексним цілеспрямованим процесом; 2) має відповідний об'єкт впливу: прямий, тобто в процесі оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері

наукової діяльності спочатку здійснюється безпосередній вплив на чинне національне законодавство, яке врегульовує діяльність таких суб'єктів, визначає їх завдання, функції, повноваження у зазначеній сфері, а також відповідальність; непрямий, тобто зміна системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності можлива лише шляхом внесення змін до чинного законодавства у сфері інтелектуальної власності та прийняття відповідних нормативно-правових документів; 3) притаманний відповідний суб'єктний склад, який безпосередньо здійснює цей процес оптимізації (до суб'єктів оптимізації належать не усі суб'єкти адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а лише ті, які наділені повноваженнями до створення та ліквідації суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, створення нового та внесення змін у чинне законодавство, яке регулює питання охорони права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності, визначає суб'єктів такої охорони, їх адміністративно-правовий статус, напрями у діяльності щодо охорони таких прав) (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України); 4) наявна чітка мета — підвищення ефективності діяльності суб'єктів системи у напрямку забезпечення належної правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

3. Оптимізація системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як процес має відповідні складові елементи, до яких належать суб'єкти такої оптимізації, об'єкти оптимізації, основні завдання оптимізації, принципи оптимізації.

4. Суть основних завдань оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності зводиться до: 1) забезпечення ефективного функціонування системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) підвищення рівня протидії правопорушенням у сфері

інтелектуальної власності на результати наукової діяльності; 3) створення ефективних механізмів дотримання законодавства у сфері інтелектуальної власності на результати наукової діяльності у цифровому середовищі; 4) зміцнення співробітництва та взаємодії між органами, установами, організаціями, діяльність яких спрямована на забезпечення правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 5) створення у структурах державних органів, задіяних у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності (МВС, митних органах, тощо), спеціальних підрозділів; 6) удосконалення практичних механізмів підвищення рівня інституційного потенціалу суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 7) розробка та запровадження суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності ефективних механізмів оцінювання причин та масштабів порушень прав інтелектуальної власності авторів творів наукового характеру, авторів наукових відкриттів; 8) підвищення рівня міжнародного співробітництва та співпраці з установами ЄС у сфері інтелектуальної власності.

5. Досягнення мети оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності можливе лише після: 1) загальної оцінки стану існуючої системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) проведення загальної оцінки чинного національного законодавства, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) оцінки якості нормативно-правових актів, які регулюють діяльність та визначають повноваження суб'єктів правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) проведення оцінки відповідності національного законодавства у сфері інтелектуальної власності міжнародному законодавству та законодавству ЄС; 5) виявлення та оцінки існуючих проблем сучасної системи суб'єктів

адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

6. Запропоновано власний перелік принципів оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а саме: 1) загальні принципи: верховенства права, законності, відкритості, прозорості, стабільності, відповідальності, тощо; 2) спеціальні принципи: принцип доцільності та наукової аргументованості оптимізації; принцип участі громадськості в процесі оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності за допомогою громадського контролю; принцип узгодженості та плановості дій суб'єктів оптимізації такої системи; принцип відповідності процесу оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності нормам міжнародного права; принцип дотримання паритету (балансу) при розподілі повноважень суб'єктів щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; принцип підконтрольності суб'єктів адміністративно-правової охорони; принцип створення єдиного повноцінного інформаційного простору; принцип матеріально-технічної та фінансової забезпеченості; принцип взаємодії учасників в процесі оптимізації суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

7. Взаємодія учасників процесу оптимізації суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності — це відповідний процес, який полягає у взаємному впливові, співпраці органів державної влади, які реалізують державну політику щодо інтелектуальної власності, в тому числі і у сфері наукової діяльності, урядових та неурядових організацій, різних громадських формувань (громадських організацій), самих авторів та інших суб'єктів у напрямку забезпечення ефективності такої оптимізації та створення дієвої системи правової охорони інтелектуальних прав авторів творів наукового характеру та авторів наукових

відкриттів шляхом передання такими суб'єктами набутого досвіду, обміну інформацією, проведення публічних обговорень, колективних переговорів, конференцій (здійснення соціального діалогу), тощо.

8. До пріоритетних напрямів удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, слід віднести такі: 1) адаптація та гармонізація національного законодавства, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності, до норм і стандартів міжнародного права; 2) систематизація чинного законодавства у сфері правової охорони права інтелектуальної власності шляхом прийняття комплексного кодифікованого нормативно-правового акта — Кодексу інтелектуальної власності (з метою уникнення дублювань норм паралельно з прийняттям кодексу необхідно внести численні зміни у Цивільний кодекс України, закони України у досліджуваній сфері шляхом прийняття відповідного Закону України «Пронесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України у сфері інтелектуальної власності»); 3) урегулювання питання правової охорони права інтелектуальної власності на наукові відкриття шляхом визначення окремого розділу у Кодексі інтелектуальної власності; 4) більш детальне врегулювання питання правової охорони права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності шляхом визначення окремого розділу у Кодексі інтелектуальної власності; 5) визначення у Кодексі інтелектуальної власності положень, які визначатимуть Національну систему охорони інтелектуальної власності в Україні; 6) у найкоротші строки ліквідувати створено нещодавно Державну організацію «Національний офіс інтелектуальної власності» та розробити та прийняти Положення про створення Національного органу інтелектуальної власності відповідно до положень Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні; 7) у найкоротші строки прийняття відповідного нормативно-правового акта про реорганізацію Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності»; 8) підвищення

рівня адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

9. До напрямів удосконалення взаємодії суб'єктів правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності запропоновано віднести такі: 1) посилення співпраці між науковцями й органами державної влади, громадськими організаціями, іншими суб'єктами щодо забезпечення дотримання відповідних немайнових та майнових прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, тощо); 2) розробка чіткого спільного плану дій щодо підвищення рівня правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) підвищення ролі громадськості шляхом забезпечення здійснення належного громадського контролю за дотриманням немайнових та майнових прав авторів на результати наукової діяльності; 4) забезпечення конструктивного діалогу між суб'єктами правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 5) проведення спільних координаційних нарад органів державної влади та громадських організацій щодо питань удосконалення правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності та особливостей адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні та окресленні напрямків удосконалення адміністративного законодавства у цій сфері. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень та рекомендацій, основними з яких є наступні:

1. Право інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності визначено як систему особистих немайнових прав інтелектуальної власності та (або) майнових прав інтелектуальної власності суб'єктів наукової діяльності (наукових працівників, науково-педагогічних працівників, аспірантів, докторантів, інших учених, наукових установ тощо) або інших суб'єктів щодо володіння, користування та розпорядження належними їм відповідно до закону (договору) результатами наукової діяльності – науковими результатами.

До особливостей права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони запропоновано віднести такі: 1) охорона та захист такого права реалізуються за допомогою адміністративних, а не цивільно-правових способів; 2) в основі охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності лежать адміністративні методи і засоби управління такою охороною; 3) режим охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності встановлюється не цивільним, а адміністративним законодавством; 4) стан дотримання права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності залежить від ефективності діяльності органів державної влади, одним із основних завдань яких є охорона такого права.

2. Адміністративно-правову охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності визначено як діяльність органів державного управління, яка спрямована на вжиття відповідних заходів профілактики вчинення правопорушень щодо інтелектуальної власності у сфері наукової

діяльності засобами адміністративного права, підтримання стабільної ситуації у сфері забезпечення права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності, виявлення та відновлення порушених немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності, притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

До системи заходів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності віднесено: 1) розроблення та прийняття нормативно-правових актів, які регулюють питання охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) формування та проведення державної політики, що стосується охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) впровадження державних програм щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) здійснення Міністерством економічного розвитку і торгівлі України державної реєстрації прав автора на результати наукової діяльності (твори науки) за його заявкою, а також реєстрації договорів, які стосуються права автора на наукові результати, та ведення відповідного реєстру; 5) здійснення державного та громадського контролю за дотриманням національного законодавства, яке регулює питання інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 6) заборону будь-якої діяльності фізичних та юридичних осіб, яка створює загрозу порушення прав інтелектуальної власності на результати наукової діяльності.

3. Сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні характеризується такими особливостями: 1) наявна розгалужена система нормативно-правових актів щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, що ускладнює застосування їх на практиці; 2) правове регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності перебуває в процесі розвитку; 3) відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який би врегулював питання охорони права інтелектуальної власності у сфері

наукової діяльності, визначив би правовий режим наукових результатів як об'єктів права інтелектуальної власності, систему суб'єктів такої охорони, напрямки їх діяльності, повноваження, форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 4) не вирішено питання щодо визначення на нормативно-правовому рівні національної системи охорони інтелектуальної власності; 5) не прийнято положення про створення Національного органу інтелектуальної власності; 6) необхідною є імплементація міжнародно-правових норм у національне законодавство, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

4. Запропоновано перелік елементів механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, а саме основні елементи, без яких механізм не може апріорі функціонувати: 1) адміністративно-правові норми, які врегульовують питання щодо охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) адміністративно-правові відносини, які виникають у процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) акти безпосередньої реалізації суб'єктами адміністративно-правових відносин, які виникають у процесі здійснення охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, своїх прав та обов'язків; 4) форми та методи адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; допоміжні (факультативні) елементи, наявність чи відсутність яких залежить від певних обставин: а) акти застосування адміністративно-правових норм суб'єктами охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; б) адміністративна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

5. До системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні належать: 1) за обсягом поширеності діяльності суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності: міжнародні

(наприклад, Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), Міжнародна конфедерація товариств авторів і композиторів, що об'єднує авторські організації з усього світу (CISAC)), міждержавні (Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності) та внутрішньодержавні (органи виконавчої, судової влади тощо); 2) за правовою природою створення: державні суб'єкти (органи виконавчої влади (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Рада з питань інтелектуальної власності тощо), судові органи (Вищий суд з питань інтелектуальної власності), державні органи зі спеціальним статусом, наукові установи (Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, державні підприємства та організації (Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент), Державна організація «Українське агентство з авторських та суміжних прав» (ДО УААСП), Державне підприємство «Інтелзахист», Національний офіс інтелектуальної власності (НОІВ)) та недержавні (громадські організації, наприклад Асоціація авторів наукових відкриттів України); 3) за напрямками діяльності: а) суб'єкти, діяльність яких безпосередньо спрямована на здійснення адміністративно-правової охорони (в широкому її розумінні, яке включає і захист) права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (наприклад, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство внутрішніх справ, прокуратура, Вищий суд з питань інтелектуальної власності); б) суб'єкти, які не мають прямих функцій і завдань щодо інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності, але виконують особливу роль у формуванні чи забезпеченні сприятливих умов для створення та використання інтелектуальної власності (наприклад, Міністерство юстиції України, Національна академія наук України, Національна академія правових наук України тощо).

6. Виокремлено наступні форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні: 1) основні: а) превентивні – спрямовані на запобігання порушенням права інтелектуальної

власності; б) захисні – форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, що застосовуються у разі виявлення вчиненого порушення; 2) допоміжні – дії організаційного та матеріально-технічного характеру, які здійснюються суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності з метою реалізації інших зазначених вище форм, а також планування та організації своєї діяльності.

До методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності запропоновано віднести: метод субординації, метод координації, метод контролю, метод встановлення нормативів (стандартизації), дозвільно-реєстраційний метод.

7. Виокремлено особливості складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 51-2 КУпАП «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності»: 1) об'єктом адміністративних порушень права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності завжди виступають права інтелектуальної власності (як майнові, так і немайнові), суспільні відносини у сфері охорони прав інтелектуальної власності у галузі наукової діяльності – авторських і суміжних прав, прав на наукове відкриття; 2) відповідний склад адміністративного правопорушення є формальним, тобто момент вчинення правопорушення не пов'язується із завданням конкретної матеріальної шкоди чи збитків потерпілим особам, об'єктивна сторона правопорушень не характеризується обов'язковістю завдання шкоди суспільним відносинам, настання негативних наслідків відповідного діяння. Порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності вважається адміністративним правопорушенням та визнається вчиненим уже з моменту вчинення відповідних дій, що передбачені диспозицією статті 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення; 3) адміністративне стягнення, яке визначене санкцією ст. 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, передбачене у вигляді штрафу. Такий стан правового регулювання адміністративної відповідальності за порушення прав

інтелектуальної власності, зокрема встановлений розмір адміністративного стягнення, не забезпечує досягнення тієї мети, з якою його застосовують, – запобігання вчиненню нових правопорушень, а також свідчить про недостатню охорону прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

8. До пріоритетних напрямів удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, запропоновано віднести: 1) адаптацію та гармонізацію національного законодавства, яке регулює питання правової охорони права інтелектуальної діяльності у сфері наукової діяльності, до норм і стандартів міжнародного права; 2) систематизацію чинного законодавства у сфері правової охорони права інтелектуальної власності шляхом прийняття комплексного кодифікованого нормативно-правового акта – Кодексу інтелектуальної власності; 3) урегулювання питання правової охорони права інтелектуальної власності на наукові відкриття шляхом визначення окремого розділу у Кодексі інтелектуальної власності; 4) урегулювання питання правової охорони права інтелектуальної власності на результати наукової діяльності шляхом визначення окремого розділу в Кодексі інтелектуальної власності; 5) визначення в Кодексі інтелектуальної власності положень, які визначатимуть Національну систему охорони інтелектуальної власності в Україні; 6) прийняття Положення про створення Національного органу інтелектуальної власності відповідно до положень Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні.

9. Встановлено, що основними завданнями оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності є такі: 1) забезпечення ефективного функціонування системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 2) підвищення рівня протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності на результати наукової діяльності; 3) створення ефективних механізмів дотримання законодавства у сфері інтелектуальної власності на результати наукової діяльності у цифровому

середовищі; 4) зміцнення співробітництва та взаємодії між органами, установами, організаціями, діяльність яких спрямована на забезпечення правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 5) створення у структурах державних органів, задіяних у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності, спеціальних підрозділів; 6) удосконалення практичних механізмів підвищення рівня інституційного потенціалу суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 7) розроблення та запровадження суб'єктами адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності ефективних механізмів оцінювання причин та масштабів порушень прав інтелектуальної власності авторів творів наукового характеру, авторів наукових відкриттів; 8) підвищення рівня міжнародного співробітництва та співпраці з установами ЄС у сфері інтелектуальної власності.

До напрямів удосконалення взаємодії суб'єктів правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності запропоновано віднести такі: 1) посилення співпраці між науковцями й органами державної влади, громадськими організаціями, іншими суб'єктами щодо забезпечення дотримання відповідних немайнових та майнових прав інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності (проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів тощо); 2) розроблення чіткого спільного плану дій щодо підвищення рівня правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) підвищення ролі громадськості шляхом забезпечення здійснення належного громадського контролю за дотриманням немайнових та майнових прав авторів на результати наукової діяльності; 4) забезпечення конструктивного діалогу між суб'єктами правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 5) проведення спільних координаційних нарад органів державної влади та громадських організацій щодо питань удосконалення правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Христинченко Н. П. Суб'єкти наукової діяльності в Україні. *Наше право*. 2014. № 5. С. 50–53.
2. Философский словарь / Под ред. И. Т. Фролова. 4-е изд. Москва: Политиздат, 1980. 444 с.
3. Абракітов В. Е. Курс лекцій «Основи наукових досліджень» (для студентів 4 курсу денної форми навчання галузь знань 1702 «Цивільна безпека» напряму підготовки 6.170202 «Охорона праці») / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ, 2014. 130 с.
4. Рассудовский В. А. Государственная организация науки в СССР (правовые вопросы). Москва: Юридическая литература, 1971. 248 с.
5. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2007. 624 с.
6. Горелов А. Концепции современного естествознания Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1998. 512 с.
7. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 3. Ст. 25.
8. Козловський Ю. М. Наукова діяльність вищого навчального закладу: *Випуск 1: Наука як сфера людської діяльності: науково-методичні рекомендації*. Львів: Сполом, 2009. 28 с.
9. Рубинштейн С. Л. Принцип творческой самодеятельности (К философским основам современной педагогики). *Вопросы психологии*. 1986. № 4. С. 101–109.
10. Пташнік Л. І. Процес і зміст творчої діяльності майбутнього вчителя. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Сер.: Педагогічна*. 2013. Вип. 19. С. 177–180.
11. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика: наук.-практ. вид.: у 4 т. / за заг. ред. О. Д. Святоцького. Т. 1: Право інтелектуальної

власності / С. О. Довгий, В. С. Дробязко, В. О. Жаров та ін.; за ред. В. М. Литвина, С. О. Довгого. Київ: Ін Юре, 1999. 500 с.

12. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. Ст. 168.

13. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: підруч. для студ. вищих навч.закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрошук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; за ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 696 с.

14. Еннан Р. Є. Сутність права інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 38. С. 46–55.

15. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. Київ: НТУУ «КПІ», 2012. 238 с.

16. Золота Л. В. Поняття та ознаки наукової діяльності. *Європейські перспективи*. 2019. № 1. С. 68–73.

17. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності: Міжнародний документ від 14.07.1967 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_169

18. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40–44. Ст. 356.

19. Сергеев А. П. Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации: ученик. Издание второе, переработанное и дополненное. Москва: ПРОСПЕКТ, 1999. 752 с.

20. Харитоновна О. І. Правова природа права інтелектуальної власності. *Наукові праці Одеської національної юридичної академії* / голов. ред. С. В. Ківалов; МОН України, ОНЮА. Одеса: Юрид. л-ра, 2008. Т. VII. С. 144–151.

21. Золота Л. В. Визначення поняття та змісту права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони. *Наше право*. 2019. № 1. С. 42–48.

22. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64.

23. Шевелева Т. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття. *Інтелектуальна власність*. 2004. № 4. С. 4–5.
24. Харченко В. Б. Наукове відкриття як об'єкт права інтелектуальної власності на предмет кримінально-правової охорони. *Часопис Академії адвокатури України*. 2009. № 4. С. 1–7.
25. Мельник О. М. Охорона інтелектуальної власності в Україні. *Форум права*. 2014. № 2. С. 258–261.
26. Методика та організація наукових досліджень: навчальний посібник / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
27. Мосьондз С. О. Адміністративне право України у визначеннях та схемах: навч. посіб. Київ: Прецедент, 2006. 176 с.
28. Салманова О. Ю. Адміністративно-правові засоби забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху: дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Харків, 2002. 232 с.
29. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
30. Коросташова І. М. Адміністративно-правова охорона: загальнотеоретичні аспекти. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право*. 2015. № 2. С. 66–72.
31. Про кінематографію: Закон України від 13.01.1998 № 9/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 22. Ст. 114.
32. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21.12.1993 № 3759-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 10. Ст. 43.
33. Про видавничу справу: Закон України від 05.06.1997 № 318/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 32. Ст. 206.
34. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних: Закон України від 23.03.2000 № 1587-ІІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 24. Ст. 183.

35. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
36. Витрук Н. В. Верность Конституции / Российская академия правосудия. Москва: Изд-во РАП, 2008. 272 с.
37. Венедіктова І. В. Цивільно-правовий захист та охорона авторського права. *Форум права*. 2007. С. 24–29.
38. Малєин М. С. Гражданский закон и права личности в СРСР. Москва, 1981. 192 с.
39. Галянтич М. Адміністративно-правовий захист прав суб'єктів промислової власності. *Інтелектуальна власність*. 2001. № 1–2. С. 14–17.
40. Вавженчук С. Я. Співвідношення понять «захист» та «охорона» трудових прав в чинному законодавстві. *Форум права*. 2010. № 1. С. 45–49.
41. Адміністративне право України: навчальний посібник: у 2-х томах / Галунько В. В., Олефір В. І., Пихтін М. П. та ін.; за заг. ред. В. В. Галунька. Херсон: ПАТ «Херсонська міська друкарня» 2011. Т. 1: Загальне адміністративне право. 320 с.
42. Плохой І. І. Поняття громадського порядку. *Форум права*. 2009. № 3. С. 500–505.
43. Адміністративно-правова охорона природи Української РСР / Шемшученко Ю. С., Погорілко В. Ф. К., 1973. 230 с.
44. Голосниченко І. П. Административно-правовые аспекты организации и деятельности вневедомственной охраны системы органов внутренних дел: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Киев, 1980. 231 с.
45. Книш В. І. Адміністративно-правова охорона тваринного світу та роль міліції у її здійсненні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2007. 187 с.
46. Пилипишин В. П. Поняття та основні риси державного управління. *Юридична наука і практика*. 2011. № 2. С. 10–14.
47. Zolota L. V., Ovcharenko N. M. «Problematic issues of intellectual property criminal protection in Ukraine». *Порушення прав інтелектуальної власності та боротьба з ними: матеріали V Всеукраїнської науково-*

практичної конференції (м. Київ, 7 грудня 2017 року). Київ: Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності, 2017. С. 35–40.

48. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF/print>

49. Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF>

50. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389.

51. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

52. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.

53. Запорожець І. Г. Охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності: теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2007. № 10. С. 45–50.

54. Осипов М. Ю. Правовое регулирование как динамическая система. *Право и политика*. 2006. № 11. С. 56–57.

55. Демків Р. Я. Правове регулювання як юридичне явище: окремі аспекти розуміння. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Серія Право. Випуск 34. Том 1. С. 19–23.

56. Мельник А. Г. Поняття та сутність регулювання земельних відносин. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Серія: Правознавство. 2013. Вип. 682. С. 91–95.

57. Золота Л. В. Національне законодавство щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності.

Актуальні дослідження правової та історичної науки: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 15 березня 2018 року) (РІНЦ). С. 10–15.

58. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 № 51/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 9. Ст. 56.

59. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері інтелектуальної власності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством економічного розвитку і торгівлі: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 № 912. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-2018-%D0%BF/sp:head>

60. Про затвердження Інструкції з оформлення державними інспекторами з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України матеріалів про адміністративні правопорушення: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 13.02.2019 № 217. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/an/55/RE33222.html

61. Про виконання повноважень державних інспекторів з питань інтелектуальної власності: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27.03.2019 № 518. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=1e3f03a7-b768-451d-aca2-780eccc1b0dd&title=NakazMinisterstvaEkonomichnogoRozvitkuITorgivliUkrainiVid27-03-2019-518->

[proVikonanniaPovnovazhenDerzhavnikhInspektorivZPitanIntelektualnoiVlasnosti](http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=1e3f03a7-b768-451d-aca2-780eccc1b0dd&title=NakazMinisterstvaEkonomichnogoRozvitkuITorgivliUkrainiVid27-03-2019-518-)

62. Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності, та форми припису щодо усунення порушень, виявлених під час проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності: Наказ

Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.01.2019 № 96. URL: [http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-](http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=feee444d-fa68-4e1b-87bd-)

[db8f7ee6f35a&tag=ZakonodavstvoUkrainiZPitanDerzhavnogoNagliadu-kontroliu-USferiIntelektualnoiVlasnosti](http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=feee444d-fa68-4e1b-87bd-db8f7ee6f35a&tag=ZakonodavstvoUkrainiZPitanDerzhavnogoNagliadu-kontroliu-USferiIntelektualnoiVlasnosti)

63. Проект Закону про охорону прав на наукові відкриття від 14.12.2004 № 6414. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=6414&skl=5

64. Модельний закон про охорону прав на наукові відкриття: Міжнародний документ від 07.04.2010 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_m98

65. Золота Л. В. Особливість правового регулювання права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Право і суспільство*. 2018. № 2. С. 129–135.

66. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.

67. Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою інтелектуальної власності України та Національним центром інтелектуальної власності Грузії Сакпатенті: Міжнародний документ від 23.09.2014. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/268_120

68. Угода про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності: Міжнародний документ від 19.11.2010. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_n31/conv

69. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Узбекистан про співробітництво у сфері охорони прав інтелектуальної власності: Міжнародний документ від 19.02.1998. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/860_115

70. Угода про співробітництво між Кабінетом Міністрів України і Всесвітньою організацією інтелектуальної власності: Міжнародний документ від 28.05.2002 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/999_003/print

71. Угода про співробітництво у сфері інтелектуальної власності між Кабінетом Міністрів України і Урядом Китайської Народної Республіки: Міжнародний документ від 18.11.2002. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156_001/print1175511658137986

72. Всесвітня конвенція про авторське право: Міжнародний документ від 06.09.1952. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_052/print

73. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 20.12.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770

74. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів: Міжнародний документ від 24.07.1971. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_051/print

75. Угода про співробітництво в галузі охорони авторського права і суміжних прав: Міжнародний документ від 24.09.1993. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_045/print

76. Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів: Міжнародний документ від 07.03.1978 р. (не набрав чинності). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/999_005

77. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 25.06.1993 № 3322-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 33. Ст. 345.

78. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 13. Ст. 222.

79. Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2017 № 320. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-2017-%D0%BF>

80. Деякі питання виконання Угоди про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з

питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 № 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/409-2012-%D0%BF>

81. Деякі питання надання Міністерством освіти і науки і Міністерством економічного розвитку і торгівлі (у сфері інтелектуальної власності) платних адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 550. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-2011-%D0%BF>

82. Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності, та форми припису щодо усунення порушень, виявлених під час проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.01.2019 № 96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0152-19>

83. Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: Указ Президента України від 31.05.2011 № 634/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634/2011>

84. Про Рекомендації парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування: Постанова Верховної Ради України від 27.06.2007 № 1243-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1243-16>

85. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Національна інноваційна система України: проблеми формування та реалізації»: Постанова Верховної Ради України від 27.06.2007 № 1244-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1244-16>

86. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних

викликів»: Постанова Верховної Ради України від 21.10.2010 № 2632-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2632-17>

87. Про затвердження Концепції розвитку національної системи правової охорони інтелектуальної власності: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.06.2002 № 321-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2002-%D1%80>

88. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 № 402-р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 44. Стор. 48, стаття 1625, код акта 82089/2016.

89. Золота Л. В. Сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. *Верховенство права*. 2019. № 1. С. 64–71.

90. Комісаров С. А. Механізм адміністративно-правової охорони міліцією відносин у сфері безпеки дорожнього руху: поняття, складові та гарантії забезпечення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2011. № 1. С. 173–180.

91. Мотьвилавка Е. Я. Теория регулятивного й охранительного права. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1990. 136 с.

92. Юзьков Л. П. Государственное управление в политической системе развитого социализма. Киев: Норма, 1983. 368 с.

93. Абрамова А. А. Эффективность механизма правового регулирования: автореф. дис.. на соискание учен. степени канд.. юрид. наук: спец. 12.00.01. Красноярск, 2006. 12 с.

94. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / Зайчук О. В., Бобровник С. В., Тарахович Т. І., Власов Ю. Л та ін.; під ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.

95. Адміністративне право України: основні поняття: навч. посіб. / І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський. Київ: ГАН, 2005. 231 с.

96. Адміністративне судочинство України: підручник / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Київ: Істина, 2008. 216 с.
97. Бедрак Н. О. Зміст та особливості механізму адміністративно-правового регулювання туристичної галузі. *Адміністративне право*. 2009. № 6. С. 56–59.
98. Валькова Є. В. Зміст та структура механізму адміністративно-правового регулювання у сфері охорони права інтелектуальної власності. *Форум права*. 2012. № 3. С. 84–88.
99. Золотая Л. В. Содержание и структура механизма административно-правовой охраны права интеллектуальной собственности в сфере научной деятельности. *Понятие и признаки принципов осуществления адвокатской деятельности в Украине. Право и политика (Кыргызская Республика)*. 2017. № 4. С. 122–128.
100. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.
101. Юридична енциклопедія: В 6 т. / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: Українська енциклопедія, 2003. Т–5: П–С. 736 с.
102. Тарахонич Т. І. Механізм правового регулювання: теоретико-правові аспекти. *Правова держава*. Вип. 13. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. С. 105–106.
103. Адміністративне право України: підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. Коломоєць Т. О. Київ: Істина, 2008. 219 с.
104. Галуцько В. В. Адміністративно-правова охорона права власності в Україні»: дис. ... доктора юрид. наук. 12.00.07. Харків, 2003. 393 с.
105. Загальна теорія держави і права: підруч. / М. В. Цвік, О.В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. Харків: Право, 2010. 584 с.
106. Административное право Украины: учебник / под общ. ред. С. В. Кивалова. Харьков: Одиссей, 2004. 880 с.
107. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

108. Шевченко Е. О. Визначення поняття адміністративно-правових відносин з урахуванням пріоритетного значення та ролі в них суб'єкта адміністративного права (на прикладі адміністративного суду). *Форум права*. 2011. № 1. С. 1116–1122.
109. Гордєєв В. В. Правова природа юридичного факту. *Держава і право*. Вип. 51. С. 732–737.
110. Гнатюк М. Д. Реалізація правових норм: поняття та значення. *Держава і право. Юрид. і політ. науки*: зб. наук. пр. 2004. Вип. 27. С. 79–85.
111. Фалькина Т. Ю. Формы реализации права и механизм их осуществления: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Уральский юрид. ин-т МВД РФ. Екатеринбург, 2007. 220 с.
112. Адміністративне право України: Академічний курс: підручник: у 2 т. / В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. В. Зуй та ін.; голова ред. кол. В. Б. Авер'янов. Київ: Юридична думка, 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с.
113. Донченко О. І. Особливості правозастосування як форми реалізації норм права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2014. № 11. Том 1. С. 40–42.
114. Печуляк В. Адміністративна відповідальність: новий погляд та поняття. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 4. С. 61–66.
115. Литвин І. Сутність системи суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері надання освітніх послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 5. С. 63–66.
116. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2007. 992 с.
117. Дараганова Н. В. Дискусійні питання класифікації суб'єктів адміністративного права (на прикладі екіпажу повітряного судна України). *Вісник НТУУ «КПІ»*. Політологія. Соціологія. Право. 2010. № 4-1. С. 227–232.
118. Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / В. В. Галунько, В. І. Курило, С. О. Короєд, О. Ю. Дрозд, І. В. Гиренко та ін. Херсон: Грінь Д. С., 2015. 272 с.

119. Бахрах Д. Н. Административное право: учебник для вузов. Москва: БЕК, 1996. 368 с.
120. Коротких А. Система суб'єктів адміністративної юрисдикції в Україні та перспективи її розвитку. *Публічне право*. 2013. № 3 (11). С. 77–84.
121. Михальський О. А. Система субъектов противодействия правонарушениям в сфере интеллектуальной собственности в Украине. *Международный научно-практический журнал «Право и Закон»*. 2017. № 1. С. 127–131.
122. Михальський О. О. Адміністративно-правова протидія правопорушенням у сфері інтелектуальної власності в Україні: дисертація ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Суми: НДІ публічного права; СумДУ, 2017. 254 с.
123. Про затвердження Положення про департамент інтелектуальної власності: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15 червня 2017 року № 871. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0871731-17>
124. Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 р. № 674. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2002-%D0%BF>
125. Про організацію діяльності підрозділів державної служби боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03.09.2012 № 769. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1588-12#n21>
126. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 № 3659-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст. 472.
127. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. С. 7, ст. 545.
128. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період до 2020 року. URL: <http://sips.gov.ua/ua/project-ip-strategy28082014>

129. Особливості проведення експертних досліджень, пов'язаних з літературними творами наукового характеру. URL: <https://ics.gov.ua/expert/useful/publications/359367/>

130. Методика проведення судових експертиз літературних творів, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 02 травня 2012 (реєстраційний код 13.1.1.01). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>

131. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 281. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF>

132. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 630. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF>

133. Статут Національної академії наук України: затверджено Загальними Зборами Національної академії наук України від від 05.04.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001550-02>

134. Положення про порядок подання матеріалів заявок на наукові відкриття, ідеї, гіпотези, проведення експертизи і видачі дипломів: Положення Асоціації авторів наукових відкриттів України. URL: <https://www.aasdu.org/polozhennya>

135. Витрук Н. В. Правовой статус личности в СССР. Москва: Юрид. лит., 1985. 176 с.

136. Інтелектуальна власність: навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів / В. М. Боковня, В. І. Василенко, Б. М. Гук, В. А. Іващенко, Ю. С. Кононенко, С. В. Корноненко, О. А. Кульбашна, О. М. Тараненко, С. М. Тараненко, С. В. Тростіна. Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2014. 452 с.

137. Советское административное право: ученик / под. ред. Р. С. Павловского. Киев: Вища школа, 1986. 414 с.

138. Рекомендації щодо вибору способів правової охорони та захисту прав на об'єкти авторського права і відповідні об'єкти права промислової

власності. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=8c53ce3b-e605-454a-a134-2859c17167bb&tag=Rekomendatsii>

139. Шпак А. П. Адміністративно-правові форми й методи охорони права інтелектуальної власності у сфері освіти: питання сьогодення. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 7. С. 150–152.

140. Юркова Є. В. Межі адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності в Україні. *Форум права*. 2009. № 3. С. 710–714.

141. Барладян О. С. Адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності правоохоронними органами України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2016. Вип.1. Т. 2. С. 123–126.

142. Золота Л. В. Форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 123–127.

143. Митний кодекс України: Кодекс, Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Голос України*. 2012. № 73–74.

144. Бахрах Д. Н. Административное право России: учебник для вузов. 3-е изд. испр. Москва: Норма, 2011. 640 с.

145. Воробйова І. М. Методи державного управління. *Науковий вісник Академії муніципального управління: зб. наук. пр. (Серія: Управління)*. 2009. Вип. 4 (10). С. 229–239.

146. Гончарук С. Т. Основи адміністративного права: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Видавничий будинок «Аванпост-Прим», 2004. 200 с.

147. Коваль Л. В. Адміністративне право: курс лекцій: для студ. юрид. вузів та ф-тів. Київ: Вентурі, 1996. 208 с.

148. Іващенко О. М. Адміністративно-правове регулювання корпоративних прав держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 18 с.

149. Административное право Украины (Общая часть): учеб. пособие / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй. Харьков: Одиссей, 1999. 224 с.

150. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С. Г. Серьогіної. Харків: Право, 2005. 256 с.

151. Переконавання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність: конспекти лекцій / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, А. Т. Комзюк. Харків: Укр. юрид. акад., 1994. 45 с.

152. Коломоець Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: автореф дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2005. 43 с.

153. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення: навч. посіб. / за заг. ред. О. В. Кузьменко. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 388 с.

154. Довгань М. Ю. Адміністративна відповідальність за порушення порядку державної закупівлі товарів, робіт і послуг: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2013. 22 с.

155. Адміністративне право: навч. посіб. / О. І. Остапенко, М. В. Ковалів, Р. В. Кісіль; за ред. О. І. Остапенка. Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 533 с.

156. Пеховський А. Ю. Підстави адміністративної відповідальності за порушення правил перевезення пасажирів та вантажів морським. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2016. Вип. 37 (2). С. 134–138.

157. Пилипів Р. М. Новий формат адміністративно-правового регулювання безпеки дорожнього руху. *Jurnalul juridic nationan: teorie si practica.* 2016. № 2 (18). Р. 57–61.

158. Право інтелектуальної власності: підручник. Вид. 2, змін. і доп. / О. П. Світличний. Київ: НУБіП України, 2016. 355 с.

159. Про затвердження Порядку реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону: Наказ

Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 648. *Офіційний вісник України*, 2012. №50. С. 589.

160. Золота Л. В. Особливості адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Випуск 43. Т. 4. С. 155–159.

161. Павленко Т. А. Особливості захисту права інтелектуальної власності в сучасній Україні. *Наше право*. 2014. № 10. С. 147–152.

162. Денисюк О. П. Проблеми та перспективи розвитку охорони інтелектуальної власності в Україні. *Адвокат*. 2009. № 7 (106). С. 38–41.

163. Ляшенко О. А. Адміністративно-правове регулювання діяльності ОВС в сфері захисту права інтелектуальної власності автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Міжнар. ун-т бізнесу та права. Херсон, 2011. 19 с.

164. Римарчук Г. С. Адміністративно-правове забезпечення права інтелектуальної власності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2013. 20 с.

165. Орлюк О. П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3 (86). С. 58–74.

166. Фесенко Н. С. Закордонний досвід забезпечення державою захисту інтелектуальної власності. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. 2(50). С. 1–5.

167. Паладій М. В. Удосконалення державної системи правової охорони інтелектуальної власності — важлива складова інноваційного розвитку України. *Наука та інновації*. 2010. Т. 6. № 4. С. 43–45.

168. Бошицький Ю. Л. Інноваційні перспективи України в контексті оптимізації правової охорони інтелектуальної власності. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 4. С. 212–216.

169. Зоря С. Ю. Проблеми та шляхи вдосконалення державного регулювання у сфері інтелектуальної власності: нормативно-правові аспекти. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2015. № 2 (13). С. 200–206.

170. Бошицький Ю. Л. Інтелектуальна власність в сучасній Україні — актуальні питання модернізації та правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 213–217.

171. Золота Л. В. Щодо напрямків удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. *Правове забезпечення політики держави на сучасному етапі її розвитку*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 4–5 березня 2016 р.). Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2016. С. 32–36.

172. Романчик Т. В. Проблемні питання захисту прав інтелектуальної власності в Україні. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/25546/3/Romanchuk_Problemni_pytannia_2014.pdf

173. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 632-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2016-%D1%80>

174. Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2016-%D0%BF>

175. Орлюк О. П. Реформування національної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. *Законодавство України у сфері інтелектуальної власності та його правозастосування: національні, європейські та міжнародні виміри*: збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 23 вересня 2016 р.) / НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. Київ: Інтерсервіс, 2016. С. 139–142.

176. Губанова Т. О. Оптимізація як напрям удосконалення функціонування системи органів державної влади в Україні, які здійснюють державний фінансовий контроль. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Випуск 5. Том. 2. С. 107–110.

177. Бурдейна Н. Б. Оптимізація та інтенсифікація як основні чинники підвищення ефективності навчального процесу у вищій школі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 3: Фізика і математика у вищій і середній школі: зб. наук. праць*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 7. С. 20–24.

178. Артюх М. С. Оптимізація мережі загальноосвітніх навчальних закладів сільського району. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 110. С. 171–175.

179. Зозуля І. В. Оптимізація структури МВС України як елемент його реформування. *Форум права*. 2015. № 1. С. 115–122.

180. Колесніков Д. В. Напрями оптимізації системи державного управління в умовах демократизації публічних відносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Випуск 29. Частина 2. Том. 1. С. 60–64.

181. Павліченко В. Оптимізація законодавчої техніки гармонізації національного нормативно-правового забезпечення праці державних службовців із міжнародним законодавством. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 2. С. 96–100.

182. Власенко Ю. Л. Оптимізація законодавства України у сфері забезпечення екологічної безпеки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 2010. 22 с.

183. Грек Б., Грек Г. Співвідношення принципів законності, доцільності та справедливості в теорії кримінального права. *Юридична Україна*. 2013. № 5. С. 92–99.

184. Золота Л. В. Щодо принципів оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 14–15 липня 2017 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2017. С. 48–52.

185. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка. Москва: Иностранные и национальные словари, 1953. 848 с.

186. Іжа М. М., Радченко О. В. Громадський контроль в системі публічного управління як ефективний інструмент експертизи державно-управлінських рішень. *Публічне управління: теорія та практика*. 2012. № 4 (12). С. 74–79.

187. Дніпренко Н. К. Громадський моніторинг, громадська експертиза та громадський контроль: функціональний аналіз і європейські традиції застосування. *Державне управління: теорія та практика: електронне наукове фахове видання*. 2012. № 1. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12DNKETZ.pdf>.

188. Крупник А. С. Громадський контроль: сутність та механізми здійснення. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2007. Вип. 1. С. 1–10.

189. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти: монографія / За заг. ред. проф. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 368 с.

190. Яковенко М. Інформаційний простір: філософські аспекти формування поняття. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 692. С. 22–27.

191. Макаренко Є. А. Європейська інформаційна політика. Київ: Наша культура і наука, 2000. 368 с.

192. Кравчук І. В., Коробський Р. В. Стратегія формування та розвитку єдиного інформаційного простору України. *Актуальні проблеми економічного і*

соціального розвитку регіону: збірник матеріалів регіональної науково-практичної конференції. Красноармійськ: КІП ДонНТУ, 2009. С. 145–148.

193. Філософський енциклопедичний словник / за ред. В. І. Шинкарука. Київ: Абрис, 2002. 742 с.

194. Приходько Х. В. «Взаємодія» як фактор реалізації Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні в сфері децентралізації. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2016. № 1 (33). С. 45–52.

195. Недов С. Л. Поняття, зміст і мета взаємодії органів внутрішніх справ із засобами масової інформації. *Право і суспільство*. № 4. 2010. С. 124–128.

196. Золота Л. В. Щодо напрямків удосконалення взаємодії суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. *Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 17–18 серпня 2018 р.)*. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2018. С. 65–68.

197. Про затвердження Порядку взаємодії підрозділів митниці при здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності: Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 647. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1033-12?lang=ru>

198. Про утворення Ради з питань інтелектуальної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. № 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90-2018-%D0%BF>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Список публікацій здобувача:

1. Золота Л. В. Сучасний стан правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. *Верховенство права*. 2019. № 1. С. 64–71.
2. Золота Л. В. Поняття та ознаки наукової діяльності. *Європейські перспективи*. 2019. № 1. С. 68–73.
3. Золота Л. В. Визначення поняття та змісту права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони. *Наше право*. 2019. № 1. С. 42–48.
4. Золота Л. В. Форми адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 4 (25). Том 2. С. 68–73.
5. Золота Л. В. Особливості адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Випуск 43. Т. 4. С. 155–159.
6. Золота Л. В. Особливість правового регулювання права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Право і суспільство*. 2018. № 2. С. 129–135.
7. Золотая Л. В. Содержание и структура механизма административно-правовой охраны права интеллектуальной собственности в сфере научной деятельности. *Понятие и признаки принципов осуществления адвокатской деятельности в Украине. Право и политика (Кыргызская Республика)*. 2017. № 4. С. 122–128.
8. Золота Л. В. Щодо напрямків удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. *Правове забезпечення політики держави на сучасному етапі її розвитку*: матеріали міжнародної науково-практичної

конференції (м. Харків, 4–5 березня 2016 р.). Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2016. С. 32–36.

9. Золота Л. В. Щодо принципів оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Державне регулювання суспільних відносин: розвиток законодавства та проблеми правозастосування*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 14–15 липня 2017 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2017. С. 48–52.

10. Золота Л. В. Щодо напрямків удосконалення взаємодії суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні. *Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 17–18 серпня 2018 р.). Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2018. С. 65–68.

11. Zolota L. V., Ovcharenko N. M. «Problematic issues of intellectual property criminal protection in Ukraine». *Порушення прав інтелектуальної власності та боротьба з ними*: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 7 грудня 2017 року). Київ: Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності, 2017. С. 35–40.

12. Золота Л. В. Національне законодавство щодо адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 15 березня 2018 року). РІНЦ. С. 10–15.

АКТИ ВПРОВАДЖЕНЬ

Міністерство освіти і науки України

Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проєктор
Сумського державного університету

В.Д. Карпуша

« 21 » лютого 2019 р.

АКТ

про впровадження в освітній процес результатів дисертаційного дослідження здобувача Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Комісія у складі:

Голова – завідувачий кафедри КПДС, д.ю.н., доцент Пахомов В.В.

Члени комісії – к.ю.н., доцент, доцент кафедри КПДС Ільченко О.В.;

– к.ю.н., доцент, доцент кафедри АГПФЕБ Резнік О.М.

Комісія склала цей акт з приводу розгляду результатів дисертаційного дослідження здобувача Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» і їх використання в освітньому процесі з дисциплін «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи», кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства і кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету.

Висновок: комісія вважає, що результати проведеного дослідження здобувачем Золотою Лесею Володимирівною «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» отримані на основі ґрунтовного аналізу та вивчення сутності та особливостей механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у

сфері наукової діяльності в Україні, мають комплексний характер та використовуються під час проведення лекцій, семінарських і практичних занять кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства і кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету зі студентами при вивченні дисциплін «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи».

Акт виконаний у 2-х примірниках.

Голова комісії

В.В. Пахомов

Члени комісії

О.В. Ільченко

О.М. Резнік

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Відповідальний секретар

Кримінологічної асоціації України
~~доктор~~ юридичних наук, професор

О. М. Литвинов

18 лютого 2019 року

А К Т

про впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право) Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» у наукову діяльність Кримінологічної асоціації України

Комісія в складі:

1. Яценка А. М. – доктора юридичних наук, доцента, члена Кримінологічної асоціації України

2. Васильєва А. А. – кандидата юридичних наук, доцента, члена Кримінологічної асоціації України

3. Кондратова Д. Ю. – кандидата юридичних наук, доцента, члена Кримінологічної асоціації України.

цим актом засвідчує, що результати дисертаційного дослідження Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні», використовуються у наукових дослідженнях Кримінологічної асоціації України.

Зокрема при: 1) вивченні об'єктивних і суб'єктивних факторів, які впливають на рівень, структуру, динаміку, характер порушень законодавства у сфері наукової діяльності в Україні; 2) соціально-кримінологічному дослідженні порушень права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні для визначення способів їх профілактики; 3) вивченні

особи правопорушника, дослідження механізму вчинення конкретного проступку, класифікації видів і типів особи правопорушника права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні; 4) розробці наукових рекомендацій щодо усунення чи нейтралізації явищ, які спричиняють порушення національного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні; 5) розробці заходів, пов'язаних із виявленням осіб, від яких можна очікувати вчинення порушень національного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, вивчення цих осіб і вжиття дієвих профілактичних заходів впливу на них; 6) визначенні основних напрямків і заходів протидії порушенням національного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, удосконаленні правового регулювання профілактичної діяльності; 7) наданні консультативно-дорадчої допомоги щодо супроводження правотворчого процесу правоохоронних органів, органів суду.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» у наукову діяльність Кримінологічної асоціації України забезпечило розширення науково-методичного інструментарію експертно-кримінологічного дослідження нормативно-правових актів і їх проектів з питань охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.

Члени комісії

_____ (А. М. Ященко)

_____ (А. А. Васильєв)

_____ (Д. Ю. Кондратов)

18 лютого 2019 року

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету № 4
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник, підполковник
поліції

В.В. Марков

«20» лютого 2019 року

А К Т

про впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право) Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» у практичну діяльність Навчально-тренувального центру боротьби з кіберзлочинністю та моніторингу кіберпростору Харківського національного університету внутрішніх справ

Комісія в складі:

Макаренка П.В. – заступника декана з навчально-методичної роботи факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидата психологічних наук, доцента;

Гнусова Ю. В. – завідувача кафедри кібербезпеки факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидата технічних наук, доцента;

Струкова В. М. – завідувача кафедри інформаційних технологій факультету № 4 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидата технічних наук, доцента

цим актом засвідчує, що результати дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 – Право) Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» використовуються у практичній діяльності Навчально-тренувального центру боротьби з кіберзлочинністю та моніторингу кіберпростору Харківського національного університету внутрішніх справ.

Зокрема при: 1) систематизації форм та методів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні; 2) визначенні особливостей адміністративної відповідальності за порушення права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні; 3) опрацюванні напрямків удосконалення адміністративного законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» у практичну діяльність Навчально-тренувального центру боротьби з кіберзлочинністю та моніторингу кіберпростору Харківського національного університету внутрішніх справ забезпечило розширення науково-методичного інструментарію під час опрацювання зарубіжного досвіду охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності та визначенні можливості його використання в Україні.

Пропозиції дисертанта щодо оптимізації системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні, удосконалення взаємодії між ними взято за основу для підготовки відповідних методичних рекомендацій.

Результати дисертаційного дослідження Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» мають необхідний теоретичний рівень та практичну спрямованість, сприятимуть підвищенню якості правового регулювання адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні.

Члени комісії

П.В. Макаренко

Ю.В. Гнусов

В.М. Струков

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**
вул. Козацька, 116, м. Київ, 03118
Тел. 228-10-31
E-mail: sipl@i.ua
www.sipl.com.ua

**SCIENTIFIC INSTITUTE
OF PUBLIC LAW**
116 Kozatska Str., Kyiv, 03118
Tel. 228-10-31
E-mail: sipl@i.ua
www.sipl.com.ua

19.02.2019 № _____

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про використання результатів дисертації здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» під час внесення змін і доповнень до законодавства, яке регулює охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні

Повідомляємо спеціалізованій вченій раді, що результати дисертації Золотої Лесі Володимирівни «Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні» спрямовані на: 1) визначення особливості права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони; 2) встановлення змісту адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності; 3) розкриття структури та особливості механізму адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні; 4) визначення системи суб'єктів адміністративно-правової охорони права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні використовуються Науково-дослідним інститутом публічного права під час розробки пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення національного законодавства та розроблення нових нормативно-правових актів, які регулюють охорону права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні в межах реалізації теми наукового дослідження «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації №0115U005495).

Директор Інституту

В.В. Галунько